

NC-10.3.3. Religiefilosofie. Deel III, p. 201 tot 335.

De bestaanswijze eigen aan de onderwereld.

In tegenstelling tot “het land der levenden” (deze aarde) betekent “sjeol” de (sacrale) diepten der aarde (onderwereld).

Deut. 32:22 zegt het: “(Jahweh): Ja, een vuur laaide op uit mijn verontwaardiging. Het zal branden tot in de diepten van de sjeol”.

Is. 14:9 zegt het naar aanleiding van de gevallen Babylonische dwingeland: “Beneden sprong de sjeol om uwentwil op. Om u tegemoet te komen. Voor u heeft de sjeol de schimmen wakker geschud. Al de potentaten van de aarde!

Opm.:- In de taal van W.B. Kristensen: de onderwereld is de neergang van het (aardse en zelfs kosmische) leven.

Het dodenrijk.

Collectief genomen - een uitzondering wordt vermeld in *Ps. 16 (15): 10/11* - gaan de gestorvenen naar de onderwereld die daardoor het dodenrijk wordt.

Zo zegt Jakob n.a.v. het verdwijnen van Jozef (hij dacht dat hij dood was). “In rouw wil ik in de sjeol afdalen bij mijn zoon”. (*Gen. 37:34*).

Een doodse bestaan.

De schimmen - refaïm - leiden er een monotoon bestaan.-- Zo zegt *Ekkk.kus (Sirach) 17: 27v.*: “Wie zal de Allerhoogste in de sjeol loven indien de levenden hem niet verheerlijken? Met het loven van God zijn de doden - alsof zij niet eens bestonden - onbekend: degene die over leven en gezondheid beschikt, verheerlijkt de Heer”.

Opm.:- De oorzaak van het doodse leven (wat een harmonie der tegengestelden!) ligt zichtbaar in de afwezigheid van (Gods of heilige) ‘geest’, d.i. de levenskracht van Jahweh. Zoals reeds *Gen. 6:1/4* uiteendoet: “Dat mijn geest (*opm.*: levenskracht) niet eindeloos verantwoordelijk zij voor de mens (*opm.*: collectief genomen) aangezien hij ‘vlees’ (*opm.*:- bezielde leven maar zonder Gods levenskracht) is”. (*Gen. 6:3*).

God zegt dit n.a.v. de zonden der godszonen met de “dochteren der mensen”(vgl. *Tob. 6:8; 6:15; Judas 6*),-- zonden waaruit blijkt hoe ver de toenmalige hogere geesten, medeverantwoordelijk voor Gods heelalbestuur (*Job 1 :6; 2:1*), van “de wetten” (*Is. 24: 5/6*) van God verwijderd leefden.

Door hun verwaarlozing van God en zijn geboden noopten zij God ertoe ze op zijn beurt te verwaarlozen en ze aan hun ‘begeerten’ (vooropstellingen) over te leveren, zoals *Rom. 1:24, 1:26, 1:28* zegt. Waardoor zij ‘vlees’ werden, d.i. kosmisch leven zonder Gods Geest (levenskracht). Wat op het doodse bestaan uitgeeft.

“De poorten van de sjeol”.

Matth. 16:18.-- Jezus tot Petrus als kerkhoofd: (...) de poorten van de Hades zullen het niet halen tegen de kerk (...). Hier wordt gesproken alsof “het land der levenden” met (het domein van) de poorten van de sjeol samenvalt. M.a.w.: de invloedssfeer van de dodenwereld reikt tot waar wij leven en wonen.

Opm.:-- Jezus wist door eigen onder vinding wat “de poorten der hel” waren. *Matth. 4:1/11* verhaalt de bekoring - toetsing - door Satan. Bij de derde toetsing “toont de duivel - kopstuk van de sjeol - hem alle rijken van de wereld met hun heerlijkheid en zegt “Dat alles geef ik u, indien gij, diep buigend, mij eert” Waarop Jezus “Trek u terug, Satan! (...)” -- Hieruit blijkt dat al wat de grote politieke systemen (van zijn tijd) is, eigenlijk een gedeelte van “de poorten der hel” vertegenwoordigt,-- beter: zichtbaar tegenwoordig stelt. Want Jezus betwist niet Satans aanspraak op al wat ‘rijk’ is: hij zegt dat “diep neerbuigend eren” enkel God voorbehouden is.

Ps. 88(87).

Wat de poorten der hel betekent, bleek al lang voordat Jezus er politiek mee geconfronteerd werd, in *Ps. 88 (87)*. Maar daar is het de innerlijke, psychische werking die vertolkt wordt.

Zo luidt het o. m.: “Mijn ziel is van kwalen verzadigd en mijn leven is op de rand van de sjeol. Reeds bekeken als iemand die in “de groeve” (*opm.*:-- het graf als de weg naar de sjeol) is afgedaald, ben .. ik een mens die doodloopt. Een vrijgelatene die tot de doden behoort. Gelijkend op vermoorden die in “de grafkuil” liggen. Wezens die gij vergeten zijt,-- die van uw hand afgesneden zijn. In het diepste van de groeve hebt gij mij thuis geweest, in de duisternis, in de afgronden.(...)”.

Dan volgt de vergelijking: “Verricht gij voor doden wonderdaden? Staan refaïm (schimmen in de onderwereld) op om u te loven? Gewaagt men van uw liefde in de grafkuil? Van uw waarheid in de abaddon (*opm.*: oord van verderf)? Van uw gerechtigheid in het oord van vergetelheid?”

Opm.:-- Ziedaar een ‘psychologische’ weergave van het doodse leven in de onderwereld! De poorten der hel, blijkbaar, doordringen niet enkel de politieke systemen: zij doordringen het zieleleven van mensen die blijkbaar in Gods vriendschap en medewerking leven zoals de psalmist die deze psalm dichtte. Niet om aan poëzie te doen maar om een door de helle machten verzuurd innerlijk leven te typeren.

Jezus' 'uittocht!

Luk. 9:30: Jezus' 'exodos', uittocht, was besproken met Mozes en Elias. Hij betekende de (schijn)triomf van de sjeol (en de andere kosmische 'elementen').

Staan wij stil bij wat "de poorten der hel" tegen een machteloze Jezus vermochten.

Het "gunstige moment" (*Luk. 4:13*) voltrekt zich wanneer Satan in Judas Iskariot intreedt (*Luk. 22:2*): hij overlegt met de aanzienlijken "hoe hem uit te leveren".

Jezus' verheffing ('verheerlijking').

Luk. 9:51 heet het 'analèmpsis' (lat.: *assumptio*), wegneming, verheffing ten hemel.

Dit gebeuren omvat de laatste dagen van Jezus' aards leven, d.i. zijn lijden en dood aan het kruis. Onze oosterse geloofsbroeders heten dit aspect 'kruispasen', Maar hetzelfde gebeuren omvat ook "de eerste dagen van zijn verheerlijking" (Johannes' term), nl. de nederdaling "ter helle" (*1 Petr. 3:19/21*), de verrijzenis met de verschijningen op aarde (*1 Petr. 3:22*), de hemelvaart (*1 Petr. 3:22*), het zetelen "aan Gods rechterhand" als rechter over levenden en doden (*1 Petr. 3:22*), de zending van de heilige geest (*Joh. 7:39; Hand. 2:1vv.*). Wat onze oosterse geloofsbroeders 'verrijzenispasen' heten.

Opm.:- Deze verheffing (verheerlijking na zijn uittocht) maakte de kern uit van de oudste geloofsbelijdenissen.

Het oordeel over "de vorst van deze wereld".

De draagwijdte van de verheffing van Jezus blijkt uit *Joh. 12:31* (*//14:30;16:11*): "Nu voltrekt zich het oordeel over deze wereld. Nu wordt de vorst van deze wereld buitengeworpen".

De term 'wereld' ("deze wereld") is, in de Bijbel "harmonie der tegengestelden". Nu eens duidt hij - neutraal - wat wij heden eronder verstaan (heelal, aarde). Dan weer duidt hij - melioratief - "hemel en aarde" aan zoals zij uit Gods scheppende hand te voorschijn traden, of - pejoratief (in vele gevallen) - "de wereld voor zover hij door "de poorten der hel" beheerst wordt".

Wat *1 Joh. 2:16* weergeeft: "Al wat in de wereld is - de begeerte van het vlees (*opm.*: seksualiteit), de begeerte van de ogen (*opm.*:- de bedrieglijke verleidelijkheid van de mooie schijn; *Ezek. 24:15*) en de hoogmoed van de rijkdom (*opm.*:- als resultaat van de (boze) mammon) - komt niet van de Vader maar van de wereld (...)"

Deze drie aspecten typeren "de macht" van "deze wereld" als domein van "de poorten der hel".

Jezus en de onderwereld.

In *Matth. 27:45*vv. vernemen wij:

- a. de duisternis over het hele land,
- b. Jezus' overlijden,
- c. "de dag van Jahweh (voorhangsel in tweeën, aardbeving, rotsen uiteen).

In dat kader: "De graven openden zich en vele lichamen van overleden heiligen verrezen. Zij kwamen "uit de graven" na zijn verrijzenis, trokken de "heilige stad" binnen en toonden zich aan velen".

De verrijzenis "uit de graven" (wat dat ook mag betekenen) is een element van Jahweh's dag, d.i. van Gods radicale (eindtijd)ingreep. Met de Apocalyps of bloottrekking vandien.

Opm. -- *Ps. 16(15): 9/11* wordt bewaarheid: "(...) Mijn vlees zal in veiligheid rusten want gij, Jahweh, kunt mijn ziel niet in de sjeol achterlaten,-- gij kunt uw vriend niet "de groeve" (*opm.*:-- de onderwereld) laten zien. Gij zult mij de weg die naar "het leven" leidt, bijbrengen (...).

Wat aan b.v. *Job 19: 25/27; 33:23/30* doet denken, waar een ander hiernamaals ter sprake komt dan dat in de doodse onderwereld (o.g.v. vriendschap en medewerking met God).

Volgens kenners heeft Mattheus het over oudtestamentische heiligen (godsvrienden). Wanneer hij zegt "uit de graven", dan is dit blijkbaar in de brede zin want de graven van de oudste oudtestamentische heiligen waren allang verzwonden.

Opm.:-- Hieruit blijkt dat in Jezus' uittocht of verlossingsdaad de sjeol centraal staat en dat zijn nederdaling ter helle onmogelijk kan geminimiseerd worden als een (valse) 'mythe' of als een "literair procedé".

Het is de tegenhanger van de hellevaart van *Numeri 16:33*vv. ("Levend daalden zij in de sjeol af,-- zij en al wat hun toebehoorde").

Merkwaardig is ook dat Mattheus zegt "Zij kwamen uit de graven na Jezus' verrijzenis". Jezus heeft dus "de weg gebaad" en de 'heiligen' a.h.w. meegevoerd met zijn verheerlijking.

De term "heilige stad" bedoelt niet zozeer het aardse Jeruzalem - waar die 'heiligen' in hun verrezen toestand zich toonden aan 'velen' (m.a.w. : het gaat over ooggetuigen die 'verschijningen' gezien hebben en niet over "gesofistikeerde fabels" (*2 Petr.1:16*), zoals Petrus zegt n.a.v. Jezus' gedaanteverandering) - maar over het "hemelse Jeruzalem" waarover *Openb. 21 :2; 21:10; 22:19* spreekt.

Besluit.-- Jezus' uittocht die hem eerst naar de onderwereld leidt, veroorzaakte na zijn verkondiging van de blijde boodschap aldaar de bevrijding uit het doodse bestaan van 'heiligen'.

“Elementen van de(ze) wereld”.

Deze term komt voor in *Gal. 4:3, 4:9 en Kol. 2:8, 2:20*.-- Hij bestaat uit twee deeltermen :

- a. wereld (met zijn drieledige betekenis waarvan de pejoratieve hier overheerst) en
- b. wat de(ze) wereld begrijpelijk maakt, d.i. de elementen ervan.

1.-- ‘Element’.

‘Stoicheion: lat.: elementum.-- Element is ofwel exemplaar van een verzameling ofwel gedeelte van een stelsel (systeem) zo dat het begrip ervan toelaat iets te begrijpen (verklaren). In die zin loopt het ineen met ‘archè’, lat.: principium, vooropstelling,-- letterlijk: iets dat iets ‘beheerst’ en dus in zijn werkelijkheid bepaalt.

“Elementen van de(ze) wereld” betekent dus - algemeen genomen - al wat de(ze) wereld beheerst en dus begrijpelijk maakt, doorzichtig maakt.

2. -- “Elementen van de(ze)wereld”, paulinisch.

Paulus gebruikt de term n.a.v. religieuze systemen, voor zover deze “de(ze) wereld” duiden als beheerst door ‘elementen’, d.i. voorop te stellen dingen.

2.1.-- Gal. 4:3/7.

“Ook wij (*opm.*:-- joden) waren als slaven (...) in dienst van de elementen van de wereld.-- Doch, toen de volheid van de tijd (*opm.*:-- eindtijd) eraan kwam, zond God zijn Zoon (*opm.*:-- Jezus), geboren uit een vrouw (*opm.*:-- Maria), om de onderdanen van “de wet” (*opm.*:-- het totale joodse religieuze systeem) vrij te kopen.(...)”.

Opm.:-- De ‘wet’ der joden bevatte, behalve de Tien geboden, een hele reeks ‘voorschriften’ (plichten en taboes) die, volgens Paulus, niet veroorzaakt waren door God maar door de elementen van de(ze) wereld.

2.2.-- Gal. 4:8/10.

“Indertijd - in uw onbekendheid met God - waart gij (*opm.*:-- Galaten) als slaven in dienst van god(hed)en die, in de grond, (*opm.*:-- vergeleken met God) er geen zijn.- Doch nu gij met God bekend zijt - of liever: nu God met u bekend is (*opm.*:-- vertrouwelijk omgaat) - , om welke reden nog terugkeren naar die elementen zonder kracht of waarde, van wie gij, zoals indertijd (*opm.*:-- voor uw bekering), weerom als slaven in dienst wilt zijn? Dagen, maanden, jaargetijden, jaren in acht nemen”.

Opm.:-- Dit laatste “in acht nemen” slaat vooral op “al die voorschriften eigen aan de heidense religie der Galaten. M.a.w.: om zich te doen gelden (“goddelijke ijdelheid”) hebben “de elementen van de wereld”, d.i. godheden, vooroudergeesten e.d.m., nutteloze ‘voorschriften’ opgelegd.

De “elementen van de(ze) wereld” in de gezagsdragers.

Het vierde gebod - “Ouders, kind’ren zult gij eren” - is duidelijk: “Herinnert er allen aan dat men zich aan rechters (magistraten) en gezagsdragers moet onderwerpen” (Tit. 3:1).-- Doch, zodra ‘gezag’ in deze wereld intreedt, vertoont het de “harmonie der tegengestelden” die de wereld zelf vertoont:

- a. neutraal (gezag op zich, zonder meer),
- b. melioratief (zo in *Tit. 3:1*) of pejoratief (zo in *Ps. 82(81)*): de rechters als goden die van hun ‘aanzien’ misbruik maken).

De elementen van de wereld.

Engelen: heerschappijen en machten (*1 Petr. 3:22*), heerschappij en macht (*Kol. 2:10*), vorstendommen, machten, krachten, hoogheden (*Efes; 1:21*), hemelse vorstendommen en machten (*Efes. 3:10*): ziedaar de namen, die tegelijk ‘functies’ of ‘rollen’ zijn in de kosmos en op deze aarde, in het land der levenden (om van de onderwereld te zwijgen)! Volgens Paulus en de andere gewijde schrijvers is er geen twijfel: deze onzichtbare ‘numina’ (godszonen, hogere wezens) beheersen - blijkbaar o.l.v. Satan - “de(ze) wereld”. De aardse gezagsdragers zijn er de zichtbare tegenwoordigstellingen van.

Lezen wij *2 Sam. 14:15, 14:20*: “zijn majesteit de koning (David) is als “de engel van God” om klaar te zien inzake goed en kwaad (vgl. *Gen. 2:9; 2:17; 3:5;3:22*)” of “bezit de wijsheid van “de engel van God” èn weet dus al wat zich op aarde afspeelt”.

Letten wij erop dat deze taal.

“Engel van God” betekent “zichtbare tegenwoordigstelling van God” - in *2 Sam. 14* nog Bijbels is. Buiten de Bijbel kan men er zich aan verwachten dat gezag “de zichtbare tegenwoordigstelling van de elementen van de kosmos” is.

Luk. 12:11.

“Wanneer men u vóór de synagogen, de magistraten, de gezagsdragers zal slepen, tracht dan niet angstig vooraf te weten hoe gij u zult verdedigen of wat gij zult zeggen! Want de heilige Geest (*opm.*:-- goddelijke levenskracht) zal u op dat ogenblik ingeven wat gezegd moet worden.

Opm.:-- Jezus - bij zijn aanhouding - tot degenen die op hem waren afgekomen (hogepriesters, bevelhebbers van de tempelwachters, oudsten) : “Toen ik dagelijks met u in de tempel was, hebt gij mij onaangeroerd gelaten. Doch dit is uw uur en de macht der duisternis” (*Luk. 22:53*).

M.a.w.: gezag, in Jezus’ duiding, is lang niet altijd melioratief. Wel integendeel: hij insinueert duidelijk dat het gezag van “het volk van God” dat hem aanhield, allesbehalve “engel(en) van God” was!

Paulus' opsommingen inzake' elementen van de(ze) wereld.

Gal. 4:3 (joods); *4:8* (heidens),-- *Kol. 2:8; 2:20*.-- Dat was algemeen. *Efes. 1:21*.-- Nadat Jezus zich - als 'kurios', verheerlijkte mensenzoon - verheven heeft boven iedere heerschappij (archè, principatus), macht (exousia, potestas), kracht (dunamis, virtus;-- hier in een zeer bijzondere zin), majesteit (hoogheid (dominatio, kuriotès)), werd hij uit de doden opgewekt (*opm.*:-- verrijzenis) en zetelt hij "aan Gods rechterhand" (*opm.*:-- op de ereplaats bij uitstek). Mèt een 'naam' (*opm.*:-- machtspositie, rol) boven iedere 'naam' die zal kunnen genoemd worden niet enkel binnen deze 'eeuw' (*opm.*:-- aiön, saeculum, omvattend tijdperk) maar bovendien in de komende 'eeuw.

Opm.:-- Jezus 'uittocht' (exodos), wegneming, verheerlijking, -- allemaal namen die hetzelfde proces aanduiden -- behelst dus allereerst de afrekening met de "elementen van de(ze) wereld" (de poorten der hel inbegrepen).

Opm.:-- In *Efes. 3:10* vermeldt Paulus enkel de heerschappijen en de machten. Men ziet dat hij als apostel eerder vermijdt er verder op in te gaan. Om "de gelovigen" niet op het gevaarlijke spoor te zetten.

Efes. 6:10/13.

Maakt u tot machtvolle mensen "in de Heer (kurios)" (*opm.*:-- Jezus als verrezene en als rechter aan Gods rechterhand) en "in de kracht van zijn sterkte" (...) om te kunnen weerstaan aan de knepen van de duivel. Want niet tegen tegenstanders van bloed en vlees (*opm.*:-- aardse mensen) maar tegen de heerschappijen, machten - tegen de heeralbeheersers ('kosmokratores') van deze duisternis - tegen al wat geestelijk is en als dusdanig kwaad vertegenwoordigt in de hemelse streken, hebben wij te strijden.

Opm.:-- De term 'hemels' in - "hemelse streken" betekent een - kosmische sfeer boven onze hoofden in tegenstelling tot de onderwereld onder ons. 'Hemels' betekent dus niet 'verheerlijkt' (zoals b.v. in Jezus' Hemelvaart als onderdeel van zijn verheerlijking in de hemelse streken).

Let op de samenvattende term 'heeralbeheersers' (althans tot aan Jezus' verheerlijking). Paulus onderschat dus niet de enorme rol van die onzichtbare wezens. Zij bewaren een groot gedeelte van hun macht tot aan Jezus' tweede komst.

Daarvandaan de strijd die Paulus als taak uitzegt.

1 Kor. 15:24.

Jezus 'vernietigt' iedere heerschappij, macht en kracht.

Opm.:-- Weerom een slordige, gedeeltelijke opsomming.

De zonen van god, resp. van de goden.

Om enig concreter besef te hebben van wat “de elementen van de(ze) wereld” o.m. zijn (voor zover er sacrale wezens mee gemoed zijn), staan wij stil bij het begrip “zoon/ dochter van god”.

Om te beginnen: “zoon van” betekende “begaafd met dezelfde of zo goed als natuur van”. En onder ‘natuur’ is zowel (biologische afstamming (oorsprong) als gedragswijze te verstaan. “Zo de vader zo de zoon”!

Job 4:17/18.

“God vertrouwt niet eens zijn dienaars (*opm.*:-- engelen) en zijn engelen (*opm.*:-- taakuitvoerders) levert hij het overtuigend bewijs van afwijkend gedrag”. Waarop een a-fortiori redenering past: “Zou (dan) een sterveling in Gods waardering ‘gerechtig’ (*opm.*:-- met het geweten in orde) zijn? Zou in de waardeschaal van zijn Schepper een mens ‘rein’ (gerechtig) zijn?”.

Opm.:-- Uit deze voor de aardse mens niet zo best uitvallende vergelijking blijkt dat “een dienaar van God”, “een engel (van God)”, “een zoon van God”, “een zoon van de Allerhoogste”, “een heilige”, “een vorst”, “een god” (allemaal termen die hogere wezens aanduiden), een in beginsel inzake natuur en gedrag godnabijer wezen is dan de mens op deze aarde.

Harmonie der tegengestelden.

De termen hierboven die in vele gevallen synoniemen zijn, vertonen:

- a. een neutrale betekenis en
- b. een melioratieve (wanneer Jezus van zichzelf laat zeggen dat hij “zoon van God” is b. v.) maar ook een pejoratieve (Satan, in *Job 1 :6, 2:1*, is weliswaar zoon van God maar is boosaardig) betekenis.

De pejoratieve betekenis wordt zeer duidelijk uitgesproken in *Job 4:18*.

Opm.:-- Dit bewijst dat zelfs in principe Godnabije wezens - hogere wezens - ‘demonisch’ zijn in de godsdiensthistorische zin van “harmonie der tegengestelden”, d.i. weliswaar ‘goed’ maar ook ‘kwaad’.

Gen. 6:1vv. -- “Toen de mensen talrijk werden op aarde en zij dochters kregen, vonden de zonen van God dat zij mooi waren en namen zij tot vrouw al die meisjes waarop hun keuze viel”.

Opm.:-- Dit behelst dat erotiek ook bij hogere wezens aanwezig is en - meer nog - zich op aardse mensen kan richten. Wat de apostel *Judas 7* (*opm.*: niet de verrader Judas) - ofschoon in een gedeeltelijk ander verband - erotiek heet die zich op “een andersoortig vlees” richt.

Ten andere: Judas is niet mals voor onze op aardse meisjes gebrande ‘godszone’:

“Wat de engelen betreft die hun hogere rang niet bewaarden (*opm.*:-- eer aandeden) doch het bij hen passende verblijf (*opm.*:-- de hemelen) verlieten: het is met het oog op het oordeel op de “grote dag” (*opm.*:-- eindtijingreep) dat (God, de Vader,) ze in de eeuwige kluisters - in het diepste van de duisternis - opsloot”.

Wat 2 Petr. 2:4 bijtreedt: “God heeft de engelen - die gewetenloos handelden, niet gespaard doch in de tartaros (*opm.*:-- het diepste van de onderwereld) gesitueerd en ze aan de afgronden der duisternis prijsgegeven waar hij ze - met het oog op het oordeel (*opm.*:-- eindtijdoordeel) - opgeborgen heeft”.

Op.:-- En Judas en Petrus leggen er, met zeer zware termen, de nadruk op dat zo’n “hogere wezens” - engelen, godszonen - in de hel thuishoren, zoals *Judas 13* het uitdrukt, nl. als “dwalende sterren (*opm.*:-- een andere term voor hogere wezens) voor wie de dichte duisternis gereedgehouden wordt”.

Indien de geschiedenis van *Gen. 6:1vv.* enkel een “gesofistikeerd verhaaltje” was, dan zouden beide nieuwtestamentische schrijvers er niet zo ‘n taal aan besteden.

Besluit .

De sheol of onderwereld bevat meer dan de voorouderzielen in haar doods bestaan: ook “elementen van de(ze) kosmos” van ‘hogere’ aard horen er thuis. Zodat de termen ‘sjeol’ en “elementen van de(ze) wereld” ineenvloeien. Of nog: “de poorten der hel” die tot in het land der levenden reiken, vertegenwoordigen én voorouderzielen én hogere geesten (van ‘gevallen’ aard).

Het vervolg van het verhaal: Gen. 6:3vv.

“Jahweh (*opm.*:-- die het onverantwoord gedrag van (een gedeelte van) de godszonen ziet zegt: “Dat mijn geest (*opm.*:-- Gods eigen, bovennatuurlijke levenskracht) niet eindeloos verantwoordelijk zij voor de mens (*opm.*:-- collectief genomen) aangezien hij ‘vlees’ (*opm.*:-- kosmisch leven zonder Gods ‘geest’) is. Zijn leven zal enkel honderdtwintig jaar duren”.

Op.:-- Deze duidelijke veroordeling door Jahweh - zo vroeg in de schrift aanwezig - is blijkbaar de reden voor de keiharde taal terzake van Judas en Petrus die preciseren wàar dergelijke afwijkingen thuishoren: in de poorten der hel.

Op.:-- *Gen. 6:4.*-- “De nefelim waren op aarde in die dagen en ook daarna wanneer de zonen van God één werden met de dochters der mensen en dezen hun kinderen gaven: het zijn de helden van weleer, die beroemde mensen”.

Op.:-- Wat die nefelim ook wezen (een zo betitelde volkstam ofwel een type van ‘helden’, hogerbegaafden), laten wij hier in het midden.

Sarra's huwelijksdrama.

Dat erotische demonen ook daarna actief waren, betuigt de Bijbel in het boek *Tobit*. Wij staan erbij stil omdat wij een Bijbelse en dus magere glimp opvangen van wat “de volkeren” (de heidenen) in hun seksuele magieën en vruchtbaarheidsreligies uitvoerig uitwerkten. De Bijbel immers, als volkse opvoeding, vermijdt stelselmatig nadere beschrijvingen van wat God afkeurt.

1.-- De inzet.

Demonische wezens - vooral wanneer zij misarchisch (alle hogere waarden en gezag verwerpend) of enkel maar ‘autonoom’ (eigenmachtig handelend) zijn - hebben het gemunt op Gods raadsbesluit (*Is. 24:5*), hier inzake huwelijk.

Opm.:-- Uit *Gen. 1: 27* (“Als man en vrouw schiep God de mens”), *Gen. 5:1* (“Als man en vrouw schiep hij hen”),-- *Gen. 24: 44* (“De vrouw (Rebekka) die Jahweh voor u (Isaak) bestemd heeft”) blijkt dat het elkander vinden met als resultaat een huwelijk op Gods raadsbesluit berust,-- althans wanneer de betrokkenen erin gelukken die hoge bestemming waar te maken.

Zo verstaan wij *Tob. 6:18*: “Vraagt de Heer van de hemel om zijn genade en afscherming.-- Vrees niet, Tobias: zij (Sarra) werd u “vanuit de oorsprong (*opm.*:-- van al wat geschapen is)” toegewezen”.

Opm.:-- De oorsprong is hier God zelf en zijn raadsbesluit terzake. Men vertaalt ook wel: “vanuit de eeuwigheid”. Vgl. *Hebr. 11 :3*.

***Opm.*:-- Demonen gaan zwart magisch te werk.**

Zoals *Ezek. 13:17/23* zegt: zij “vangen zielen” (d.i. dringen in de zielen in) en “doden mensen die niet moeten sterven” (d.i. manipuleren eigenmachtig (misarchisch, autonoom, verleidend-en-achteraf-culpabiliserend) het lot). Dat doet de demon in *Tobit* zeer tastbaar.

2.-- Het drama.

Het onheilstichtend werken van Asmodeüs, “de slechtste onder de demonen” (*Tob. 3:8*), heeft als mikpunt Gods bestemming.

“Het geval kan een man of een vrouw overkomen die door een gewetenloze geest of demon ‘gekweld’ worden”(*Tob. 6:8*).-- *Tob. 6:14*.-- “Zeven keren huwde Sarra en iedere keer werd haar man in de bruidskamer gedood,-- de avond dat hij Sarra's kamer betrad. Haaer berokkent hij geen kwaad omdat hij ze ‘liefheeft’(!) maar zodra iemand ze wil benaderen, doodt hij hem”. (Vgl. *Tob. 7:11*).

Opm.:-- De zwarte krachten van Asmodeüs zijn zo sterk dat God de engel Rafaël stuurt (*Tob. 12:15; 12:19*) om te ‘genezen’, d.i. te bezweren (exorciseren), zoals *Tob. 12:14 (3:16)* alsook *6:18, 8:2/3* zeggen.

“In de dagen van Noë”.

De tekst inzake de nefilim of helden is te situeren in het kader dat de gewijde schrijver hem toekent. Zo luidt het: “Jahweh zag dat de boosheid van de mens (*opm.*:-- collectief genomen) op de aarde omvangrijk was en dat zijn hart in lengte van dagen enkel gewetenloze plannen smeedde.(...).

Jahweh zei: “Ik ga de mensen die ik geschapen heb, van het aardoppervlak wegvagen en mèt de mensen het vee, de kruipende dieren en de vogels in het hemelruim. Want ik betreur het ze gemaakt te hebben”.

Volgt dan de ‘toledôt’ (afstammingsgeschiedenis) van Noë (Noach) waarin het zondvloedverhaal ingewerkt zit.

Opm.:-- De gewijde schrijver structureert het verhaal inzake de afvallige godszonen en dat inzake het verschrikkelijke godsoordeel dat volgt op de oerontaarding der mensheid, zo dat zij ineen verweven zijn: het is alsof de godszonen via de door hen bewerkte vrouwen de rest van de mensheid besmet hebben.

De oerontaarding woog zwaar na. Ook in het Nieuwe testament.

Lezen wij 2 *Petr.* 2:5.-- “God heeft de voortijdse (*opm.*:-- voornoahische) wereld niet gespaard, terwijl hij tegelijk “acht mensen onder wie Noë, de heraut van de gewetensvolheid (*opm.*:-- *Gen.* 6:9/11), redde”.

Opm.:-- Hier ziet men duidelijk de structuur van ieder godsoordeel : het schift! De basis werd in *Gen.* 6:3 aangeduid: enkel wie over én levensziel (kosmisch leven) en Gods geest of (bovennatuurlijke) levenskracht beschikt, overleeft catastrofes; wie enkel over levensziel beschikt, d.i. louter kosmisch leven (èn dus tot de invloedssfeer van de poorten der hel behoort), overleeft de ramp niet. Die werkelijkheid is de vooropstelling bij uitstek van de schifting die ieder Godsoordeel is.

“Zoals in de dagen van Noë”.

“Zoals de dagen van Noë, zo zal de komst van de mensenzoon (*opm.*:-- Jezus betitelt zich zo) zijn.-- In de dagen die aan de zondvloed voorafgingen, at men en dronk men, trouwde men met een partner. Tot de dag dat Noë de ark binnentrok en de mensen niets gewaar werden tot aan de doorbraak van de zondvloed die ze alle verzwolg”.- Zo zal ook de komst van de mensenzoon zijn”.(*Matth.* 24: 37vv.; *1 Thess.* 5:3)

Opm.:-- Een terugkeer van de oerontaarding staat ons dus te wachten! (*Cfr.* *Dan.* 12:4 (“De gewetenloosheid zal toenemen”); *Matth.* 24:12; *2 Tim.* 3:1/9 (de eindtijd-mensen).

De poorten van de onderwereld zijn dus - sedert Jezus’ optreden - niet eens in kracht verminderd.

Satan, de vorst van deze wereld.

Luk. 4:1/13.-- Jezus, sedert zijn doopsel (*Luk. 3:21v.*), vol van "heilige geest" (*opm.*: goddelijke levenskracht), wordt, in die geest, doorheen de woestijn geleid "om door de duivel bekoord te worden" (*Matth. 4:1*).

1.-- De duivel: "Indien gij "de zoon van God" (*opm.*:-- *1 Sam. 7:14; Ps. 2: 7; Luk. 3:22*;-- Messias) zijt, zeg dan tot die steen dat hij brood wordt". Jezus: "Niet enkel van brood zal de mens leven". (*Deut. 8:3*).

2.-- Satan voert hem de hoogte in.

Satan (*Op.*:-- *Ezek. 37:1; 40:2*), toont alle koninkrijken van het heelal: "Ik zal u deze hele macht schenken en de heerlijkheid (*opm.*:-- *Habak. 2:5/8*) van die rijken, want zij is mij gegeven en ik geef ze aan wie ik wil. Gij dus: indien gij u voor mij aanbidde neerwerpt, zal zij heel en al van u zijn". Jezus: "Er staat geschreven: Gij zult de Heer uw God aanbidden en hem alleen dienen"(*Deut. 6:13*).

Op.:-- Satan spreekt, in hoge mate waarheid: hij is "de god van deze wereld (*2 Kor. 4:4*), "de vorst van het rijk van de lucht" (*Efes. 2:2*), "de vorst van de(ze) wereld" (*Joh. 12:31; 14:30; 16:11*). Wel te verstaan 'wereld' als "poorten der hel"(*Matth. 16:18*). Hij is het "element van de wereld" bij uitstek (*Gal. 4:3; 4:9; Kol. 2:8; 2:20*) want hij verklaart heel wat van wat in onze aardse wereld gebeurt en zelfs in het heelal.

3.-- Satan brengt Jezus op de bovenbouw van de tempel te Jeruzalem.

"Indien gij "de zoon van God" zijt, werp u dan van deze plek naar beneden, want er staat geschreven: "Hij zal voor u zijn engelen bevelen u te beschermen" en "Op hun handen zullen zij u dragen om te vermijden dat gij uw voet aan een steen stoot". (*opm.*:-- *Ps. 91 (90):11v.*). Jezus:" Er is gezegd: "Gij zult de Heer uw God niet uitdagen". (*Deut. 6:16*).

Op.:-- Lukas: "Hiermee had de duivel de hele bekoring afgewerkt en verwijderde hij zich tot het gunstige ogenblik". Zijn hele openbaar leven werd Jezus geconfronteerd met satanie (de zieken en bezetenen; zelfs Petrus (*Luk. 8:33*); ongelovige joden (*Joh. 8:38; 8:44; 8:47*)).

Op beslissende wijze in Judas Iskariot, zoals *Luk. 22:3* uitdrukkelijk zegt, en in de gezagdragers, zoals *Luk. 22:53* uitdrukkelijk zegt: "Het is uw uur en de macht der duisternis". Waarbij 'duisternis' de poorten der hel en de elementen van de(ze) wereld betekent. Satan was inderdaad: de vorst van deze gewetenloze wereld, zoals al gebleken was "in de dagen van Noë".

Jezus' nederdaling ter helle.

Matth. 12:40.-- “Zoals Jonas in het binnenste van het zeemonster verbleef gedurende drie dagen en drie nachten, zo ook zal de mensenzoon (*opm.*:-- Jezus) in de schoot van de aarde zijn gedurende drie dagen en drie nachten”. Met nadruk wordt dit in de eerste kerk herhaald: *Hand. 2:24; 2:27; 3:31; Rom. 10:7; Hebr. 13:20*. Het behoort tot het oercredo .

Jezus, de verheerlijkte.

Hij is door zijn kruis- en verrijzenispasen (uittocht, wegneming) tot levendmakende geest (Paulus) geworden. Wat in *Joh. 7:37/39* zeer uitdrukkelijk verwoord wordt.

1 Petr. 3:18vv..

“Christus zelf is eens en voorgoed voor de zonde gestorven. Als gewetensvol mens voor gewetenlozen: om ons tot God te brengen. Gedood weliswaar “volgens het vlees” (*opm.*:-- onder oogpunt van louter menselijk leven) werd hij toch tot leven gewekt “volgens de geest”.

Opm.:-- Wij zien hier, in nieuwtestamentische duiding, het tegenstellingspaar in *Gen. 6:3*, want ‘geest’ betekent hier “Gods levenskracht” waarvan Jezus overloopt, eens dat hij verheerlijkt is (“levendmakende geest”).

De verheerlijkte daalt af in de sjeol.

1 Petr. 3:19.-- “In die geest (*opm.*:-- goddelijke levenskracht) ging Jezus zelfs de boodschap verkondigen aan de geesten in de kerker’-- aan diegenen die indertijd geweigerd hadden te geloven toen Gods dulden van het kwaad uitstel verleende,-- in de dagen waarin Noë de ark bouwde (*Gen. 7:14*) waarin een klein aantal (...) uit de zondvloedwateren gered werden”.

Opm.*:-- *Wie zijn die geesten?

a. Sommigen denken dat het de oudtestamentische ‘heiligen’ (*opm.*: gewetensvollen) zijn die *Matth. 27:52* vermeldt als verrezen en zich tonend aan velen “in de heilige stad”. Wat ons niet zo voor de hand liggend lijkt.

b. Anderen: de zielen van degenen die als gewetenlozen in de zondvloed ten onder gingen en die dus genade verkrijgen indien zij Jezus’ blijde boodschap aanvaardden.

c. Nog: de geketende demonen waarover het boek Henok spreekt.

Petr. 4:6.

Petrus heeft het over de afgrond tussen heidenen en christenen inzake moraal (*1 Petr. 4:3*): “(Voor hun onbegrip zullen de heidenen rekenschap afleggen vóór Jezus die aan het oordeel over levenden en doden toe is. Daarom werd de blijde boodschap zelfs aan de doden verkondigd opdat zij, ofschoon volgens de mensen “volgens het vlees” geoordeeld, zij toch volgens God “in de geest (*opm.*:-- van God) leven”.

Religie: vrouwelijk geduid.

Zoals al wat is, veelduidig (polyinterpretabel) is, zo ook al wat religie is. Dit blijkt uit b.v. *Nancy Auer Falk/ Rita M. Gross, La religion par les femmes*. Genève. Labor et Fides. 1993 (// *Unspoken Worlds*, Wadsworth, 1989).

Het hele boek tracht aan te tonen dat, indien vrouwen aan wetenschap en filosofie inzake religie doen, de religieuze fenomenen en hun duiding (d.i. hun axiomata) een gedeeltelijk ander uitzicht krijgen.

Om daarvan één staaltje te geven, geven wij het hoofdzakelijke weer van *R.M. Gross, Menstruation et accouchement chez les indigènes australiens*, in o.c., , 403/417.

Inleiding.

1. De Aboriginals (oerbewoners) van Australië zijn, materieel gezien, plukkers en jagers. Religieus gezien is hun wereld veel ingewikkelder dan vele westerse ‘geleerden’ willen zien.

2.1. De mannelijke westerse geleerden hebben een vereenzijdigde weergave uitgewerkt “o.g.v. hun vooroordelen” (versta: axiomata). Deze weergave wordt als volgt samengevat:

- a. vrouwen en mannen hebben een streng gescheiden religie
- b. zo dat de mannen, via mythen en ritën, ‘heilige’ wezens zijn terwijl de vrouwen - indien zij al een religie apart hebben - ‘profane’ wezens zijn.

2.2. Waartegenover Rita M. Gross’ stelling staat:

- a. de scheiding “mannen/ vrouwen” is weliswaar een feit
- b. maar enkel o.g.v. “nabootsende deelname” aan (de ritën en mythen inzake) de vrouwelijke seksualiteit (maandstonen, zwangerschap, baring) zo dat de mannen pas toegang krijgen tot “de mannelijke heiligheid” via “imittio participata” (nabootsende deelname) aan de vrouwelijke wereld. Zo o.m. uitdrukkelijk o.c., 415.

Zowel de ritën als de mythen tonen aan dat de biologie der vrouwen (en der mannen maar anders; als ‘oorsprong’ (voldoende reden of grond) heeft al wat de mythische oerouders (de vrouwelijke op de eerste plaats) “in den beginne” hebben voorgedaan. M.a.w.: de vrouwen staan aan de oorsprong terwijl de mannen, via de vrouwen, deelnemen aan die oorsprong. Die deelname is biologisch (sperma) en ritueel-mythisch.

Laten wij daarop even ingaan, want de tekst van Gross betekent een ware ommekeer in de zienswijze inzake de religie der Australische oerbewoners of ‘Aboriginals’.

1.-- De hoofdkentrek der vrouwelijke religie. O.c., 405/410.

a. Behalve enkele ritën voor de geslachtsrijping is er niets terzake.- N.a. v. de eerste maandstonden grijpen de eerste inwijdingsriten plaats: het meisje ‘wordt’ (sacraal gesproken) ‘vrouw’ (ten volle).

Immers de menstruatie werd ‘ingesteld’ (veroorzaakt) door de oergezusters “in den beginne” (in de mythische oertijd die almaar door aanwezig gesteld wordt in de mythen en de ritën). De vrouwen stellen de eerste of oermenstruatie zichtbaar tegenwoordig biologisch-en-ritueel, -- de mannen veel kunstmatiger.

Opm.:-- De latere menstruaties blijven in zekere mate door ritën ‘geheiligd’ worden.

Opm.:-- Dat alleen al wijst erop dat “de vrouw” bij de Australische oerbewoners wel degelijk een ‘heiligheid’ bezit en geen ‘profaan’ wezen is.

b. De (eerste) baring werd eveneens ‘ingesteld’ door de vrouwelijke oerouders. De mythen en de ritën terzake zijn zichtbare tegenwoordigstellingen ervan. De rituele afzondering van het kamp der parturiëntes, de dansen en de liederen te dier gelegenheid heten ‘narungani’, d.i. “uit de mond van de eerste vrouwen (uit de mythische voortijd) voortgekomen (veroorzaakt door die oerwezens)”.

En dus zijn die handelingen - biologische en rituele - machtgeladen. Wat - terloops gezegd - een eigen vrouwelijk dynamisme of machtsgeloof behelst. Vooral het bloed der vrouwen geldt als ‘gevaarlijk’ (voor mannen) want machtgeladen, d.i. met levenskracht geladen.

2.-- De hoofdkentrek der mannelijke religie.-- o.c., 410 / 415.

Parallel met de vrouwelijke inwijdingshandelingen zijn er de mannelijke. Gewoonlijk worden - de radicale scheiding getrouw - de vrouwen, vooral de menstruerende en de barende, ervan uitgesloten. Soms echter worden vrouwen die de menopauze achter der rug hebben (die dus dat ‘gevaarlijke’ gebeuren eigen aan de vrouwelijke biologie niet meer vertonen) in mannelijke ritën ingewijd. Wat er lijkt op te wijzen dat de vrouw, eens buiten haar typisch vrouwelijke activiteiten, niet meer ‘taboe’ is.

a. De mythen.

Een eerste mythe.

“In die tijd” (in het begin) verwekten de gezusters djanggawul kinderen. Haar broer hielp ze bij de baring.-- Later echter ‘steelt’ haar broer “de sacrale vrouwelijke voorwerpen en ritën”, nl. gedurende de - even mythisch gedachte - ‘overgang’ van de mythische naar de postmythische (zgn. historische) tijd”.

Een tweede mythe.

In de oertijd (in den beginne) reizen de gezusters Wawalik (Wauwilak, Wauwalek) waarbij de oudste zwanger is en baart doch voort reist en bloed verliest. In de nabijheid van een “heilige put” slaan zij haar tent op.

De pythonslang die erin huist, “ruikt de geur van het bloed”: hij veroorzaakt een tornado gedurende dewelke hij uit de put komt om de gezusters te ‘verslinden’.

Opm.:-- ***Terloops:*** dit verslinden behelst het zich van haar (bloed)levenskracht meester maken.

Door te dansen houdt de jongste de python op afstand. Uitgeput vraagt zij de oudste die dans te willen voortzetten. De oudste houdt de slang niet op afstand’.

Tenslotte krijgt de jongste haar maandstonden: door almaar door te dansen. Maar ook zij houdt hem niet op afstand. De python verslindt ze allebei. Via dromen onthulden later beiden deze oergeschiedenis (apocalyptiek).

b. De riten.

Op zeer gevarieerde wijzen doorheen de bevolkingen stellen de mannelijke riten het oergebeuren tegenwoordig.

1. De menstruatie der mannen geschiedt door subincisie (insnijdingen aan de onderkant van de penis zo dat hij dààr op de vulva gelijk die bloed verliest) of door voorarmsnijdingen mèt bloedverlies. Het bloed vloeit uit de snijwonden: dansers versieren er hun emblemen mee!” Dit bloed uit de rituele vulva’s (onderste van penis of bovenarm) is het maandstondbloed van de oude (*opm.*: mythische) Wawilak vrouwen”. Aldus één der duidingen.

2. De besnijdenis behelst de intrede van de jonge mannen in het volle (en biologisch èn occult) man zijn. Let er echter op dat de besnijders zich als moeders die een kind baren, gedragen! Zo b.v. dragen zij - ritueel natuurlijk - de jongens net zoals de vrouwen haar baby dragen. Zo m.a.w. bootsen zij de wawalik vrouwen - de gezusters uit de oertijd - na ... om eraan deel te nemen op mannelijke wijze.

Besluit.

De mannen treden in hun - voor vrouwen gewoonlijk gesloten - mannelijke wereld binnen maar zowel mythen als riten onthullen (apocalyptiek) deze wereld als behorend tot de ‘andere’, de vrouwelijke wereld.-- Aldus stelster.

M.a.w.: wat mannen - geleerden - niet zien, dàt uitgerekend zien vrouwelijke geleerden wel!

Veelduidigheid van een religie.

E. Faucompret, Algerije (Het islamisme in opmars), in: *Streven* 64 (1997), 4 (april) 324/ 336, typeert kort maar zeer duidelijk twee duidingen van éénzelfde religie, de islam.

Het hoofdaxioma van de islam luidt: “De mensen zijn de bevoorrechte slaven van de Heer” (aldus *M. Eliade/ I. Iouliano, Dictionnaire des religions*, Paris, 1990, 206). Ziehier hoe de gematigden en de ‘fundamentalisten’ (extremisten) duiden.

1.-- De gematigde versie.

1. God (in een min of meer Bijbels omgeduide Arabische duiding) is alleen soeverein, d.i. voorwerp van aanbidding. Mensen of andere wezens - b.v. de aloude Arabische godinnen - mogen niet aangebeden worden. Zeker de djinn’s, de geesten die én goed én kwaad doen, vallen buiten iedere aanbiddingsvorm.

2. De koran - zesduizend verzen - is één oproep tot gewetensvol gedrag, o.m. barmhartigheid. Een tachtig verzen hebben het over recht (strafrecht, burgerlijk recht, één artikel handelsrecht): deze zijn typisch voor de VII- de Arabische eeuw (Mohammed (Muhammed): 570/632) èn daarenboven slechts richtinggevend, niet streng rechtsteksten.

3. De koran, het door de “engel Gabriël” (wie dat ook mag zijn) vanwege Allah, de naam voor de nevens de Arabische grote godinnen vereerde voorislamitische veroorzaker, aan Mohammed doorgegeven “woord van God” stelt de fundamentele gelijkheid van alle mensen voorop zo dat dictatuur en theocratie (d.i. een staat die een religie als grondwet huldigt) verworpen worden.

4. De term ‘jihad’ betekent:

a. verheffing van de ziel en

b. het vreedzaam winnen van bekeerlingen. De duiding “heilige oorlog in naam van de islam” als ‘islam’ (onderwerping aan Allah), als de plicht van iedere muslim (moslim, d.i. degene die zich onderwerpt aan Allah), is “nationalistisch-imperialistisch” en miskent de openheid van de islam voor ieder medemens, voor ieder volk.

5. De ‘fundamentalisten’ (versta: extremisten, waarover straks) zien de islam als een maatschappelijk systeem dat zich tussen Allah en de mensen, inzonderheid de gelovigen van de islam, voegt als een onderdrukking. Naar het voorbeeld van de katholieke kerk waar zij “aan de macht” kan komen.

‘Middelaars’ tussen Allah en de mensheid - op Mohammed na, “de profeet” - worden verworpen. Wat aan religie van direct-individueel contact met ‘God’ lijkt te behelzen.

2.- De ‘fundamentalistische’ versie.

“De mensen zijn de bevoorrechte slaven van de Heer”.-- Zie hier hoe, volgens Faucompret, dit in axiomata vertaald wordt.

a. alleen ‘God’ is soeverein, d.i. heeft recht op aanbidding.

b. alleen “de wet van God’ - de koran en de ‘shariah’, d.i. “de goddelijke wet van de islam”, niet zonder de ‘figh’, de juridische duidingen in de loop der eeuwen van “de wet van god” - is voor het in beginsel vrije geweten van ieder mens, inzonderheid de muslim, richtinggevend, ja, strikt bindend.

Opm.!-- “Muhammed heeft geen onderscheid ingevoerd tussen de religieuze wet en de ‘wereldlijke’ (‘seculiere’) wet” zegt *Eliade/ Iouliano, Dict.*, 214. In ieder islamitisch land hangt de toepassing van de shariah af van de graad van verwereldlijking (‘secularisering’) van de staat zelf.

Die shariah slaat op de hele cultuur: familielevens, successierechten, belastingen (‘zakat’: de 2,5 % voor de ‘armen’), wassingen, gebed e.d.m. inbegrepen. Aldus steeds *Eliade/ Iouliano (ibid.)*.

c. Er zijn slechts twee ‘partijen’: de partij van ‘God’ (de islamitische) en de partij van Satan, de bekoorder van de mensen, een afgefallen engel (‘Iblis’ in Arabisch), die uit de hemel is verjaagd omdat hij “weigerde Adam te aanbidden” (*Eliade/ Iouliano, o.c.*, 206).

Opm.!-- Men ziet het: eigenzinnige duiding van eigen positie die rechtzinnigheid (orthodoxie) eist van “de anderen”. In discussie met “de anderen” komt het nooit tot werkelijkheidsgetrouwheid maar enkel tot voorkeursgezindheid m.b.t. de eigen stellingname.

d. De huidige samenleving is heidens, d.i. niet-islamitisch. Aangezien alleen de wet van Allah geldig is, moet deze pagane maatschappij verdwijnen.

e. De partij van Allah, “partij van God” geheten, zal overwinnen dankzij de djihad, de heilige oorlog.

Besluit.

Mensen die m.b.t. de eigen mening eigenzinnig te werk gaan en, bij discussie, enkel de eigen mening voorkeursgezind verdedigen en van “de anderen” enkel rechtzinnigheid eisen, zijn bijzonder vatbaar voor het door dik en dun doorzetten van de fundamente van b.v. de islam en gaan integristisch, die fundamente vrijwarend tegen de rest, te werk.

Lotskunde: de tragiek van een masikini met likundu,

‘Tragisch’ en ‘tragiek’ zijn begrippen uit de lotskunde, d.i. de wetenschap inzake “wat de mensen overkomt” het lot (de lotgevallen).

Is ‘tragisch’ al wat slecht afloopt zonder uitzicht, De tragische mens ziet wel het gegeven en het gevraagde (zijn noodlot en de uitweg eruit), die samen de opgave uitmaken, maar hij ziet geen enkele oplossing.

In hegeliaanse termen: hij is ‘onwerkelijk’: d.i., kan de werkelijkheid in en rondom hem niet aan.

In existentiële termen: geworpen in deze wereld met zijn misrekeningen beschikt hij over geen enkel ontwerp dat de misrekeningen kan wegwerken.

Heidendom en Bijbelse religie.

1. Binnen de heidense religies is meermaals - misschien altijd - een situatie uitzichtloos, ‘tragisch’ doordat de opperste wezens die het heidendom beheersen, zoals W.B. Kristensen zegt: “harmonie (versta: ineenvoeging, afwisseling, van heil-en-onheil, -- meer nog van ethisch goed-en-kwaad) der tegengestelden” zo dat zij onvoorspelbaar, onberekenbaar, zijn.

2. In het Bijbelse christendom echter heeft, indien de mens zich tot haar bekeert, de H. Drie-eenheid het laatste woord inzake lot en lotgevallen en is een situatie, hoe uitzichtloos ook op eerste gezicht, nooit echt uitzichtloos.

Wij lezen in dit licht *J. Ch, Souroy. Sorciers noirs et sorcier blanc, (La magie, la sorcellerie et ses drames), Bruxelles, 1952, 161/206 (Le likundu).*-- Wij vatten het lange hoofdstuk samen,

Makolopembe.

Makolopembe is drager van ‘bezonnen’ onheil, d.i. zijn tweede natuur of onderbewustzijnsstructuur is zo dat hij a.h.w. ‘natuurnoodzakelijk’ onheil doorleeft (hij is ‘masikini’) en onheil rondom zich verspreidt (hij is door ‘likundu’ getekend).

De twee Afrikaanse termen horen eigenlijk samen als uiting en op lotskundig gebied, namelijk van eenzelfde veroorzakende factor. ‘Likundu’ kan men ook vertalen door “het kwade oog” maar dan met de nadruk op het onheilstichtende van het kwade oog en met minimalisering van de werking op occult gebied van de boze blik (‘fascinering’ of ‘boeiing’). In antiek Grieks: ‘kako.daimonia: aanwezigheid van een onheilstichtende (kako) levenskracht of ‘geest’ (daimon).

Souroy.

“Armzalige Makolopembe! De man die men nooit anders betitelt dan met de term ‘masikini’, arme drommel, onhandige idioot, mislukkeling”. Ziedaar hoe de lokale bevolking hem duidt. Het is de uitwendige verschijningswijze van wat Tempels de volle graad van “bya malwa” heet, -- van “onheil stichtende levenskracht” in de diepte van Makolopembe’s persoonlijkheid verborgen.

Souroy.-- Natuurlijk is hij lelijk, zielig. Zijn x-benen plooiën onder het vederlichte, holle gewicht van zijn borst. En wat meer is : hij is lui, aartslui.

Opm.!-- De laatste der zeven hoofdzonden heet ‘traagheid’ (inertie), d.i. gebrek aan dynamisme! De (zichtbare) luiheid is er het uitwendig teken van.

Dat is zo al tien jaar lang.

Zijn vader, Gilima, was een nogal stevig gebouwd jager, een opgemerkt man. Maar dan als de grootste dronkenman van het dorp.- Op zekere dag bracht men hem van de jacht thuis nadat een buffel - diep in het oerwoud - hem de buik met zijn horens opengereten had. Op de bijna leeggebloede Gilima hadden de middelen van de magiër geen effect: in de loop van de nacht stierf hij.

Zoiets gebeurt nog en normaal gesproken zou enkel de familie daaronder te lijden hebben gehad. Maar de magiër was pas aan een van zijn eerste optredens toe en toevallig waren er vele aanwezigen bij wie het prestige (*opm.*: de ijdelheid) van de magiër keihard op het spel stond. Er moest dus gereageerd worden:

1. de levende kip die bij de bereiding van de middelen een rol had gespeeld, was gezond;
2. de woorden waren in de loop van de ritus juist uitgesproken. Gevolg: wie ongelijk had, was het slachtoffer!

1. Gilima had de magiër willen bedriegen, want voor de jacht had Gilima hem slechts een goedkope ‘kisi’ (tovermiddel) gevraagd,-- “juist goed voor antilopen” Maar met zoiets was hij een buffel te lijf gegaan. Zo is het maar natuurlijk dat het onheil gebeurde. Zo’n fout kwam wel meer voor.

2. Dus iets anders was aan het werk geweest,-- iets gevaarlijkers. De armzalige Makolopembe duidde zichzelf aan: van hem, het schurftig schaap, kwam het hele onheil.

De dorpelingen, meer bevreesd voor de magiër dan voor Makolopembe, waren het met die mening eens: “Makolopembe vertoont het kwade oog”.

De voorgeschiedenis.

De lokale mythen zeggen dat een masikini tot mislukken gedoemd is door een “onbekende macht”. Zo nu en dan komt die ‘x’, de doemfaktor(en), naar boven en toont zij zich.

Zo in volgende “slechte afloop”. Met name Makolopembe geraakt met Tabo getrouwd. Op zekere dag keert Tabo van de plantage terug met een voet die door een slangenbeet sterk gezwollen stond. De kwaal nam toe, tastte het been aan. Makolopembe werd ongerust: hij verwarmde water maar het bad gaf geen verlichting. Dan werd de magiër op de hoogte gebracht: deze voerde een inkeping in de wonde uit, legde er de bereide verbanden op maar geen resultaat: het vergif stroomde reeds doorheen Tabo’s aders. Zij ging in de loop van de nacht ter ziele.

Geleidelijk werd de weduwnaar de algemene vijandigheid tegen hem gewaar: “Andere inwoners werden wel door slangen gebeten maar de magiër redde ze. Waardoor komt het dat hij Tabo niet kan genezen?”

De kwalijkste onder de kwatongen herinnerden aan een zekere Djiadjoko, die enkele jaren geleden in dezelfde omstandigheden gestorven was: iedereen wist dat het aan haar man lag die zich van haar had willen afmaken omdat hij bij haar geen kinderen kreeg. Die man had de boze geest in zich. Toeval of niet: net als Makolopembe had hij een witte vlek in zijn rechter oog.

“Gij hebt geen geluk”.

De slotsom wordt op een avond door zijn schoonvader gemaakt.

1. “Makolopembe, mijn dochter is in uw handen gestorven. Ik weet wel dat een slangenbeet ernstig is maar men geneest er toch van. Waardoor heeft die beet Tabo het leven gekost? Uw vader werd, toen gij nog een kind waart, gedood. Uw moeder heeft u als wees achter gelaten (*opm.*:-- zij ontvluchtte het dorp).-- Gij hebt geen geluk! Gij hebt geen geluk! Wat hebt gij de geesten aangedaan?”

2. “En, als men geen geluk heeft, dan hebben degenen die in uw omgeving leven, er ook geen!-- Nooit hebt gij iets ondernomen om dat noodlot te lijf te gaan. Weet gij het nog: zelfs de kip die gij zes jaar geleden n.a.v. het huwelijk met Tabo aan de magiër gegeven hebt, is twee dagen later doodgegaan. Iets dat de magiër u ongetwijfeld nooit vergeven heeft!!

Opn.:-- De hem in beginsel goedgezinde schoonvader vat samen: 1. Masikini (“Gij hebt geen geluk”); 2. Likundu (“Gij spreidt ongeluk rondom u”).

Het vervolg.

Makolopembe trekt uit het dorp weg. Bij familie. Om “een nieuw leven” te beginnen. Basa’s eerste zoontje (hij was een familielid) wordt ziek. Op een avond wordt een tweede zoon van Basa, Makalopembe’s halfbroer, ziek. Het kind klappertandde van de koorts. Een erge hoest reet hem de borst uiteen. Na enkele dagen stierf ook dit kind.-
- Ditmaal waren de blikken vol haat: men uitte bedreigingen. Meermaals hoorde men het woord ‘likundu’ uitspreken.

Basa raadpleegt de dorpsmagiër: “Sedert Makolopembe bij mij inwoont, zijn twee kinderen gestorven uit mijn gezin. Op geheimzinnige wijze. Gij die alles weet, kunt gij mij zeggen waardoor?”

De oude magiër sloot de ogen. Lange tijd bleef hij zwijgen. Onderwijl streelde hij zijn tovergerief. Daarna stond hij op, greep in een hoek enkele planten, wierp ze in een vuurtje starend keek hij naar de rook die opsteeg. Opnieuw stilte.

Plots “Makolopembe vertoont likundu en dus zal hij allen met wie hij leeft, ongeluk brengen. Gij moet hem dus weg jagen. Als hij weg is, breng mij dan een jonge geit: het offer zal u reinigen,-- u en de uwen”.

Basa komt thuis. “Gij hebt likundu. Gij hebt ons een noodlot berokkend. Ga weg, Makolopembe. Zoniet moet ik u en uw zoontje doden”.

Makolopembe begaf zich dus op weg. Lang stapte hij. “Ik ben een vervloek te. Ik straal ongeluk uit. Zelfs de dood zal mij niet bevrijden. Want het is alom bekend dat likundu zelfs de doden belet te slapen”.

Hij neemt zijn zoontje in zijn armen. “Wij vertonen likundu. Een boze geest is in ons die ons in onze buik beetheeft. Geen enkele magiër kan hem uitdrijven.-- Ik heb grote pijn in mijn hart maar,-- om ons te genezen, moet ik u doden”.

Plots greep hij het kind bij het hoofd, legde het op de grond, nam zijn mes en wenend sneed hij het de keel over.

Opn.-- Steller: het Belgisch koloniaal recht - een westers product brengt die ‘misdad’ in de gevangenis. Het wordt een proces op zijn westers. Eens veroordeeld gedroeg Makolopembe zich in de gevangenis voorbeeldig maar groeide uit tot een “zielige automaat”, een ‘zombie’.

Westerse mensen met hun ‘rationalistische-axiomata duiden als ‘misdad’ wat binnen de axiomata van een primitieve cultuur als “een logische en gewetensvolle daad” geduid wordt. Wat axiomata toch doen!

Santeria als religietype.

Th. Achelis, Die Religionen der Naturvolker im Umriss, Leipzig, 1909, 140, definieert 'religie' als "verering van hogere (meestal bovenzinnelijke, d.i. onstoffelijke) 'machten' (versta: wezens, energieën, processen)". Kijken wij nu of deze definitie past bij een huidige religie die heden - niet in verre of afgelegen archaische regionen - bloeit als nooit te voren, nl. santeria.

De naam in Cuba is 'Lucumi' en die in Brazilië is 'Macumba' en 'Candomble'. De naam van de wijmannen is 'santero' en van de wijvrouwen is 'santera'.

Opm.:-- Toen de yoruba (een type van negro-afrikanen) vanuit West-Afrika (Zuid-Nigeria, langs de Nigerstroom) als slaven/slavinnen door de blanke christenen naar Cuba gebracht werden, behielden zij hun religie door o.m. hun 'orisha's' (= orixa's, godheden) - syncretistisch - alsof het katholieke heiligen waren, te verbergen voor hun heren. In alle geheim echter vereerden zij ze zoals te voeren. Het resultaat is 'santeria' een mengvorm van primitieve religie en katholicisme. Zo'n vijf miljoen Spaans-Amerikaanse gelovigen zijn er de aanhangers van.

Opm.:-- In Trinidad heet die religie 'Shango'. Volgens *Migene Gonzalez-Wippler, Legends of Santeria*, St. Paul (Minnesota), 1994, 7, zouden zo'n ruim honderd miljoen mensen op een of andere wijze de 'orisha's' vereren in de Nieuwe wereld.

Definitie van religie.

Migene Gonzalez-Wippler, die van kindsbeen af als blanke in santeria ingewijd werd en nu doorgaat als één van de deskundigste kensters ervan, definieert in haar boek *The Santeria Experience (A Journey in the Miraculous)*, St. Paul, Minnesota, 1992-2, 320, als volgt.

1.-- Dynamisme.

Het centrale geloof van santeria is dat iedere werkelijkheid (*opm.:*-- het is dus een ontologie of werkelijkheidsleer) binnen het heelal bestaat uit een kosmische energie. De santerianaam is 'ashe'.

2.-- Opperwezegeloof.

De eerste 'maker' van het heelal en de bron van deze energie of levenskracht is god, de schepper,- een geheimzinnig wezen wiens yoruba naam luidt 'Olo(d)dumare'.

Opm.:-- Het is dus waarlijk een monotheïsme, maar in de zin van Nathan Söderblom's veroorzakergeloof. Ook niet zonder enige katholieke invloed terzake.

3.-- Polytheïsme.

In ons Nederlands ‘veelgodendom!-- De orisha’s of godheden (‘deities’) zijn Olodumare’s boodschappers. Zij zijn ook de opslagplaatsen (‘repositories’) van zijn ashe of energie. Iedere orisha vertegenwoordigt èn een natuurkracht én een menselijke waarde.

Opm.:-- Volgens *P. Schebasta, red., Oorsprong van de godsdienst*, Tielt/Den Haag, 1962, 56v. (*Polytheïsme - ondanks godsgeloof*), waren in de klassieke oudheid - India,- - Egypte, Fenicië,-- Griekenland b.v. - de godheden onsterfelijke wezens met grote macht (allereerst met grote levenskracht, maar niet vrij van lijden en hartstochten (waarvan vele, vele mythen (overigens ook zo in santeria) getuigen). Zelf echter stonden zij onder een “hogere macht”, d.i. een soort alveroorzakende macht.

Verder is er een godhedenpaar dat hemel en aarde ‘vertegenwoordigt’ (godin en god). Opvallend is ook de systechie “goede/ boze godheden” (deva’s/ asoera’s,-- titanen/ godheden b.v.) die elkander bestrijden. M.a.w.: een soort dualisme.

Verder: heilbreng(st)ers of ‘heilanden’ die redding uit noden veroorzaken. Tenslotte ook de ‘trickster’ of “(sacrale) bedrieg (st)ers” (die de mensen beetnemen “als amusement “ beoefenen).

4.-- Magisme.

Menselijke wezens hebben ashe (= ashé) nodig om problemen op te lossen. Kort gezegd: om te overleven. Aldus letterlijk Gonzalez-Wipller (wat insinueert dat men in een gevarensvol universum leeft.).

Offermagie.

Om nu de ashé te verkrijgen van de orisha’s die ashé bezitten, is het noodzaak hun /haar ‘ebbo’, een offer, te brengen. De orisha’s aanvaarden ‘ebbo’ en - o.g.v. hun/ haar magische vermogens vormen zij ‘ebbo’ om in dat soort ashé dat noodzakelijk is om het probleem dat voorligt, op te lossen.

De offers of ebbo’s verschillen van orisha tot orisha en moeten gebracht worden rekening houdend met de ‘attributen’ (wezenskentrekken) van iedere orisha afzonderlijk.

Opm.:-- Wat beantwoordt aan Usener’s ‘Funktionsgottheit’ (iedere godheid heeft als gespecialiseerd in één domein van ‘veroorzaking’ een eigen ‘functie’ of rol. Iets dat opvalt binnen alle religies.

Opm.:-- Men ziet ook dat Söderblom’s algemeen begrip ‘veroorzaken’ van toepassing is: veroorzaken’ is een sacraal type van d.m.v. een oorzaak een gevolg tot stand brengen. Hier: een levensprobleem vatten en d.m.v. magische krachten (levenskracht (dynamisme)) oplossen.

Een voorbeeld.

Nemen wij Oshun (Oshun), een godin. Haar natuur- of kosmisch energiedomein is het water der rivieren. Haar menselijke waarde (rol, functie, machtsdomein) zijn eros, huwelijk, kinderrijkdom, goud, kunsten, genietingen, onderbuik.

Haar 'attributen' (bedoeld zijn de wezenseigenschappen inzake offers) zijn de kleur 'geel', het getal '5', producten als honing, spiegels, vruchten als pompoenen, dieren als gele kippen, verder producten als kaneel, cakes en wijn. Deze dingen zijn geladen met levenskracht en worden als dusdanig, d.i. om reden van hun levenskracht, geofferd. Waarop Oshun reageert met h  ar energie gefusioneerd met de geofferde energie.

Oshun heeft - aldus Gonzalez-Wippler - een eigen ash   die bruikbaar is om die domeinen die zij veroorzakend beheerst, te beïnvloeden. In haar geval: hoofdzakelijk erotische aangelegenheden. Een ebbo die men haar aanbiedt, om haar hulp in te roepen, moet minstens sommige van haar attributen (offerattributen) behelzen.

Zo b.v. in de rituele vorm van **a.** een uitgeholde pompoen, **b.** die men opvult met honing en olijfolie.-- Een wiek of pit laat men dobberen op de olie en steekt men aan. De vlam moet vijf dagen (zie hoger haar getal '5' branden. Vaak wordt de naam van de 'geliefde' of 'begeerde' persoon' (om wier of wiens eros men werft) hetzij binnen hetzij onder de pompoen geplaatst.

De orisha YemaYa (YemaYa).

Deze godin heeft als kosmische kracht of domein het water van de oceaan ("zeven zeeën"). Haar waardedomein is vrouwelijkheid en moederschap. Haar offerattributen zijn: als kleuren blauw en wit, als getal '7', als product suikerrietstroop, als plant watermeloen, als dieren eenden en vrouwelijke parelhoenen.

Definitie van religie.

Achelis zei: verering van hogere machten. Die definitie situeert religie niet in het dagdagelijkse leven! De traditionele-prekritische, premoderne-religies stellen altijd een opgave (gegeven en gevraagde of probleem) voorop - wat Gonzalez-Wippler "menselijke waarde" heet - waarbij "verering van hogere machten" in de oplossing betrokken wordt. Waarom? Omdat o.g.v. hogere levenskracht of ash   die hogere wezens een hogere oplossingskracht vertegenwoordigen. M.a.w.: men 'vereert' niet om te vereren!

Een godloze en afbouwende religie: het boeddhisme.

Luc Ferry, *Le bouddhisme vu d' Europe*, in: *Le Point* (Paris) 29.03.1997, 95, zegt letterlijk: "Deze religie zonder god werd pas in het westen ontdekt vanaf de jaren 1920". Laat ons daarop even ingaan.

"De 'boeddha' (in Pali en Sanskriet 'ontwaakte' ('verlichte')) was hoogst waarschijnlijk een historische figuur". (*M. Eliade/I. Couliano, Dictionnaire des religions*, Paris, 1990, 71).

De reden: in de jatakas (levensbeschrijvingen) overheerst dermate de mythe dat "de boeddha" erin overkomt als "de goddelijke mens" zoals deze in zeer vele religies (de hindoeïstische, de Griekse en vele andere) aantrefbaar is.

I - Een overzicht over boeddha's leven.

Zijn geboortedatum varieert van -624 tot -448.-- Hij is de zoon van een sakya vorstje.-- Als zestienjarige huwt hij met twee prinsessen en leeft zonder zorgen in het vaderlijke (zijn moeder was allang dood) paleis.

Opm.!-- Deze aristocratische afkomst maakt veel duidelijk in zijn leven en leer.

De aristocraat ontdekt de pijnen buiten het paleis.

Drie keren verlaat hij zijn paleiselijk leventje en ontdekt daarbij drie onafwendbare kwalen: oud worden, lijden (ziek zijn) en doodgaan. Bij de vierde keer wordt hem het redmiddel duidelijk: hij ontdekt de innerlijke vrede van een bedelende ascet (verstorvene).

Opm.!-- Het tegenmodel van het paleiselijke leventje is het leven van de verstorvenen in India, een soort mensen die aan de rand van de maatschappij even ver verwijderd zijn van het alledaagse leven van de "grote massa" (op wie zij wel eens smalend neerkijken) als degenen die in paleizen leven.

In de loop van een nacht wordt hij wakker, ziet de verslachte lijven van zijn concubines in diepe slaap gewikkeld: hij ontdekt "de vergankelijkheid van deze wereld" onder dat oogpunt maar ditmaal binnen zijn paleis zelf.

De stichter van een religie.

Snel verlaat hij het paleis, levert zich nu aan ascese, versterving, over.-- neemt een nieuwe naam aan: Gautama of Gotama.

Hij wordt leerling bij twee wijsheidsleraars. De ene leert hem de toenmalige (hindoeïstische) 'filosofie' (een soort metafysieken); de andere brengt hem de technieken van de (hindoeïstische yoga (zoektocht naar eenwording of yoga met godheid) bij.

'Sakyamuni' (de ascetische sakyā) als de boeddha is, verlaat hij allebei zijn wijsheidsleraars: met vijf denkgenoten beoefent hij nu de uiterste vormen van versterving.

Maar ook dat 'bevredigt' hem niet: bewust van de zinloosheid van dergelijk leven aanvaardt hij een portie rijstoffer gave en eet ze daadwerkelijk op. Geërgerd door zo'n bewijs van zwakheid inzake zelfkastijding verlaten zijn vijf denkgenoten hem.

Het ontwaken of verlichting onder een vijgenboom.

Hij gaat onder een vijgenboom zitten om die plek niet te verlaten totdat hij het ontwaken (bewustwording) of de verlichting bereikt. Mara, een wezen dat en het kwaad én de dood vertegenwoordigt, legt hem in aanvallen het vuur aan de schenen. Maar naar de dageraad toe overwint Boeddha Mara en wordt de gelukzalige bezitter van de vier waarheden, In Benares leert hij ze aan zijn vijf gewezen denkgenoten.

1. *Waarheid.*

Alles is lijden: "De geboorte is lijden. Oud worden is lijden. Ziek zijn is lijden.-- Alwat vergankelijk is, is lijden".

2. *Waarheid.*

De oorzaak Van het lijden is de begeerte.

3. *Waarheid.*

De uitroeiing van de begeerte is de oorzaak van de uitroeiing van het lijden.

4. *Waarheid.*

de achtvoudige weg ('middenweg').-- Mening, denken, woord,-- daad. (karmanta), bestaansmiddelen, inspanning,-- aandacht, beschouwelijk leven contemplatie (samadhi).

Ziedaar Boeddha's eerste verkondiging.-- Hij groeit uit tot een succesrijk predikant: het aantal van zijn denkgenoten neemt spectaculair toe. Zelfs moet hij vrouwen als 'verstorvenen' inschakelen in een gemeenschap. Maar ... afgunsten allerhande en twisten verstoren de innerlijke vrede.

Tachtig jaar oud sterft hij n.a.v. een ... indigestie!

Opm.:-- Geschiedkundigen menen dat deze vernederende geschiedenis waar gebeurd moet zijn want de sacrale literatuur vermijdt in beginsel zo'n details in het leven van "goddelijke mensen".

Opm.:-- Wanneer men deze vorm van religie vergelijkt met b.v. de Afrikaanse religies, dan valt op dat deze laatste zich met klem situeert in het dagdagelijkse leven van de arbeidende mensheid. Komt men in vele 'oosterse' religies terecht, dan situeren deze zich meermaals buiten de arbeidende mensheid maar zo dat zij o.g.v. bedelen ervan leven.

Daar waar, in Afrika, de magiër(in) planten zoekt, voorouderzielen aanroept, geesten mobiliseert om iemand te genezen, om vruchtbaar vee te ‘veroorzaken’ e.d.m., daar zoekt de typisch oosterse religieuze mens voor een goed deel de eenzaamheid - het niet-economische leven - op en ‘mediteert’. Het verschil is zeer groot. Hij/ zij blijft in de marge van de economie.

II.-- De basisredeneringen van “de boeddha”.

Eliade/ Couliano, o.c., 73ss., geeft kort weer. Het ontwijken van de streng-logische methode is typisch.

1.-- De monnik Malunkyaputta stelt de tegengestelde oordelen van Boeddha vast.

a. De wereld is eeuwig en niet-eeuwig,-- eindig en niet- eindig (oneindig).

b.1. Lichaam en ‘atman’ (ziel) zijn identisch en niet-identisch.

Opm.:-- ‘Atman’ - in het voorboeddhistische hindoeïsme - is het diepere, echt werkelijke en onsterfelijke ik (‘zelf’),-- in westerse termen ‘ziel’. Het boeddhisme bouwt dit geloof af.

b.2. ‘Arhat’ (de ideale heilige) bestaat na de dood voort en bestaat na de dood niet voort. Ja, bestaat en bestaat niet.

Boeddha’s antwoord.

“Het is ermee als met een mens die door een giftige pijl getroffen wordt: wanneer zijn vrienden en familie zo snel mogelijk een arts opzoeken, zegt hij: “Voordat ik weet of degene die mij getroffen heeft, een soldaat, een brahmaan, een vaisya (= ‘bevoorrader’ (handelaar, boer)), een sudra (= ‘onaanraakbare’ (werkman, dienaar)) is, -- hoe hij heet en van welke stam hij is,-- of hij groot, middelmatig of klein van gestalte is,-- of hij zwart, bruin of geel is, laat ik die pijl niet uit mijn lijf halen (...)” -

Opm.:-- Het hautaine, onverschillige ‘beheersen’ van wat “de anderen” hun innerlijke vrede ontnemt, is typisch. Zo ‘heilig’ is de innerlijke vrede.

2.-- De zwervende asceet Vaccha verwijt Boeddha eveneens de tegengestelde oordelen. Boeddha’s antwoord: “Ik sta boven iedere theorie. Enkel binnen het ‘theoretische’ (metafysische, filosofische) denken ‘bestaan’ stelling (bevestiging) en tegenstelling (ontkenning)”.

Vaccha ‘redeneert’ simplistisch: “Indien A waar is, dan is niet-A niet waar”! Boeddha vraagt hem - streng logisch redeneren ontwijkend - te antwoorden op de volgende vraag : “Waar is het vuur eens dat het uit blazen is, gegaan?”

Naar het oosten of westen, het zuiden of het noorden?”. Vaccha: “Ik weet het niet”. Waarop Boeddha: “Arhat is als een uitgeblazen vuur en dus is iedere uitspraak over het bestaan ervan een gok, niets meer”.

Opm.:-- Boeddha speelt hautain in op de analogie die niet de volstreekte identiteit is - tussen model (vuur) en origineel (arhat). Zolang er geen volstreekte identiteit is, geldt Boeddha's redenering eveneens niet volstrekt. Maar dat zal hem geen zorg baren.

De afbouw van de hindoe atman-leer.

“Er is enkel lijden maar geen lijdende. Er is geen dader maar enkel de daad”. Ziedaar de eveneens ontwijkende redenering van Boeddha.

Inderdaad: de leer der brahmanen (de brahman is de wijman; hij situeert zich bovenaan de vier kasten) luidt: “Atman, de ziel, is het wezenlijke bestanddeel van de gehele mens”.

Boeddha bouwt dit af.-- Maar logisch is hij sluw: hij ontkent atman zonder het tenvolle uit te spreken! Arhat, de ideale wijze, verzwindt hij door de dood?

Boeddha: “Wat ‘men’ (*opm.:* de niet-verlichte en onontwaakte massa) ‘arhat’ heet, is - zoals iedere andere werkelijkheid (*opm.:* of wat ‘men’ werkelijkheid heet) - niets tenzij een talige afspraak of conventie. ‘Arhat’ (*opm.:* in die zin) is op geen enkele wijze werkelijk (*opm.:* in Boeddha's zin). Immers, de enige werkelijkheden die het heeal veroorzaken, zijn het lijden en de uitroeiing ervan.

Opm.:-- Zo verstaat men de bewering dat er enkel lijden is en geen lijdende (atman of ziel), -- dat er geen dader (een atman die handelt) maar enkel een doen is!

Opm.:-- Boeddha's redeneringen - want het zijn wel degelijk redeneringen (en dus toegepaste logica) - herinneren aan de antiek-Griekse sofisten. Niet verwonderlijk dat dat denken en leven meer dan één westers ontworteld intellectueel aantrekt: zo ‘deconstructief’ is het!

De ‘arhat’ (arahat).

‘Arhat’ is al wie, binnen het oudste of hinayana boeddhisme, de hoogste trap van ‘heiligheid’ bereikt en dus ‘nirvana: bevrijding uit het geïncarneerde aardse leven, verworven heeft.-- “Nirvana is het uiterste. onbewijsbare, irrationele inzake boodschap dat het boeddhisme bereikt”(J. Naudou, *Le Bouddha*, Paris, 1973, 202).

Opm.:-- Zoals te verwachten evolueerde het boeddhisme van hinayana naar (veel aardser gericht) mahayana en naar (Tibetaans-magisch) vairayana boeddhismen. Wat weer de veelduidigheid van religie bewijst.

Een 'filosofisch' en dus 'perfectionistisch' geloof.

Lezen wij *J. Derrida, Foi et savoir*, in: *J. Derrida/ G. Vattimo, La religion*, Paris, 1996, 77ss..

De tekst van Derrida, in zijn geheel, is heideggeriaans.- Ziehier hoe dit kan samengevat.

1.1.-- Heidegger, in een brief aan K. Löwith (1921) zegt: “Ik ben een christelijk theoloog”.

1.2.-- Tegelijk blijkt dat Heidegger, vanaf het begin, stelt dat “filosofie, in haar beginsel, zonder god is”. 1953: “Der Glaube hat im Denken keinen Platz”. M.a.w.: het (dogmatisch) geloof (in een religieus gezag b.v.) heeft in het heideggeriaanse zijns - of werkelijkheidsdenken geen plaats.

2.1.-- Toch stelt Heidegger “die Zusage”, het beamen (van al wat is), voorop als filosoof. Het is de wijsgerige vorm van ‘Glaube’ (geloof) en ‘Frömmigkeit’ (vroomheid). Dit beamen, gelovig en vroom op louter wijsgerige wijze, is de mogelijkhedenvoorwaarde van alle zich vragen stellen inzake de werkelijkheid, “das Sein” (zoals Heidegger het ziet).

2.2.-- Het ‘Faktum’ (feit) dat het zijn is, voorwerp van beamen, lokt bij hem uit zijn centraal stellen van de mens: als ‘existentie’, d.i. als ‘Ek-sistenz: als “thuis in het zijn”. Als dat wezen dat zich van de werkelijkheid rekenschap geeft en dus filosofie (ontologie) fundeert. Dit blijkt uit zijn “Existenzial-analytik”.

3.1.-- Het beamen van zijn behelst een eigen ‘Verhaltenheit’ (schroom) en een eigen ‘Aufenthalt’ (zich situeren) in “die Scheu” (de huivering) voor “das Heilige”(het heilige).

3.2.-- Deze wijsgerige religie laat toe alle feitelijke, ‘empirisch’ vaststelbare, religies rond de aardbol te situeren en naar haar werkelijke, filosofisch-ontologische waarde te beoordelen. Want zij is er de mogelijkhedenvoorwaarde van.

4.1.-- De wijsgerige beoordeling van de feitelijke religies toont de enorme afgrond tussen de ‘echte’ (authentische) wijsgerige religiositeit van Heidegger en de feitelijke religies, vooral de rooms-katholieke (die Heidegger ergens haat).

4.2.-- Dit belette Heidegger niet lid te zijn van de N.S.D.A.P., de nazi partij, en dit nooit herzien te hebben.

Opm.:-- Heidegger formuleert zo een perfecte religie die altijd echt is maar tot geen enkele feitelijke religie leidt. Zo’n perfectionisme heeft een perfecte religie nodig die tot niets engageert maar alles beoordeelt.

Heksenfakkels.

Sterly, *Kumo (Hexer und Hexen in Neu-Guinea)*, München, 1987, 113/125 (Hexenfakeln).

‘Kumo’ is:

a. de akt die erin bestaat dat men de levenskracht (‘ziel: ‘schim’) van een medemens uit te vreten,

b. het vermogen om dit te doen. De simbu heten ‘levenskracht’ ook ‘binnenste’.-- Het uitwerksel is ziek worden en sterven. Cfr o.c., 142 en 127ff..

Uittreding-met-lichtverschijnsel.

Wat Carlo Ginzburg van de Europese heksen/ heksers zegt, dat zegt Sterly van de kanaakse.

1. Model. ---- Wie in het Simbu-dal ‘s nachts er voor langere tijd op uittrekt, maakt zich, indien hij niet over moderne lampen beschikt, een fakkel uit ‘ken’, het hoge zwaardgras (*miscanthus floridulus*). Zo’n fakkel heet “ken gailkwa” (letterlijk: “zij branden zwaardgras”).

2. Origineel. -- In de zomer van 1980 liet Sterly op wat de inwoners “kumo ken gailkwa” noemen, d.i. een kumo fakkel. Gande, een kanaak, vertelt hem “de geschiedenis van Dindongo (een vrouw)”. Boven haar woning was in 1977 een sterk licht opgemerkt: “klaar als een colemanlamp”. Het was van Keman gekomen en had zich op het dak gezet.-- Dindongo’s zuster, Taindi, en haar man hadden het daarboven van op de andere oever van de Simbu ook gezien. Ook vanuit Kama mambuno was het opgemerkt.

“Ik kende die mensen en wist dat zij mij geen sprookjes vertelden. Het lichtfenomeen noemden zij “kumo ken gailkwa”. ‘Heksenfakkel’ (O.c. 114). Van dat ogenblik af licht Sterly zich nader in.

Een gesprek.

Zijn buurman, Gamba Gona: “Heksenfakkels bestaan. Dat is waar”. Gande: “Het licht komt uit de wijsvinger”. Op Sterly’s vraag of kumo mensen er zelf op uittrekken ofwel of zij a.h.w. als geesten te werk gaan, luidt het: “Zij zelf treden uit”.

Sterly: “Umba vertelde mij dat zij in hun woning neerliggen en slapen”. “Ja, dat is waar: zij zijn in hun woning en slapen”. “Is het “ye kuiano” (*opm.*:-- kuia of kuiano is de levenskracht die het (biologische) lichaam bezielt en dus als ‘levensgeest’ kan gestempeld worden of als ‘schim’) die uittreedt?”

Gamba: “Zij zelf treden uit en hun ziel gaat mee”. “Hebben zij een lichaam zo dat men ze kan aanpakken?”. Gamba: “Zeker. Als Miugle daarboven (...) onlangs ‘s nachts buiten zijn woning trad, zag hij nevens zijn woning “een man” staan.

Hij wou hem vasthouden en greep hem maar “de man” had zo’n kracht dat hij hem niet kon vasthouden. Wie dat was, weet ik niet. Hij beweert dat het een kumo man geweest is”. “Wanneer zo’n kumo man in zijn woning ligt en slaapt, hoe kan hij dan buitenshuis erop uittrekken?” “Dat is bij de kanaken anders dan bij de blanken” meende Gande. “De kumo man ligt thuis maar hij is als dood”.

Opm.:-- Sterly duidt eerst dit uittredingsfenomeen als inbeeldingproduct, als massa-hallucinaties maar vanaf dat moment bestudeert hij het. De feiten zullen hem overtuigen.

Uit zijn dagboek.

Hier een paar uittreksels.

07.07.1980.

Tegen 21 uur bij overtrokken hemel. Meerdere roodachtige en witachtige lichten boven Kama mambuno, aan de andere kant van de Kuman stroom. Zij **a.** bewegen zich voort, **b.** blijven staan, **c.** stijgen plots snel opwaarts, **d.** zweven weerom neerwaarts. Mijn buurman Gamba Gona: “Dat zijn heksenfakkels. Gisteren is een man der avaglekane gestorven”.

12.11.1980.

Tussen 22 en 23 uur. Een verzameling van zes, later negen heksenlichten boven Kama mambuno. Zij dartelen rond. De drie lichten die gewoonlijk stroomafwaarts de Kumanstroom volgen, komen in ganzenpas langs de stroom en bergopwaarts. Als zij de verzameling naderen, stellen zij zich op nevens elkaar en treden in rechte lijn naderbij.-

Het moeten kumo lichten zijn: mensen met lampen of fakkels kunnen zich niet zo vlot ‘s nachts doorheen het kreupelhout bewegen. Wat zouden zij op dit ogenblik op het kerkhof te zoeken hebben?

Opm.:-- Begraafplaatsen interesseren bijzonder kumo mensen.

25.11.1980.

Heksenfakkels bij de inaugl boven de Simbu-stroom. Eén van die lichten - lichtjes geelachtig - **a.** stijgt op, **b.** zweeft met hoekige bewegingen heen en weer, **c.** keert in een cirkel tot de woning terug,-- **d.** om de vlucht opnieuw aan te vatten.

Sterly’s werk vermeldt een hele lijst van genoteerde ‘fenomenen’. -- Zo nog: “Avond. Tot laat in de nacht. Twee spelende heksenfakkels aan de Kumanstroom. Zij bundelen zich en veroorzaken een groot stralend licht”. (03.11.1980).

Terloops: de weersomstandigheden lijken soms een rol te spelen die Sterly niet nader kan omschrijven. Het moet o.i. met energieprocessen én in de natuur én in de uitgetreden uitstaans hebben.

Het westerse denken - rationalistisch - is beperkt.

‘Westers’ in de zin van:

- a. empirisch, d.i. aan onze ‘grove’ zintuigen gebonden,
- b. conceptueel, d.i. begrippen (‘concepten’) vormend onafhankelijk van iedere waarneming der zintuigen,
- c. experimenteel, d.i. empirie (zintuiglijke waarnemingen) gesteund op concepten uitproberend.

Ziedaar wat ‘westers’ is volgens *Francis Bacon* (1561/1626; bekend om zijn *Novum organum scientiarum* (1620), een soort axiomatic van de westerse positieve wetenschappen).-- Hoezeer en hoe dit type van werkelijkheid contacteren beperkt is (en dus in zekere zin ‘ethnocentrisch’ (tot de blanken beperkt)), blijke uit *J. Sterly, Kumo (Hexer und Hexen in Neu-Guinea)*, München, 1987, 289ff ..

De katholieke en lutheraanse missionarissen/ zendelingen kwamen in het Simbu-dal (Nieuw Guinea) en werden er de getuigen van ‘heksenvervolgingen’ (bedoeld zijn de mensen die d.m.v. een magisch vermogen, ‘kumo’ geheten, een medemens kunnen doen sterven). Mensen die van kumo beschuldigd waren en waarvan het na soms langdurig onderzoek (uitgevoerd door zien(st)ers, getuigen en gemeenschap) vaststond dat zij op ‘kumo’ wijze een medemens gedood hadden, werden op een of andere wijze gedood. De missie trachtte deze ‘slachtoffers’ - alsof zij als onschuldigen vervolgd werden - “in hun nood bij te staan”. Dit volgens het christelijke gebod der naastenliefde, waarvan de toepassing ook van andere, niet tot de missie behorende blanken verwacht werd.

Sterly’s evolutie.

Het zou zo uit een handboek over ‘metabletica’ (de theorie der mentaliteitsveranderingen) kunnen komen.-- “Geleidelijk zag ik in dat de missie niet weet wat hier, in het Simbu-dal, gebeurt. Ik veranderde dan ook mijn houding: ik zag in dat “de christelijke naastenliefde” - door een soort omslag in het tegendeel, - met haar “goede wil” dodende mensen tegen gestraft worden beschermt en slachtoffers weigert te helpen”(o.c., 289).

“Ik had - voor januari 1984 - alle fenomenen die niet in het kraam (*opm.*:-- axiomatic) van ons (*opm.*:-- westers) begrip ‘feit’ passen, als onbestaande geduid”.

Opm.:-- Heet ‘feit’ in het westen “al wat empirisch, conceptueel en experimenteel kan waargenomen, in concepten geduid en proefondervindelijk getoetst worden”. Al wat daarbuiten valt, “bestaat niet”, “is waandenkbeeld”.

Enkel bij een ongewoon - niet-natuurlijk - sterfgeval verdenken de simbu steeds kumo mensen ervan de gestorvene 'getroffen' en 'gedood' te hebben. (O.c., 290).

Opm.:-- M.a.w.: pas indien er noodzakelijke en voldoende redenen of gronden aanwezig zijn, verdenken de simbu.

Wijsheid.

De religie der simbu is geen (moderne) wetenschap maar op waarneming (paranormale of occulte waarneming inbegrepen) en duiding ('verklaring') gesteunde 'wijsheid'.

Zij drukken die wijsheid uit in gezegden ('spreuken'). Zo: "Wanneer kumo zich van een mens meester maakt, is kumo blijvend" want "een kumo mens beschikt niet over de macht om kumo uit te bannen".

Net als een gevaarlijke ziekte.

Zij geven Sterley modellen van het origineel dat kumo is.-- De simbu vergelijken kumo met de gevaarlijkste ziekten die zij kennen: melaatsheid, framboesia tropica, lever- en miltgezwollen. Ook deze kwalen besmetten gemakkelijk andere mensen, vooral naastbestaanden en vrienden/ vriendinnen en ook deze kwalen gelden als ongeneeslijk.

Opm.:-- Merken wij op dat vergelijken het zien van analogieën (gelijkenissen/ verschillen) is.

Net als een gevaarlijke ziekte: uitbannen.

De uitbanning van kumo - aldus steeds Sterly - , althans zoals zij vroeger (voor de verwestering) gangbaar was, kwam tot in alle details met de doding en uitbanning van gevaarlijke ziekten overeen. Indien men er zeker van was dat iemand met kumo hekserij onheil veroorzaakt had, dan lokte men zo iemand onder een of ander voorwendsel daarheen waar men hem/ haar wou ombrengen om het stoffelijk overschot daarna in een stroom of een rotsholte te werpen.-- Een ander middel om zich tegen de gevaarlijke overmacht van kumo te weren bezaten de simbu niet.

De hoofdreden.

Ieder mens die over kumo beschikt, is voor de simbu een mogelijke doder/ doodster. Een "slecht man" (yagl kinde), een "slechte vrouw" (ambu kinde). Reden: het kumo (gewoonlijk de gedaante van een dier aannemend) in hem/ haar drijft zo ver dat men bloedverwanten doodt.

Letten wij erop dat de simbu geen andere term hebben dan "het slechte slaat toe" (kinde sungwa) om ziekte aan te duiden.

Gevolg: de uitbanning van kumo lieden is een catharsis of reinigingsact,-- zoals een leraar het Sterly trachtte duidelijk te maken.

Het westers onbegrip der missie.

Sterly bekent het: hij is op Nieuw-Guinea aangekomen met een westerse mentaliteit (versta: axiomatic). Maar geconfronteerd met de feiten heeft hij die mentaliteit gewijzigd, -- open als hij was voor andere culturen.

Hoe staat het nu met de missie? O.c. 293.-- “Het is een teken van ongehoorde argeloosheid en naïefheid wanneer de katholieke en lutheraanse missie die jarenlange ervaring van het leven in het land heeft - enkele missieleden maakten “het gerecht” der simbu als straffende macht mee -, daarin “een gruwelijke moord op onschuldige mensen” ziet.

Steeds Sterly.

O.c.. 293.-- “Missionarissen zijn ‘verlichte’ (*opm.*:-- rationalistisch-westers denkende) lieden. Loochenen dus dat ‘heksen’ andere mensen kunnen doden en worden driftig n.a.v. heksenwaan en vrees voor heksen. Eén der resultaten van hun inspanningen is het feit dat heden het kumo-wezen in het Simbu-dal in onvermoede bloei staat.

Het nachtelijke ageren der kumo mensen verloopt in het geheim en niet op de missieposten. De missionarissen schijnen nooit heksenfakkels - (*opm.*: het ‘s nachts door om het even wie die er wil op letten, zich voordoende lichtfenomeen dat de activiteiten der kumo mensen begeleidt) nagegaan te hebben. Maar wel vernamen zij telkens weer dat mensen - meestal vrouwen - van kumo misdaad beschuldigd werden en geslagen en gedood werden”.

Niet medeplichtig?

“Voor de zendelingen der kerken in de Simbu-provincie is kumo een waangeloof waaraan “naamloos veel ellende” ontspringt(...). Maar daarbij denken dezelfde zendelingen niet aan de slachtoffers,-- wel aan de vervolging en doding van veroordeelde kumo lieden”. (O.c., 294).

“Verbazingwekkend blijft dat de geloofsboden vele jaren van hun leven in het land doorbrachten zonder waar te nemen en te begrijpen waarop het met kumo bij de simbu neerkomt”.

“Voor de missionarissen kan kumo-wezen geen werk van de duivel zijn doordat de duivel als de tegenstander in hun ogen werkelijkheid is, terwijl zij kumo als onwerkelijkheid en de vervolgte kumo mensen als onschuldig vervolgd duiden”. (O.c., 295).

Opm.:-- Men ziet dat het - volgens Sterly - de missie aan multicultureel besef ontbreekt. Typisch voor de gevestigde rationalist(e)!

De term “nieuwe religie(s)”

Lezen wij *J. Derrida/ G. Vattimo, La religion*, Paris, 1996, dan blijkt dat het thema van het wijsgerig gesprek - op het eiland Capri in februari 1994 - , waaraan J. Derrida, G. Vattimo, M. Ferraris, H.-G. Gadamer, A. Gargani, E. Trias en V. Vitiello deelnamen, luidde “de wedergeboorte van de religie”.

Terloops: - o.c., 7 en 13 - beweren Vattimo en Derrida dat de term “ten onrechte” of ‘inderhaast’ gebruikt werd. Deze uitspraken laten wij voor rekening van beiden, natuurlijk. Want het lijkt erop dat de gesprekspartners op Capri wat laat - na “de dood van God” (motto van het secularisme inzake religie) - het fenomeen van “de religies zijn er terug” (het motto van het nieuwe sacralisme of New Age) ontdekt hebben. Om te zwijgen van de zeer arme en zeer eenzijdige kijk die Derrida ervan ten toon spreidt in zijn lange uiteenzetting over het (uiterst) abstracte begrip ‘religie’ (in verband met rede).

Wij zeggen “wat laat”. Inderdaad: *J. Needleman, De nieuwe godsdiensten*, Amsterdam, 1975 (// *The New religions*, London, 1972), toont duidelijk aan dat reeds de vijftiger en zestiger jaren “de wedergeboorte van de religies” te zien gaven... voor wie zien wilde en niet in een eng ‘verlicht’ rationalisme bleef steken.

Needleman’s werk staat stil bij het feit dat oosterse religies - in de VSA, hoofdzakelijk in Californië - door middel van ingeweken ‘guru’s’ (wijsheidsleraars) inzippelden. Afwijzing van westers ‘intellect’ (versta: het intellect voor zover het verlichte rationalisme er gebruik van maakt) en aanprijzing van inkeer via meditatie(s) en andere ‘oefeningen’ allerhande, - niet zonder een min of meer grote dosis occultisme: ziedaar in twee - drie trekken “de nieuwe religies”.

Needleman overloopt Zenboeddhisme, Meher Baba (die beweert dat hij ‘God’ is), Subud, Transcendente Meditatie (Maharishi Mahesh Yogi), Krishnamurti, Tibetaanse religie (vajrayana boeddhisme; tantrisme),-- G. Gurdjieff enz..

Subud.

O.c., 135/166.-- Wij nemen één exemplaar van “nieuwe religie’ nl. ‘subud’ ‘Su.Bu.D’ is de samentrekking van drie Sanskriet termen: Susila (gewetensvol leven, d.i. volgens de wil van ‘God’ (wat ‘God ook mag betekenen), Budhi (levenskracht in de mens zelf), Dharma (onderwerping aan de ‘macht’ van ‘God’). Meteen hebben wij een samenvatting.

Terloops: einde jaren '50 groeide Subud uit tot een wereldbeweging (tot in de westerse landen toe). Haar axioma "iets in de mens geeft uit op "de hoogste wil in de kosmos" en is er ook de uiting van"(o.c., 136).-- Staan wij daar even bij stil.

1. - *Sukarno Subuh.*

In een islamitisch gezin op Java wordt in 1901 de 'vader' van Subud geboren.-- Als baby werd hij ziek. Een zwervend bedelaar zei dat 'Sukarno' de verkeerde naam was: "Muhammad moet het kind heten".

De naam werd veranderd: de ziekte verzwond plotseling. Muhammad groeide gezond en krachtig op.- Een voorspelling luidde dat het kind op vierentwintigjarige (andere versie: tweeëndertigjarige) leeftijd zou sterven. Muhammad Subuh zocht dan ook mettertijd een aantal wijsheidsleraars op, islamitische maar ook niet-islamitische. Allen stelden vast dat hij 'anders' was en dat zij hem niets konden leren. "Al wat tot hem zou komen, zou rechtstreeks van 'God' komen". -- Ondertussen werd hij boekhouder en werkte voor de regering.

2.- *'Latihan' (1925/1928).*

In 1925, op een donkere, maanloze avond, daalde "uit den hoge" een helderlichtende bol boven Muhammad Subuh neer en trok, via zijn kruin, in hem: licht en trillingen gingen van hem uit. Velen hebben dit fenomeen (aretalogie) waargenomen.

Drie jaren lang beleefde hij 'latihan' (de doorleving bij uitstek van Subud):

- a. hij stelde zich rechtstreeks voor 'God' (wat die term ook mag betekenen) open;
- b. stelde vast dat een goddelijke energie (dynamisme) in hemzelf opborrelde. Deze gunde hem weinig nachtrust maar liet hem toe zijn dagelijks werk perfect aan te kunnen.

Een probleem.

Hij verstond er niets van! Meer nog: om zich aan die 'energetische' toestanden te onttrekken, die hem verveelden, ging hij naar de bioscoop e.d.m.. Maar, terwijl hij film zat te kijken, bleef die energie mèt haar bewustzijnsinhouden doorweken: hij leefde m.a.w. in voortdurende latihan- of energietoestand. In 1928 hielden dergelijke toestanden op.

3.- *Contact' (energieoverdracht).*

Ondertussen was Muhammad Subuh gehuwd en had hij kinderen. Net als iedereen. Op zijn tweeëndertigste verjaardag kreeg hij een openbaring (apocalyptiek) door: Van hem zou een beweging uitgaan die doorheen latihanbegunstigden de energie via contact zou doorgeven op zeer grote schaal.

En inderdaad! Leerlingen van een Javaans sufi wijsheidsleraar (sufisme is een islamitische mystische beweging) kwamen hem om dat contact vragen! Dat was het begin van de Subud. Zo werd Muhammad de ‘bapak’ (Javaans voor ‘vader’) van Subud.- Tot daar een kort overzicht.

Subud als harmonie der tegengestelden.

Apocalyptiek, aretalogie en dynamisme! Ziedaar de drie hoofdkentrekken van Subud! Wat wijst op het feit dat het werkelijk om religie gaat, al zij het een nieuwe.-- Meteen hebben wij één steekproef van het algemene begrip “nieuwe religie”. Want de andere religies vertonen, meestal, analoge kentrekken.

Opm.:- Needleman, op het einde van zijn uiteenzetting over Subud, wijst op “de mogelijkheid dat alle oprecht religieuze denkbeelden op ervaring berusten en in een methode verankerd zijn die de mens ertoe in staat stelt ze te onderzoeken.

Opm.: toetsen - en er gebruik van te maken.

Opm.:- probleemoplossend karakter - “. (O.c., 166).

Daarom staan wij stil bij de beruchte “harmonie der tegengestelden” (W.B. Kristensen) die ook in subud aantrefbaar is. Zoals in alle empirisch vaststelbare religies. Enkel het absoluut abstracte begrip ‘religie’ is ‘perfect’! Maar het bestaat enkel in de gedachtewereld van geleerden.

Een verscheidenheid van termen.

De meeste nieuwe religies weigeren “een leer’ een denksysteem’ (met logische inslag), “een profetische boodschap” of zelfs “de ontdekking van een bijzonder individu” te zijn. Ook Subud. Maar, indien men de gegevens onderzoekt, dan blijken al die termen perfect toepasselijk!

Zo wil Subud enkel zijn; “een nieuwe en vooral gemakkelijke methode om de hoogste energieën in de kosmos op te vangen”. Juister: Subud is inderdaad dat maar is tevens “een leer”, “een denksysteem (met zeer veel toegepaste logica)” “een profetischer boodschap” én zelfs “de ontdekking van een bijzonder individu”!

Enkel dat wij, in deze beoordeling, de termen wat breder duiden dan b.v. Bapak Muhammed, die ze te eng opvat en pejoratief (waar wij ze melioratiever duiden). Het is toch geen schande “een denksysteem” te huldigen of “een ontdekking” als individu mee te maken!

De ziel en de krachten.

Die tweeledige term vat zeer veel samen wanneer men de resultaten van Subud onderzoekt. Dat doen wij nu.

Latihan.

“Tweemaal per week komen mensen in een grote kamer of zaal bijeen waar zij een half uur lang blijven. In die tijd spannen zij zich ertoe in om individueel “de kracht van God” te ontvangen en zich eraan te onderwerpen.

Zij mogen staan of zitten, rondlopen of springen, dansen, zingen of schreeuwen. Er bestaan geen ‘regels’ of ‘voorschriften’ tenzij de raad geduldig naar een staat van ontvankelijkheid te streven en zich over te geven aan wat men ook ontvangt. -- Of er nu honderden of slechts een handvol zijn! Er is geen bespreking, geen leid(st)er.-- Als het halfuur voorbij is, gaat ieder “zijns weegs” en keert naar zijn dagelijks leven terug. (o.c., 135).

Toch is die “absolute vrijheid” relatief.

1. Beginnelingen mogen niet onmiddellijk deelnemen. Doorgaans wachten zij drie maanden. Om allerlei informatie op te doen. Wel mogen zij vlak voor de deur van de plek waar latihan plaats heeft, zitten en horen wat zich afspeelt.

2. Er is streng onderscheid tussen ‘volledige’ (de hele mens omvattende) openheid -en-onderwerping en ‘intense’ (één gedeelte van de mens omvattende) openheid-en-onderwerping. De louter ‘intense’ vorm van latihan laat de goddelijke energie die instroomt, enkel door in de richting van het opene gedeelte van de persoonlijkheid. Wat de gewenste harmonieuze instroming belemmert.

Iets in de mens: de ziel.

Het heelal of de kosmos is boordevol energieën: dierlijke en goddelijke. Aldus o.c., 139.

Opm.-- Dit beantwoordt enigszins aan wat de Bijbel zegt over “het onderscheid der geesten” (‘geesten’ betekent ‘levenskrachten’).

Het ‘iets’ dat zo’n energieën opvangt, zeker bij zo’n zich open stellen als in de latihan, heet Bapak Muhammad “de ziel” (o.c., 150;--149; 161; 163).

Zodat een zieleleer aan de basis van Subud ligt. Die ziel kan zowel dierlijke als goddelijke energieën opvangen en afgeven. Het ‘contact’ ermee kan dus tweesnedig zijn.

Reiniging.

Het antiek-Griekse woord daarvoor is ‘katharsis’, lat.: purificatio.-- ‘Volledige’ latihan - niet louter ‘intense’ latihan is dus én opvangen en doorgeven van gereinigde energieën. Het komt op een reinigingsproces neer, dat schiftend werkt en niet zomaar alle energieën, haar werk laat doen. De ‘hogere’ energieën zijn de gewenste.

De 'uitingen' van de energieën.

De "harmonie der tegengestelden" blijkt o.m. uit de 'hogere' en vooral de 'lagere' reacties der leden in latihan.-- Needleman: "Dierlijke geluiden, gesteun, misschien wild en schel gekrijs" maar ook "gegalm en prachtig gezang zonder woorden" (o.c., 137).-- "Gebons en geluid van rennende voeten" (ibid.).

Opm.-- Dat doet denken aan wat de antieke Grieken 'goèteia', goëtie, heetten! Behalve dan het gegalm en prachtig gezang, natuurlijk. Dàt is geen 'goëtie' meer.

a.-- Op volle sterkte lijkt het geluid van de latihan nog het meest op dat van dieren in het oerwoud of op dat van waanzinnige wilde riten of op een griezelige bijeenkomst van demonen en heksen. Aldus o.c.,137v.

b.-- Bij andere gelegenheden lijkt het op een diep godsdienstig koor of op een vrolijke, rauwe feestviering, -- een extatische razernij of een gekkenhuis. Soms is er plots een adembenemende harmonie en een liefelijk stukje melodie. Of een diep uit de keel oprijzend gesnik. (O.c., 138).-- Maar: het half uur is voorbij èn iedereen ziet er (weer) normaal uit! Men drinkt samen koffie, praat, gaat huiswaarts. (Ibid.).

Opm.-- Men zou zeggen dat dierlijk èn goddelijk ineenbestaan! Het is op die bizarre, balladeske wijze dat men de energieën ervaart. Het herinnert aan fuiven. Fuiven van mensen die buiten die sfeer van fuif er 'normaal' uitzien.

De resultaten der energieën.

Ook hier weer "harmonie der tegengestelden".

(1)-- Er vinden heel wat genezingen plaats.

Een beroemd voorbeeld is dat van de actrice Eva Bartok: zij was zwanger maar wegens ziekte drongen de artsen aan op onmiddellijke operatie waarbij echter de baby niet zou overleven.

'Bapak' (Muhammad) liet haar tot latihan toe: eerst doorheen zijn vrouw (contact 1) en enkele dagen later doorheen hemzelf (contact 2). De slaapkamer was geladen met een kracht die alle persoonlijke gevoelens uitwiste en een bewustzijnstoestand verwekte waarbij alle betrokkenen de ervaring van de zieke Eva Bartok deelden (als was zij de hunne/ de hare). Mettertijd genas de actrice en schonk zij het leven aan een gezonde baby.

Opm.-- De energieën zijn hier onmiskenbaar 'aretalogisch' en weldadig.

(II).-- De juiste oorsprong van de energieën

Heel wat andere verschijnselen echter stellen de vraag naar de juiste oorsprong van de energieën.-- Zo b.v. het fenomeen van de sensitiviteit die hypersensitiviteit wordt.

Terloops: ‘sensitief’ is diegene die behalve gewone waarnemingen (uitwendig) en gewaarwordingen (inwendig) buitengewone waarnemingen en gewaarwordingen ervaart.

Nederlands: “helderwaarnemend/ heldergewaarwordend”. -- Zo: vele mannen en vrouwen die achteraf zich van Subud hebben afgewend, geven als één der redenen op: “Wij werden o.g.v. die contacten-en-energieën vreselijk ‘gevoelig’ (*opm.*:-- sensitief, hypersensitief), o.m. voor de negatieve (*opm.*:-- onheil uitstralende) ‘trillingen’ (*opm.*:-- uitstralingen of ‘aura’ s’) van anderen”.

Meermaals zijn deze negatieve indrukken zo sterk dat dergelijke sensitief gewordenen “er niet (meer) tegen kunnen”. Het overvalt dergelijke mensen op hun werk, thuis of waar ook. Overdag en ‘s nachts. Wanneer een medemens kwaad rondloopt of ziekte bergt, dan trekt dezelfde ‘sensatie’ in zo’n hypersensitieven en bederft deze het aangename levensgevoel. Men voelt zich kwaad of ziek!

Opm.:-- Energieën leggen bloot en zijn ‘apokalupsis’.-- Een meisje verviel n.a.v. de energieën in Subud in een schizofrene ‘verbrokkeling’ die veel langer duurde dan een roes b.v. van LSD (een drug) ooit deed. Drie jaren later was zij nog steeds in een psychiatrische inrichting: toen zij de eerste keer binnenkwam, dachten de artsen dat zij LSD had geslikt!

Opm.:-- Verdedigers van Subud zullen zeggen: “Dat bewijst dat zij on(der)bewust een soort psychotische (zielszieke) ziel bergde in haar diepten”. Dat mag zeer juist zijn. Maar de blootlegging is dan toch zo dat zij werkelijk zware problemen schept. (Een gedeelte van) de remedie is erger dan de kwaal! “Een schijnbare inzinking - ook wel ‘crisis’ of “staat van overgave” geheten - kan inderdaad optreden bij Subud. Dit kan variëren van een enkel voorval tot een langdurige periode van schijnbare of werkelijke psychose.

Een belangrijke taak van de help(st)ers is bijtijds ontdekken wanneer iemand geen beheersing meer aan de dag legt over zijn/ haar latihan en te helpen de latihan te beëindigen”. (O.c., 151).

Bapak Muhammad gaf aan de crisis de Javaanse naam ‘zadab’, d.i. toorn van god.

Opm.:-- Dergelijke ‘crisissen’ komen wel meer voor in “de nieuwe religies”. Wat tot zeer grote voorzichtigheid aanzet.

Een hallucinogene plant: iboga.

Fytolatrie is het kenmerk bij uitstek van het bwiti, het mannelijk geheim genootschap zo gangbaar in Gabon. Het zuiverste type is bwiti disomba (van de mitsogho, een volk uit Zuid-Gabon). Een variante is bwiti bakowa (van de pygmeeën).

De inwijding of initiatie omvat een (gelukke) krachtproef (ter toetsing van de levenskracht),-- onder meer door het slikken van afkooksels van de bittere wortel of de schors van de iboga, een struikgewas, waarvan de werkstoffen of 'substanties' (waan)voorstellingen veroorzaken die de inwijdeling moet verwerken.

Opm.-- Het elombo - ook toegankelijk voor vrouwen - is een geheim genootschap dat sinds 1935 (bij de myéné n' komo) rivaliseert met bwiti maar duidelijker een revitaliseringsreligie is die de ontzieling door de modernisering veroorzaakt, tegenwerkt.

Lezen wij, samenvattend, *Chr. Dedet, La mémoire du fleuve (L'Afrique aventureuse de Jean Michonet)*, Paris, 1984, 255 / 260.

De inwijding begint met een rituele uitdaging: "Gij, bwiti-ingewijden, indien gij mannen zijt, dan behoort gij mij in te wijden. Zo niet dan zijt gij belachelijke grappenmakers".

1.-- Onmiddellijk gaan drie of vier leden daarop in: zij sluiten Michonet, de handen op de rug gebonden, op in een strohut. Geen eten want hij moet ritueel 'vasten'. Een kille nacht gaat voorbij. De morgen daarop komt een wijman binnen, plaatst een tafeltje en zet daarop een kalebas met het iboga-extract. Mèt het bevel in de loop van de volgende uren een hele reeks lepels van de ibogaplant te slikken.

De inwijdeling, almaar door meer gedrogeerd, huilt het nu en dan uit. Wil hij de wijman uitschelden, dan wordt hem a.h.w. de mond gesnoerd. Komt daar op de mat plots een mier gekropen, dan ziet - hallucinatorisch - hij ze men weet niet hoeveel malen vergroot zo dat zij als een monster uit een griezelfilm op hem lijkt af te komen. Waarop panische reacties. Reacties die men dient te overwinnen.

2.-- In die gedrogeerd-verwarde toestand brengt men de inwijdeling over naar een ruimte waar zich op ligbedden of banken anderen bevinden.

Ondertussen verplicht de wijman met de kalebas steeds weer tot het slikken van iboga in blijkbaar van langs om meer geconcentreerde vorm.

Ondertussen vergewist de wijman zich van de verworven graad van bestandheid tegen pijn (pijnloosheid eigenlijk) door een scherp voorwerp in de huid van de inwijdeling te steken. Die daarop reageert alsof hij “niets voelt” tenzij de steek op zich.

3.-- Het wordt opnieuw nacht.-- De muzikanten van bwiti komen en treden zowat te allen kante op met hun melodieën. Ofschoon de inwijdeling zich dierlijk voelt - hij zou evengoed een varkentje kunnen zijn -, weent hij soms en vooral treden - wellicht onder de tweeledige invloed van de drugsplant en de muziek - nieuwe ‘hallucinaties’ op.

a. De wijman, blijkbaar in naam van een of ander voorouder(ziel) - (*opm.:*-- en een of andere hogere geest) -, begint op zeker ogenblik zachtjes te spreken over “twee wegen”. Hij raadt aan de moeilijkste te kiezen : “In het leven is de beste weg die welke u tot onmogelijk lijkende inspanningen dwingt” (o.c., 258).

b. Op gegeven moment ‘ziet’ de ibogabeïnvloede “een meer” voor zich. Een vrouw staat gelukkig nevens hem. Bij goed toezien blijkt het zijn allang overleden moeder te zijn die er gelukkiger uitziet dan gedurende de laatste - pijnlijke - jaren van haar leven. Deze helpt hem doorheen “het meer” te geraken (waar anderen blijkbaar falen).

c. Dan ‘ziet’ de inwijdeling “de witte (versta: besneeuwde) berg. Iets waarover - in een tropisch land - de inwijdelingen het steeds weer hebben.

Hij moet verder - doodop - tot in “een totaal verlaten dorp”,-- een hut binnen waar van terminalen (zij die gaan sterven) een ondraaglijke stank uitgaat. Zij liggen op de grond of wentelen zich rond. De inwijdeling gaat van de ene tot de andere, want een der stervenden roept “Mij!”. Waarop andere stervenden: “Mij!”. Onder meer is daar een oude vrouw wier buik één wemeling is van ‘wezens’ die op de stompjes van hun benen en armen rondspringen. Als waanzinnig gaat de inwijdeling tot de anderen: “Zijt gij soms bwiti?”. Men bekijkt hem vol angst: “Bwiti?”. Waarop zij: “Bwiti, dat is niemand!”. Dat antwoord herhaalt zich eindeloos.

Totdat hij een stokoude man vastneemt en schudt met rottend vlees en een belachelijke penis, die zegt: “Wat wilt gij meer weten? Hebt gij het al gezien? Wel: gij hebt bwiti gezien”.

Tot daar het relaas van Michonet over zijn iboga-experiment.

Magie als veroorzakende zielestof.

Gelijkenismagie

("Similia similibus", letterlijk: het gelijke door middel van het gelijke).-- De kai zegt: een beweging behelst zielestof. Indien zij op een mikpunt gericht wordt, dan roept zij daarin op dezelfde beweging op.

Mimische uitbeelding.

Om die reden beeldt de magiër zijn slachtoffer mimisch uit: hoe het zich in smart en angst kronkelt,-- hoe het met de dood worstelt en sterft.-- Deze 'voorbootsingen' moeten niet enkel iets betekenen.

Contactmagie.

Zij moeten de uitgebeelde angst en dood van het slachtoffer direct veroorzaken. De overdracht geschiedt doorheen het tovermiddel dat de magiër terzake behandelt.

Magische formules.

Het uitspreken van een beweging of een handeling behelst de veroorzakende kracht (energie) eigen aan die beweging of die handeling.-- Op dit inzicht berusten de vele wachtwoorden of magische woorden in de toverspreuken der kai.

Toepassingen.

Zo bevat een magische formule die de yamswortel betreft, als wachtwoord "boor u erin". De wortel immers moet zich diep in de bodem boren en heel lang worden. Daarbij noemt men alle soorten yamswortel op - steeds twee samen - en voegt er het magische woord aan toe. Meteen luidt de formule: "Kuzi bâlong, boor u erin. Mae animaka, boor u erin. sâ zâkolo, boor u erin. Henggung buhe, boor u erin. Gupang kwânde, boor u erin. Enz ..

Zo voor de (vruchtbaarheidsmagie van de) banaan. -- Men zegt: "Snel!". Men somt alle soorten bananen op en roept daarbij "Snel". De stam immers moet de bloei snel bewerken opdat de eigenaar niet lang op de vrucht moet wachten.-- Zo ook voor de kreeft: "Klap met de tong!". Voor het jachtnet: "Wip erin!" Voor kinderrijkdom: "Een reeks!". Steeds met de herhalingen, natuurlijk. Zo'n toverspreuken zijn eindeloos in aantal. Voor alles beschikt de ervaren kai over zijn formule. Een man somde mij niet minder dan zesenvestig verschillende formules op.

De zielestof als 'aura' (uitstralings sfeer).

Uit het voorgaande blijkt het: de vermogens en de eigenschappen die een persoon of een zaak bezit, zijn ook volkomen eigen aan de zielestof ervan.-- Zo is de zielestof van een goed mens goed, van een slecht mens slecht.

Het kwade oog.

De zielestof van een boosaardig mens is zijn ledematen en ogen is op die wijze ook boosaardig. Zijn blik is gevaarlijk. Puur door begluurd te worden door een boosaardige geest kan men ziek of blind worden. Daarvandaan de gruwelijke vrees van vele kai die voor het eerst een blanke man zien in wie zij - al naar gelang van de omstandigheden - een boosaardige of een goedaardige geest zien. Daarvandaan ook dat het verschijnen van vele - gewoonlijk bevreemdende - dieren onheilspellend is. De kai heet zulke dieren 'sowie': een sneeuw witte roofvogel, een halfgele, zeer mooi in het bruin van tekeningen voorziene slang, een uil zijn 'sowie'.

Daarvandaan verder dat de pure aanblik van geestenplaatsen in het woud 'taboe' is: men doet er goed aan een zo groot mogelijke omweg te maken of minstens bij het voorbij gaan er niet naar te kijken. Daarvandaan dat men een mens niet mag begluren met de ogen: een kai zal zo'n op hem gerichte blik niet volhouden. Als bijzonder pijnlijk wordt het loensen naar het andere geslacht aangevoeld.

Overdracht van zielestof.

De overdracht van zielestof - en meteen van energieën en eigenschappen - op een ander wezen of voorwerp bestaat.

Direct.

De overdracht geschiedt meestal door aanraking (*opm.*: contactmagie): wat met een mens in aanraking komt, vangt iets van diens zielestof op en omgekeerd. Daarop steunt de prikkel bij het aanraken van het andere geslacht: er heeft een uitwisseling van zielestoffen plaats.

Indirect.

De man die een steentje van de grond raapt en daarmee naar een vrouw dingt (*opm.*: - in haar gunst wil komen), raakt ze ook aan: rein indirect, want doorheen het steentje heeft hij iets van zijn zielestof op de vrouw overgedragen.

Fetisjisme.

De overdracht is de basis van het fetisjisme.-- Een fetisj is een voorwerp dat op zich geen waarde heeft. Maar daar het van een mens, een geest of andere wezens komt, bevat het er de zielestof van. Die zielestof is de doorheen het voorwerp werkende energie die - met of zonder een bijzondere magische formule - in werking gezet wordt.

Applicatieve modellen.-- Vruchtbaarheidsfetisj.-- Zo'n fetisjen zijn de yams- en tarostenen waarmee de stekjes van deze planten aangeraakt worden.

Jachtfetisjen.

Wildstenen waarmee men zich jachtgeluk verschaft, zijn fetisjen. Zij moeten van geesten of van het met behulp van geesten gejaagde wild afkomstig zijn.-- Hetzelfde doel heeft het onderarmbot van een dode die, toen hij nog leefde, een groot jager was. De in dit bot aanwezige zielestof helpt de bezitter ervan bij het jagen.

Weerfetisj.

Met behulp van regenstenen 'maakt' (*opm.:* veroorzaakt) men regen. Met behulp van aardbevingsstenen 'maakt' men aardbeving. Met behulp van andere 'maakt' men donder en bliksem.

Wondfetisj.

Wondstenen veroorzaken wonden. Krijgsamuletten sterken de moed en de energie van de drager ervan en beschermen tegen gevaren.

Tweesnedige veroorzaking (harmonie der tegengestelden).

De slang zei tot Eva: "Indien gij van de boom van de kennis van goed-en-kwaad eet, dan zult gij zijn als de godheden". De magie, zoals Keysser ze bij de kai ontdekte, vertoont duidelijk de tweesnedigheid van het 'kennen' (d.i. zich thuis weten) van goed-en-kwaad.

Wij lezen verder. De op een voorwerp of levend wezen overgedragen zielestof kan de al voorhanden zielestof vermeerderen of verminderen,-- naargelang van het feit dat die stof gelijkaardig of tegengesteld is.-- Zo de nijdige mens, de vijand. Hij kan, indien hij zijn buur een mislukte oogst toewent - door pure aanraking (overdracht) van een yamsstok in het veld - het verkwijnen van de vrucht veroorzaken. Terwijl de vriend of de eigenaar - door lichtjes plukkend trekken aan een blad - de wasdom bevordert.

Afzondering.

'Afsluiting'.-- Men kan zielestof d.m.v. niet zielestof geleidende middelen afsluiten.

De 'ziel' (*opm.:*-- hetzij een zielegedeelte hetzij de zielestof in ieder geval) van iemand die mikpunt van magie is - een 'betoverde' -, maakt men het ontsnappen onmogelijk door het omhulsel ('toverpijp') waarin die 'ziel' opgevangen zit, in welbepaalde bladeren te wikkelen.

Wie zich tegen zo'n betovering wil afschermen, wrijft het lijf met het sap van bepaalde slingerplanten in of drinkt dat sap. De bedoeling is niet de in alle geval naderende magische kracht (van de aanvaller) onschadelijk te maken. Veeleer is het de wil om zichzelf in zijn zielestof - bij het uitstromen - wegvloeien - ervan te hinderen,-- af te sluiten.

Men wikkelt toverstenen - een regensteen b.v. - met grote zorg in om de energie erin van de buitenwereld af te sluiten en een ongewilde veroorzaking door de stenen te verhinderen. Want reeds de niet toegedekte regensteen lokt uit alle windstreken donkere wolken uit en wie een onbedekte wondensteen 'ziet', loopt het gevaar wonden op te lopen.

Ongedaan maken (terugsturen).

Overgedragen zielstof kan men in omgekeerde richting sturen.-- Doordat b.v. een man een 'vreemde' vrouw - direct of indirect - aanraakt, veroorzaakt hij in haar dat zij hem begeert. Merkt de echtgenoot door het veranderde gedrag van zijn vrouw dat zij hem ontrouw is en ontdekt hij de man die ze verleidt, dan kan hij deze tot terugnemen van zijn zielestof aanzetten.

Deze raakt eerst met een sigaret de vrouw aan. Daarmee wrijft hij over zijn eigen benen, armen en lijf. Hij spuwt op de sigaret om te kennen te geven dat hij nu de vrouw afstoot. Daarop dwingt hij ze die sigaret te roken: met de rook trekt zij de afkeer van de verleider in zich, waardoor de aantrekking naar hem toe wegsterft. Tot slot stapt hij nog over de - op de grond zittende - vrouw om zijn verachting te betekenen.

Wederzijdse aantrekking.

Verwante zielestoffen trekken elkander aan.-- Een wit blad van de grootte en de vorm van het ei van de grootvoetkip heeft - daar het door zijn uitzicht aan het ei doet denken (*opm.:*-- associatie) - ook éénzelfde verwante zielestof.

Zoals verwanten onder de mensen o.g.v. gelijkaardige zielestof mekaar toegedaan zijn, zich wederzijds aantrekken, zo ook in de overige natuur.-- Daarom benut de kai dat blad van een boom wanneer hij zich het woud in begeeft om eieren te zoeken: dat blad moet zijn schreden naar de eieren leiden. Zelfs indien hij niet te veel rekent op de aantrekkingskracht van dat blad, dan nog gelooft hij dat ermee eerder resultaat zal boeken dan zonder.

De bezitter en zijn toebehoorten.

Dit is een verder type weerbots. -- Wat met de zielestof geschiedt, dat ondergaat meteen de bezitter ervan.-- Aangezien de kai in alles waarmee hij in aanraking komt, iets van zijn zielestof achterlaat, loopt hij het gevaar - en dit bestendig dat hem door misbruik van die zielestofrest ... een vijand kwaad berokkent. Daarvandaan de grote angst van de papua.

Toebehoorten

Hij is onderweg in het struikgewas en een plukje haar of een vezel van zijn gordelstof blijft aan een doornige rank haperen: hij gaat geen stap verder voordat ieder spoor ervan weggerukt wordt.

Etensresten.

Iets wegwerpen doet hij niet: ook wanneer hij in een bevriend dorp te gast is, verzamelt hij alle resten - iedere betelnootschaal - in zijn netzakje dat hij steeds met zich draagt, of hij werpt de resten in het vuur.

Zitplaats

Deze behelst natuurlijk zijn zielestof. Deze verdrijft hij zelf voordat hij weggaat hetzij door met de voet te stampen hetzij door met zijn stok te stoten. Indien hij een kalebas water heeft, kan hij de zitplaats met wat water besprenkelen. Zelfs met 'koele' bladeren die hij bij zijn weggaan op zijn plaats legt, kan hij deze 'afkoelen' (de zielestof er uit verdrijven).

Weliswaar verzwindt deze ook snel vanzelf maar men wil zo zeker mogelijk te werk gaan! Want, indien een magiër voor hem zich van zijn zielestof meester maakt, dan is het met de redding zeer vaak te laat.

Dood en doding door (zwarte) magie.

Volgens de kai sterft niemand een natuurlijke dood.- Zelfs bij oude mensen stelt men als doodsoorzaak zwarte magie voorop.

Wie onderweg valt en zich - wat vaak gebeurt - aan een afgehakt bamboeriet dodelijk kwetst, is 'betoverd'. De magiër nl. is de veroorzaker:

- a. hij heeft de zielestof die hij in behandeling had, op een in de aarde gestoken houten spits vastgepind (contactmagie);
- b. tegelijk heeft hij de gekwetste met zijn pijnen en klachten 'voorgebootst' (gelijkenismagie).

Wie op jacht door een wild zwijn aangevallen en zwaar gewond wordt, onthult daardoor dat zijn zielestof door "de magiër" met een zwijntand bewerkt is.

Wie door een giftige slang gebeten wordt, onthult daardoor dat hij te doen heeft met een magiër die in het zielierietje (pijpje waarin de zielestof opgesloten zit) een slangegebit of een stukje ervan gestoken heeft.

De magiër kan met geëigende middelen en met gebaren die hij op de zielestof overdraagt, veroorzaken dat een vrouw bij de baring sterft.-- Hij kan door het ophangen van het zielierietje aan een koord en door begeleidende mimische voorbootsing veroorzaken dat de 'betoverde' door verhänging zelfmoord pleegt.

Opm.:-- Dit is een zuiver voorbeeld van animisme.

Een “prima donna” onder je natuurgeesten.

G. Hodson, Les fées, Paris, 1966, 108s .. -- Wij worden door een stel aanbiddelijke dansende feeën omgeven: zij lachen en zijn boordevol vreugde.

De leidster is (...) een fee van 0,65 m. grootte, gehuld in een breed neerhangend en golvend, doorschijnend kleed. Op het voorhoofd bevindt zich een ster. De beide vleugels schitteren in allerlei zachte schakeringen: van lichtroze tot lichtlavendel. Maar, als de vleugels snel bewogen, worden zij schitterend wit.

De haren zijn bruin met gouden weerschijn en, in tegenstelling tot die van de kleinere feeën, golven zij achter haar aan vermengd met de krachtstringen van haar aura (*opm.*:-- uitstralingsfeer). In de rechterhand houdt zij een stokje.

Ofschoon het gezichtje reinheid en ongekunsteldheid uitdrukt, verraden haar trekken toch ook een opmerkelijke macht. Deze is bijzonder duidelijk in de helderblauwe ogen die als vlammetjes fonkelen als vuur. Het voorhoofd is breed en voornaam. De gelaatstrekken zijn klein en rond. De mini oortjes zijn een poëem van fysieke afwerking. Geen enkele hoekigheid is in deze verschijning van een transcendente (*opm.*:-- alles overschrijdende) schoonheid bespeurbaar: de houding van hoofd, nek, schouders is vorstinnelijk en de hele allure is een toonbeeld van bevalligheid en schoonheid.

De aura.

Een lichtblauwe uitstraling omgeeft dit heerlijke schepseltje die haar schittering nog kracht bijzet. Gouden lichtvlammen ontspringen aan het kopje en spelen eromheen. Het onderste gedeelte van haar uitstralingsfeer is als een roze schelp doorstraald van wit licht.

Het contact.

Zij was zich van onze aanwezigheid bewust. Zij heeft zich onbewogen gehouden om deze beschrijving mogelijk te maken. Zij houdt haar stokje in de lucht: het is ongeveer even lang als haar voorarm. Het is schitterend wit met een uiteinde dat geel uitstraalt. -- Met een gracieuze buiging - als een prima donna - groet zij.

Muziek.

Ik verneem muziek. Bijna onhoorbaar zacht en als uit de verte komend. Te fijn om in woorden weer te geven. Zij doet denken aan bengelende, mini-dunne naaldjes die met fijnzinnigheid op elkander afgestemd zijn,-- met hamertjes betokkeld. Zij is veeleer een reeks klopgeluidjes dan een vloeiende melodie. Misschien wel doordat ik er niet toe in staat ben alles zoals het hoort, te vernemen. Plots is de hele groep de lucht in gestegen en verzwonden.

Opm.!-- Om de machtsverhoudingen in deze wereld even te belichten het volgende. Hodson, o.c., 105s.. *Een feeëndans*. Cottingly, augustus 1921. Een zopas aangekomen groep feeën wiegelt op en neer boven boomtoppen en een veld.

Twee minuten later schittert een levendige straling boven het veld tot zestig meter hoog. Zij is veroorzaakt door de groep feeën. Deze staan onder de leiding van een hogere fee. Deze treedt zeer eigenmachtig en veeleisend op in haar bevelen. Bevelen doet zij. Niemand stelt vragen.

Zij vormen een kring die geleidelijk rond de leidster vergroot. Ondertussen glanst zacht licht boven het gras. Wat later heeft die kring (...) een doormeter van 3,90 m. bereikt en schittert van het heerlijke licht. Ieder lid van deze feeëngroep is met de leidster die zich in het midden en lichtjes boven de feeën bevindt, door een lichtstroming verbonden.

Deze stromingen bestaan uit verschillende schakeringen van geel en oranje. Zij komen samen in het middenpunt van de kring en vervloeien in de aura van de leidster. Doorheen die lichtstromingen is er een ononderbroken vloed van ijle stof (fluïdum, zielestof) in beide richtingen.

Opm.!-- Wij vermelden de machtsverhouding “Leidster/ geleiden” omdat wij de indruk hebben dat wij hier minstens één der mogelijke verklaringen hebben voor de gestreng gezagsvormen die de archaische religie vertoont: wie niet tam gehoorzaamt, onderbreekt immers de lichtstroming met de leidinggevende wezens. Het contact is er niet meer en de enkeling verliest zijn noodzakelijke levenskracht om de rol binnen het geheel te kunnen volhouden. Tot nadeel van de rest!

Inwijding (telestlek) d.m.v. de dans der heksen.

‘Telestikos’ (Platon, Faidros 248d) betekende, in oud Grieks, “wat inwijdt,-- wat tot inwijden in staat is”.

I.p.v. daar veel theorie over te verkopen, staan wij stil bij *Michaela Denis, Un léopard sur les genoux*, Paris, 1956, 127ss., een tekst van iemand die zich in Midden-Afrika liet inwijden. Schrijfster is een heidense.

Ik dacht dat de dans zou plaats hebben in het dorpscentrum, het gewone dansterrein. Doch de drie zeer jonge danseressen die mij kwamen halen, begeleidden mij, dwars door het hele dorp, dwars door de tuinen en de aanplantingen die het dorp omgaven, tot aan een smal bospaadje recht het oerwoud in.

De indruk van ‘mysterie’ nam toe naarmate wij ons de dichte begroeiing inwerkten (...). Eén ogenblik maakte ik een wanhopige paniek door (...) doch ik beheerste mij en ging door. Ongeveer drie kilometer het woud inwaarts hoorde ik plots het slagwerk der tamtams. Bij iedere stap die wij zetten, nam het geluid toe.

Totdat wij te midden van een handig verborgen, open plek belandden (...). Wij moesten nog een stroompje doorwaden waarvan het water tot aan de knieën reikte (...). Bij het doorwaden hielden de drie danseressen mijn handen vast. Aan de andere oever van het stroompje liep het smalle bospaadje door te midden van een massa wild doorheen gegroeide lianen (...).

Ik kwam plots in de open plek terecht. Mijn eerste indruk was er een van sterk licht. Het kwam van een vuur waarrond zeven grote gedaanten bijeenzaten. Ik dacht eerst dat het mannen waren. Doch ik zag dat zij welgevormde vrouwenborsten hadden. Met haar maskers op leken zij, in haar enorme kapsels, op reuzinnen. Allen hadden een krans van grote zaden. Deze bengelde achter haar aan. Rond haar middel droegen zij verscheidene huiden van Afrikaanse boskatten (servals) die als een soort rok neerhingen.

Mijn ogen wendden aan het licht: ik kon de personages onderscheiden. Enkele vrouwen waren zeer jong; andere waren van de middenleeftijd. Op dat moment zag ik de oude muganga.

Opm.:-- ‘Muganga’ betekent ‘magiër(in)’, ‘genezer(es): te onderscheiden van ‘msjoet’ (‘mchout’), de gewetenloze vorm van muganga. M. Denis was enkele uren te voren door de muganga uitgenodigd.

De muganga.

De oude muganga droeg een bevreemdend kegelvormig kapsel dat op zijn spits met pluimen versierd was als met een grote kwast. Het arme, slecht geklede oudje dat mij in mijn hut een bezoek had gebracht, was verzwonden. Het was duidelijk: zij was rijk. Zij droeg koperen sieraden en minstens vijftien kilogram fetisjen en amuletten, gespreid over haar hele persoon. In de hand had zij een kalebasfles die zij schudde onder het prevelen van magische woorden.

Een wilde, langgerekte kreet werd door de vrouwen aangeheven toen ik verscheen. Ik ging op de oude vrouw af en, voor haar geknield, klapte ik in de handen volgens de omgangsvormen in zwang bij de negro-afrikanen wanneer zij een personage tegemoet treden dat aanzienlijk of eerbiedwaardig is.

Op dat moment naderde één der vrouwen in mijn richting. Haar haren waren met rode klei ingesmeerd. Zij knielde en deed teken naar een andere der vrouwen die daarop twee kalebasflessen bracht.

Een kring werd rond de oude muganga gevormd. Alsook rond de vrouw met de kalebasflessen en mijzelf. De kring begon te wiegen en eentonig vrouwen te zingen op het ritme van de tamtams. Ik keek toe: het waren vrouwen die ze bespeelden.

De oude vrouw hief de antilopenhoren op die zij opgehangen aan een koordje draagt en die met een metalen dekseltje gesloten is, deed het ene uiteinde open en schudde er een poeder uit. Zij deed mij teken de mond te openen. Ik gehoorzaamde. De gedachte dat het misschien vergif was, flitste mij door het hoofd doch verdween meteen. Ik was zonder vrees en daarbij brandend nieuwsgierig. Het poeder werd op mijn tong geschud. Ik sloot de mond en slikte het in. Het had een lichtjes samentrekkende (adstringerende) smaak.

De vrouwen bekeken mij met een strakke blik. Zonder te verpinken. Alsof zij mijn reacties na dat poeder nagingen.-- Ondertussen ging de kring rond de oude muganga, de vrouw met de kalebasflessen en mijzelf door met dansen en golvende bewegingen uit te voeren. Gedurende ongeveer vijf minuten.

Eén der vrouwen zei mij later - zij was het Swahili (*opm.:*-- Oost-Afrikaanse voertaal in Kenya en Tanzania) machtig - dat het innemen van het poeder normaal gevolgd wordt door braken. Het feit dat ik niet braakte, betekende dat ik verdiende het vervolg van de plechtigheid mee te maken.

Gedurende enkele minuten was ik mij enkel bewust van de stilte en de blikken die op mij wogen: de tamtams bonsden niet meer doch de ogen der vrouwen lieten mij niet los.

Daarop hernamen de tamtams en gingen de ogen neerwaarts. De oude vrouw gaf een teken: dadelijk schudde de vrouw met de kalebasflessen deze boven mijn hoofd. Een andere vrouw kwam - een dierenstaart heen en weer schuddend - op mij toe: zij raakte er even mijn aangezicht mee aan, liet hem vóór mijn borsten en tussen mijn dijen gaan; tenslotte legde zij hem traag op mijn voorhoofd en mijn mond.

Opnieuw schudde men de kalebasflessen boven mijn hoofd en liet men ze herhaaldelijk boven mijn hoofd gaan. De vrouw met de kalebasflessen plaatste ze bij mijn voeten en schilderde een V op mijn voorhoofd. Ik voelde er de vorm en het vocht van. -- Al die tijd had ik de ogen opengehouden: dit was - zo vernam ik later - een goed teken. Ikzelf echter wilde eenvoudigweg geen seconde van de fascinerende plechtigheid missen.

De kreet.

Na deze beschrijving van mijn voorhoofd stond ik recht en in verrukking stootte ik een kreet uit. Steeds weer huilde ik het woord uit. Het werd, in een door dat woord veroorzaakte betovering, herhaald.

Dat woord deel ik hier niet mee: het zou geen enkele betekenis hebben tenzij voor diegenen die zo'n ervaring ook doorgemaakt hebben. Het ontsnapte mij zonder mijn bewuste inspanning. de vrouwen huilden het na totdat het hele oerwoud ervan vol leek te hangen. Een halsketting werd mij opgelegd. Eén van de lange kransen werd er aan bevestigd. Waarbij de vrouwen wel een beetje leken te wedijveren om wie hem mij om de hals zou hangen.-- Tenslotte zette de dans in. Ik deed mee door haar passen na te bootsen.

De vervoering.

Mijn normaal, aards 'ik' had mij heel en al verlaten. Het heelal, voor zover het buiten die lichtkring lag, had opgehouden te bestaan. Ik had alle identiteitsgevoel verloren en ik was enkel één met de kring der danseressen. Het was een tijd van verrukking, van vervoering. Ziedaar de indruk die er in mij van overblijft. Wel tekenen zich zekere details krachtig af in mijn geheugen.

Opm.:-- De Amerikaanse actrice - Michaela Denis - die zulks weergeeft, geeft enkel de ervaarbare, eerder psychologische effecten weer. De eigenlijk sacrale op dat ogenblik bleven haar verborgen.

Zo b.v. de herinnering aan een dans. Wij hebben een enge kring gevormde Wij bogen voorover zo dat het hoofd van iedere vrouw dat van twee andere vrouwen naast haar raakte. Daarna werd de kring nog nauwer waarbij twee danseressen gevat werden in een ring van hoofden dicht tegen elkander. Toen het mijn beurt was, heb ik gedanst met mijn hoofd tegen het wollige hoofdhaar van één van mijn negro-Afrikaanse zusters.

Het einde.

Het heeft geduurd totdat het licht van de dageraad zachtjes doorheen de bomen van het oerwoud begon te gloren. Tot de alledaagse werkelijkheid teruggekeerd hield ik met dansen op. De anderen volgden mijn voorbeeld.-- Ik ging naar de oude vrouw toe, maakte een buiging en legde haar uit dat ik naar mijn man moest terugkeren.—

Een niet nader bepaalbaar instinkt deed mij onhandig friemelen aan mijn halsketting in mijn nek om ze af te leggen. Vrouwen kwamen bij en maakten ze los. Doch nu begon een andere merkwaardige plechtigheid. Zij maakten een openingetje in de aarde met een stok en, steeds prevelend, begroeven zij de halsketting en bedekten ze met zorg met aarde.

Eens buiten de kring voelde ik nog steeds geen vermoeidheid na al die uren dansen. De oude vrouw trippelde met snelle pas voor mij uit.

Epiloog.

Ik was er zeker van dat ik (...) nooit meer dezelfde zou zijn. Toen wij in de omgeving van het dorp kwamen, werd stilgehouden: een jonge vrouw die als tolk optrad tussen de oude vrouwen mij, vertaalde wat zij zei,-- traag en woord voor woord: “Kijk: nu zijt gij een der onzen geworden voor altijd. Op aarde zijn er vele volkeren doch degenen die zijn als wij, zijn maar klein in aantal. Wij hebben u een bijzondere macht en een bijzondere kracht (*opm.*:-- dynamisme) geschonken. Daarmee zult gij niet boosaardig omgaan want gij zult er nooit misbruik van maken. Wat ik voor mijn rekening als volgt vertaalde.-- Ik zou van mijn macht - wat voor macht het ook zij - geen misbruik willen maken.

De jonge vertolkster ging door “Gij zult actief zijn. Gij zult niet voor uw eigen aanplantingen werken. Gij zult niet voor uw eigen kinderen werken, want kinderen zult gij niet krijgen. Wel zult gij voor alle kinderen werken omdat alle kinderen “uw kinderen” zijn. Gij zult niet voor uzelf werken” herhaalde zij - “maar voor allen zult gij werken.

Met die macht zult gij niet boosaardig omgaan: gij zult er u ten goede van bedienen”. -- “Ik hou van de mensen” antwoordde ik. “Ik hou van de dieren. Ik hou van alle rassen”.-- Ze zagen er tevreden uit. Knikten goedkeurend alsof zij al altijd geweten hadden welke geloofsbelijdenis de mijne zou zijn. Op zijn Europees drukte ik haar de hand.

De mijne was even warm en geolied als de hare. De oude vrouw drukte ik de beide handen.-- Toen ik in het kamp aankwam, sliep mijn man nog. Ik viel op mijn bed: de uitputting liet zich nu voelen.

Nawoord.

Sedert dat uitzonderlijk avontuur zijn vele jaren verlopen. (...). Soms word ik mij van de macht waarover de oude vrouw het had, bewust.

Gewoonlijk in moeilijke ogenblikken. Die macht geeft mij rust en kracht. Steeds meer koester ik het verlangen mijn medemensen te helpen en - op zeer schamele schaal - hoop ik het te hebben gedaan . Die macht trekt de dieren naar mij toe en verdrijft iedere vrees in hun aanwezigheid. Daarvan ben ik volstrekt overtuigd. Maar tot de talrijke mensen die mij naar het geheim vroegen van mijn verstandhouding met de dieren, antwoordde ik: “de liefde”. In feite is het een liefde die door die macht versterkt is.

Wellicht zal men het feit dat een inwijding door de bemiddeling van enkele negro - Afrikaanse vrouwen geschiedde, ook maar iets zou betekenen, belachelijk vinden. En toch! Dankzij die inwijding heb ik het bewijs gekregen van het feit dat er - achter het onbarmhartige en misprijzende gezicht van deze wereld - een verheven werkelijkheid bestaat.

“Enkele negro-Afrikaanse vrouwen?”. En toch! Ik geloof dat haar geloof, haar wijze van benaderen van de macht en de manier waarop zij ze bereiken, een onderdeel is van een algemeen-menselijke inspanning om het leven in al zijn schoonheid en waarheid waardevol te vinden. In haar geest zijn die vrouwen één met de edelmoedigste en helderziendste mannen en vrouwen die ooit bestonden.

Overigens: ik geloof in een wereldbewustzijn dat de negro-afrikanen roho of ziel heten. Uit die wereldziel borrelt de macht om goed te doen op. Die macht strekt zich uit van eeuw tot eeuw, van volk tot volk. (...). Op die wijze verloopt iedere geestelijke verlichting welke religieuze vorm deze ook aanneemt. De dans der heksen is enkel een plechtigheid om de macht uit te breiden (...) Die dans hangt samen met alle andere vormen van verheven ervaring.

De dans van de ngil.

Bibl. steekproef: H. Trilles, *Chez les Fang (Quinze années de séjour au Congo français)*, Lille, 1912, 178ss. (*La danse du ngil*).

Om te verduidelijken dat en hoe (existentie en essentie) zwarte magie, d.i. de ‘autonome’ (zich van God en zijn gebod losmakende) manipulering van levenskrachten,

- a. eigenzinnig (enkel van de persoonlijk-eigen axiomata uitgaande),
- b. voorkeursgezind (bij het discussiëren enkel de eigen stellingen voorstaande) en
- c. rechtzinnig (de eigen meningen aan anderen opdringend,-- autoritair) is, staan wij stil bij het verslag dat de missionaris, H. Trilles, jarenlang thuis in West-Afrika, geeft van een merkwaardig tafereel.

De ngil.

In de streken waar hij verbleef, stelde Trilles vast dat de bevolkingen - hoe ‘primitief’ ook - zeer duidelijk onderscheid maakten tussen de zedelijk goede en de zedelijk slechte magiër/ magiërin.- De ngil, als boosaardig magiër, werd verafschuwed maar gevreesd. Dit zullen wij nu zien. Meteen hebben wij een smaakje van wat ‘autoritaire’ religies zijn kunnen (en God weet hoeveel er zo wel zijn).

De antieke Grieken hebben ons het begrip ‘choreia’ achtergelaten: dans, muziek en dichtwerk samen. Choreia is onvertaalbaar. Ieder Nederlands woord laat één van de drie elementen vallen! Wat Trilles beschrijft, is choreia!

Trilles geeft eerst weer hoe de ngil met zijn gezelschap, de mede-ingewijden, het dorp heeft doorkruist als een tiran waarvoor iedereen beeft. In de ijzige stilte die zijn tocht achterlaat, verzamelt hij de ingewijden rond zich.

1.-- Het begin.

De ngil zet een dans in met een levendige en haastige pas (zo’n beetje als onze polka). Al dansend verhaalt hij over zijn levenskracht en zijn wonderen (wat letterlijk het Griekse ‘aretologia’, verhaal van krachtdaden, is). Het vertelritme is wat eentonig. Iedere melodieuze zin eindigt op een soort refrein.

Opm.:-- De paleopythagoreeërs hadden het over choreia, dans, muziek er woordkunst, als de toegang tot het wezen van het heelal en het zijn.- Nu, dit laat vermoeden dat Pythagoras, zoals *E.R. Dodds, The Greeks and the Irrational*, Berkeley /Los Angeles, 1966, 143, zegt, een sjamaan was.

Het refrein.

“Bij de gewijde assen van het aangeboden slachtoffer, -- Van de geesten die ‘s nachts ronddwalen,-- Die het somber-dreigende woud doorlopen, -- Zonder stil te vallen. -- Nooit!”. Het koor de ingewijden antwoordt: “Ye ye.- Nooit!”. Wat betekent: “Hij leve! Hij leve! -- Nooit! “.

Opm.:-- Voor Trilles staat het vast dat de ngil meer dan één - minstens één - mensenoffer op zijn inwijdingsgeweten heeft. M.a.w.: én de radicale onderwerping aan zijn gezag én de overbrenging naar de andere wereld (het woud vooral, maar eigenlijk overal waar de ngil zich begeeft, is de zichtbare tegenwoordigstelling van het hiernamaals) zo dat de geofferde zielen der slachtoffers hem dag-en-nacht begeleiden in zijn onmiddellijke (ofschoon onzichtbare) omgeving, als zijn dienende geesten, even gewetenloos als hij, is de grondslag van zijn magische machtspositie. Dàt juist wordt uitgezongen, uitgedanst, melodieus uitgezegd en gemusiceerd. Dàt is de choreia van de ngil.

Zulks blijkt ook uit de rest van de woorden van zijn magisch lied. “Geesten der doden die niet de begravingsoffers gezien hebben.-- Doden die er nog niet over zijn,-- Over de rivier der tranen.-- De rivier der tranen en der zuchten.-- De rivier van de grote rust.-- Geesten van de nacht, somber - dreigende geesten, -- Onze beschermers.-- Gij, mijn zoon, wees bewaard - en - beschermd, gij, mijn zoon,-- Wees altijd bewaard - en - beschermd”.

Opm.:-- Hieruit blijkt hoe de zwarte magie van de ngil in West-Afrika letterlijk leeft vanuit de dodenwereld, de onderwereld, de ‘sjeol’ (zoals de Bijbel zegt,-- de onderwereld waarin Jezus onmiddellijk na zijn laatste adem neerdaalde met zijn blijde boodschap). Maar dan vanuit een onderworpen onderwereld. Maar dan verder vanuit een zeer nabije, dag-en-nacht beschikbare onderwereld.- Het is m.a.w. een chthonische of tellurische magie.

Trilles noteert dat stampvoetend de gehele groep de ngil begeleidt met het uitzinnige refrein “yo. yo. ngil é yo” (Hij leve. Hij leve. Leve de ngil).-- Hij merkt op dat de tekst oeroud is en soms bijna onbegrijpelijke woorden bevat. Wat op het zeer archaisch karakter van de ngil-traditie wijst.

Terloops: het is alsof de oudste mensheid aanvankelijk tot een religie kwam o.g.v. het contact met overledenen. De magie van de ngil mobiliseerde letterlijk de overledenen op brutale wijze.

Quinze années aux pays noirs
Chant d'incantation du ngil

Par les cendres consacrées de la victime offerte, des esprits errants de la nuit, qui vont par courant la sombre forêt. Sans arrêt, Jamais. yo yo. jamais.

Esprits des morts qui n'ont pas vu les sacrifices funéraires. yo yo. jamais.

Morts qui n'ont point encore passé, passé le fleuve des larmes. yo yo. jamais.

Le fleuve des larmes et des soupirs. yo yo. jamais. Le fleuve du grand repos.

Esprits de la nuit, sombres esprits, nos protecteurs.

Toi, mon fils, sois gardé, toi, mon fils, sois gardé toujours.

180

QUINZE ANNÉES AUX PAYS NOIRS

CHANT D'INCANTATION DU NGIL

LE NGIL.
 Par les cen-dres con-sa-crées de la vic-ti-me of-fer-te, Des es-prits er-rants
 de la nuit, Qui vont por-cou-rant la som-bre fo-rêt, Sans ar-rêt, ja-mais.

LE CHOEUR.
 yô yô ja-mais.

LE NGIL.
 Es-prits des morts qui n'ont pas vu les sa-cri-fi-ces fu-né-rai-res.

LE CHOEUR.
 yô yô ja-mais.

LE NGIL.
 Morts qui n'ont point en-co-re pas-sé, Pas-sé le fleu-ve des lar-mes.

LE CHOEUR.
 yô yô ja-mais.

LE NGIL.
 Le fleuve des lar-mes et des sou-pirs.

LE CHOEUR.
 Le fleuve des lar-mes et des sou-pirs.

LE NGIL.
 Le fleu-ve du grand re-pos.

LE CHOEUR.
 Le fleuve du grand re-pos.

LE NGIL.
 Es-prits de la nuit, som-bres es-prits, nos pro-tec-teurs.

LE CHOEUR.
 Nos pro-tec-teurs.

LE NGIL.
 Toi, mon fils, sois gar-dé, toi, mon fils, sois gar-dé tou-jours.

Opm.-- Men lette erop dat de eenheid van melodie, tekst en dans, d.i. de choreia, een machtgeladen handeling is. Wij bevinden ons in volle dynamisme.

2.-- Een recitatief.

Het tweede gedeelte is een recitatief, d.i. een gesproken melodieuze verhaal, dat langdurig is. De ngil gaat dan traagjes voor de ingewijden.

3.-- De schedel en de wijas.

Daarna benadert hij iedere ingewijde afzonderlijk, raakt deze met de menselijke schedel, een rest van het mensenoffer, aan.-- Hij keert naar de eerste ingewijde terug,-- omarmt hem, -- verplaatst de schedel van de rechter naar de linker hand zo dat hij hem daarbij omringt met een magische cirkel. Terwijl hij uitroept: “Wees met mijn levenskracht - als met een kleed dat u heel en al omgeeft,-- dat u omringt en u bewaart - en - beschermt - omgeven. Gij zijt van mij”. Terwijl hij dit zegt, heeft de ingewijde de beide armen hemelwaarts geheven. Daarna treedt de ngil een stap achteruit, schudt een beetje van het witte aspoeder uit de schedel in zijn hand en drukt het op het voorhoofd van de ingewijde. Daarbij zingt hij - net een psalm - de woorden van het magische lied.

“Hij komt voor mij (Trilles) staan. Een ogenblik aarzelt hij. Ik hou de armen gekruist. Hij beperkt er zich toe mijn voorhoofd met de schedel aan te raken. Meer wil of durft hij niet. Gaat over naar de volgende. Klaarblijkelijk zijn wij geen ‘vrienden’.

Opm.:-- Dit gedeelte van het verslag toont dat Trilles, niettegenstaande hij katholiek missionaris was, er toch in geslaagd is tot op zekere hoogte door te dringen in de magische groep en inzonderheid in de vertrouwens sfeer van de ngil.

4. -- Het einde.

De plechtigheid eindigt zoals zij begonnen is: in de grootste stilte.-- De minste kreet b.v. wordt op de meest genadeloze wijze gestraft.-- Iemand uit het gezelschap droeg een klein kindje op de schouders,-- zijn zoontje. De onverwachte aankomst van de ngil had hem niet toegelaten het kindje in de hut onder te brengen en het aan zijn moeder te geven.-- De ngil komt voor de vader. Het kindje krijgt een aanval van angst bij het zien van het dreigend-duistere uitzicht en begint heftig gillen uit te stoten. Zonder een woord te reppen neemt de ngil het bij de voetjes, werpt het op de grond, slaat heftig op het kopje en slaat het overal.

Zonder dat ook maar iemand - ook de vader niet - iets durfde aanmerken. Overigens: zoiets zou de onmiddellijke dood betekend hebben. Een ngil verdraagt geen enkele tussenkomst, geen enkele opmerking.-- Gelukkig: het kind - misschien ten einde krachten - hield op met tieren, verloor het bewustzijn. Hij bekeek het nog heel even, alsof hij niet goed wist wat, sloeg er nog hevig op in en zette zijn omgang voort. Het wichtje ontsnapte aan de dood. Overigens: de dag daarop was het stervende.

Een ongelukkige hond die op dat moment blaffend voorbijloopt, krijgt onmiddellijk een gifpijl in het lijf en sterft stuiptrekkend. Had het kindje zich wat verder bevonden maar in het bereik van zijn pijl, dan was het hem vergaan als de hond.

Opm.:-- Wat verschil is er nu tussen de ngilreligie en de joodse religie wanneer *Joh. 5:1/18* ons verhaalt dat Jezus - op sabbat - een man die sinds achtendertig jaar gebrekkig was, geneest en tot hem zegt: "Gij richt u op, neemt uw bed op en ga"? De man genas onmiddellijk en nam zijn bed op en ging. Nu gold er toentertijd een joodse taboe: men mocht op sabbat, een heiligdag, zo'n bed niet dragen. Wanneer joden vernemen dat Jezus achter het gedrag van de genezene staat, "zochten zij Jezus meer dan ooit te doden" o.m. omdat hij de sabbat schond! De genezing liet hen koud. De schending van de sabbat jaagt ze op! -- Het genadeloze autoritarisme der joden is reeds aanwezig in de 'strengere voorschriften' of 'wet' van de ngil die men wel overtreedt maar ten koste van zijn leven.

5.-- De slotdans.

Daarna herneemt de dans. Op de almaar door versnelde, almaar door verkorte en gesaccadeerde geluiden van de tamtams. De ngil tolt rond en wringt zich, krijgt stuiptrekkingen. Van zijn ogen ziet men enkel nog het wit. Van de lippen glijdt witachtig schuim dat uitzevert op zijn met zeldzame baardharen begroeide kin. Hij is epilepticus.

Heel dat wereldje tolt en tolt rond, wringt zich op de tonen van de wilde melopee. "Net een tafereel uit de hel. Belicht door het witte glanzen van de maan. Eén huilende, buiten zichzelf geraakte menigte" (aldus Trilles).- Plots weerklinkt één lang gejuich : "Yo!Yo!".

De ngil springt opwaarts, beweegt zich doorheen de kring van zijn bewonderaars. Een slag van de tamtams: volslagen stilte.-- Het is gedaan en iedereen trekt zich in stilte terug.

Opm.:-- De antieke Griekse term ‘goëteia’ (b.v. *Platon, Gastmaal* 202+: betekende
a. het uithuilend uitbrullen van magische, lugubere toverformules,
b. magie, hekserij (die zich van dergelijke methodes bedient).

Wij geloven dat wij, vooral in de laatste scène, zoiets als ‘goëtie’ -- (de term doet het nog altijd) hebben.

Opm.:-- Eigenaardigerwijze stelt men ‘goëtie’ tegenover ‘theürgie’: alsof deze laatste de ‘hogere’ vorm, de beschaafdere vorm, van magie zou zijn. Voor meer inlichtingen omtrent de theürgie zij o.m. verwezen naar *E.R. Dodds, The Greeks and the Irrational*, Berkeley/ Los Angeles, 1966, 283/311 (*Theurgy*).

Een laatantieke auteur, Ioulianos (“ho theourgos”), die leefde onder keizer Marcus Aurelius (121/180), gaat door als de baanbreker der laatantieke theürgie. Zijn werk heette mettertijd in het latijn *Oracula chaldaica*. Het oproepen en mobiliseren van ‘goddelijke’ (die term kan veel betekenen in het toenmalig woordgebruik) wezens is één van de basisaspecten van de theürgie. Of zij altijd en in alle omstandigheden zoveel ‘hoger’ - ethisch hoogstaander - is dan de goëtie, is zeer de vraag. Hoger en lager inzake religies en magieën lopen gemakkelijk ineen. Wie nu eens goëtisch te werk gaat (de ngil en zijn groep doet dat), kan dan weer theürgisch te werk gaan (de ngil en zijn groep doet dat ook).

“*Altum silentium*”.

Dat het gebrul en gehuil afwisselt met absolute beheersing en dus stilte, blijkt uit Trilles’ verslag. In alle geval: na wat wij zo-even vernamen, weten wij eens en voorgoed wat “*altum silentium*” (het hoge stilzwijgen) is in het kader van een Afrikaanse magie en religie.

Tot daar Trilles’ verslag.

De lokale christenen waren aan het bidden voor Trilles’ zielerust toen hij bij hen van deze goëtie-en-theürgie terugkwam: dermate waren zij er zeker van dat men een door de ngil niet gewenst indringen in zijn domein met de dood als mensenoffer bekoopt! Overigens: gedurende de drie dagen dat Trilles in het dorp verbleef, doodde de ngil een onschuldig man en verminkte hij een nieuwsgierige vrouw. Zonder dat ook maar iemand protesteerde.

Het magisme (dynamisme).

Bibl. st.: *W. Schmidt, Origine et évolution de la religion*, Paris, 1931, 157/212.-- Lang staat Schmidt stil bij de verschillende en ingewikkelde theorieën die de magie in het centrum van de religie stellen of die er de oorsprong van willen klaar stellen. Wij beperken ons tot de twee stichters van die strekking.

De baanbreker.

Deze is *J.H. King, The Supernatural (Its Origin, Nature and Evolution)*, London/Edinburgh/ New York, 1892. -- Een werk dat aanvankelijk onopgemerkt bleef.

1.1.-- Twee ‘energieën’

King onderscheidt twee ‘energieën’ of ‘krachten’: De mentale energieën die eigen zijn aan dier en mens, waaruit de primitieve mens besluit tot het bestaan van geest, en de materiele energieën die onpersoonlijk zijn en van natuurkundige en scheikundige aard b.v., beïndrukken de primitieven. Uit de materiële energieën besluit de oermensheid tot bestaan van magie of toverkunst.

1.2.-- Beide energieën werden in de loop der geschiedenis op verschillende wijzen gecombineerd.-- Volgens King is de magie de oudste vorm van ‘religie’.

2. -- *Ontstaan der magie.*

Magische oordelen en praktijken ontstaan wanneer het gewone verloop der dingen binnen het menselijk subject of erbuiten, in de omgevende natuur, door iets ongewoons onderbroken wordt.

Dit ongewone is nu eens voordelig, heilstichtend, dan weer nadelig, onheilstichtend. Zodat de mens er niet onverschillig kan tegenover blijven. Het onheilstichtende is frequenter en maakt daarenboven een diepgaande indruk: de mens heeft de indruk voor het onbekende, het ondoorgroendelijke, te staan; meer nog: hij ondergaat de vernedering door het feit dat hij er geen greep op heeft. Vrees en angst ontstaan zodoende als één der hoofdgevoelens.

3.-- *De eerste kiem van religie.*

De ervaring van heil en onheil o.g.v. mysterieuze energieën is voor King de eerste kiem van alle religies.-- Wanneer immers de primitieve mens - door associatie “voorteken/ vervolg” - de oorzaak van heil en onheil inzake energieën meent ontdekt te hebben, ontstaat in hem/ haar de wil om ze te beheersen zodat het ongunstig werkende geweerd en het gunstig werkende bevorderd wordt. Dat is het werk van de magie.

Zowat iedereen trachtte zich van de energieën te bedienen doch een bijzondere klasse kwam tot stand die in hogere graad thuis waren in het manipuleren van ‘macht: nl. de magiërs/ magiërinnen (waaronder b.v. de sjamanen).

4.-- Magische technieken

King onderstreept telkens weer dat magische technieken op geen tussenkomsten van b.v. geesten beroep doet: de magie steunt op de materiële werkelijkheden zelf. Animisme b.v. komt er niet aan te pas.

De systematicus.

J.G. Frazer, The Golden Bough (1890-1;1900-2; 12 ,vol., 1912 / 1915-3), kan als de eerste theorievorming gelden o.g.v. een enorme informatieverzameling.

Het basisaxioma.

Om magie te begrijpen moet men de sympathiewet voorop stellen. ‘Sympathie’ betekent hier “het feit dat werkelijkheden op elkander kunnen inwerken, zelfs op afstand (“actio in distans”) o.g.v. een onzichtbaar fluidum (ijle of fijne stof), smijddige stof”.

Twee types.-- De ‘sympathie’ werkt op twee manieren.

1.-- *Gelijkeniswet.*

Deze is de basis van de ‘imitatieve’ (‘homeopathische’) magie. Men bootst na om een resultaat te bereiken.-- Zo: via een afbeelding (foto, wassen beeldje) op iemand inwerken om hem te doden. Of men bootst in een dans de vrijage of de geslachtsgemeenschap na (denk aan de Arabische buikdans) om kinderen te kunnen krijgen.

Op Java: de akkerbouwer en zijn vrouw plegen ‘s nachts geslachtsgemeenschap (om een kind als vrucht te krijgen) wanneer de rijst uitgebloeid is, in het rijstveld zelf: om rijst als vrucht te verwekker. De dorpsvrouwen bij droogte plassen ‘s nachts in de dorre velden om regen uit te lokken.

2.-- *Samenhangswet.*

De basis van de ‘contagieuze’ (‘besmettelijke’) magie. Men gebruikt het gedeelte om het geheel te activeren. Dingen die samenhangen, blijven fluidiek één ook na scheiding.-- Zo: een jichtlijder draagt zijn kwaal over op een eik door in de schors nagelresten en beenharen (een gedeelte) te steken om zijn lijf (het geheel) van de kwaal te bevrijden.-- Een jongeman wrijft de handen in met muntkruid (een afrodisiacum) en raakt ermee een meisje aan (zonder dat dit het gewaarwordt) om het op hem verliefd te maken,-- zoals hij het is.

Ziedaar een korte schets van wat magie is de hele aardbol rond. Frazer’s werk toont dit aan op massieve wijze.

Het gebed van de magiër.

Wij halen Alf. di Nola, *La prière (Anthologie des prières de tous les temps et de tous les peuples)*, Marabout, 1958, 29 (*Invocation du sorcier*), als toonbeeld aan.

Opm.-- Wij doen dit des te grager daar menig huidig ‘magiër’/ magiërin èn een aantal theoretici van de magie beweren dat magie geen religie is o.m. omdat zij niet bidt in diepe onderworpenheid.-- De tekst situeert zich in Gabon (W.-Afr.).

Oh! Gij die de kracht beheerst. Gij de geest der mannelijke energie, -gij kunt alles en zonder u kan ik niets, -- kan ik niets.

Opm.:-- Van religieuze, “schlechthinnige Abhängigkeit” (Schleiermacher’s absolute afhankelijkheid) gesproken!

Ik die u toegewijd ben,-- ik die mij aan u gegeven heb, o geest : van u krijg ik mijn kracht, mijn macht. -- Gij hebt mij de gave geschonken. Geest van de kracht, tot u roep ik. Ga met genadigheid op mijn magisch lied in.

Opm.:-- Nog steeds klinkt de radicale afhankelijkheid - die tot gebed noopt - perfect door.

Gij moet mij gehoorzamen! Want wat gij gevraagd hebt, heb ik u geschonken, O geest. Het slachtoffer werd bezorgd,-- slachtoffer dat in het woud bezorgd werd.

Opm.:-- Hier toont zich de religie voor zover zij niet het reine - overigens enkel in de Bijbels aantrefbare - Opperwezen eert èn zich enkel houdt aan geesten, voorouders, godheden die zonder gave geen tegengave kunnen bezorgen. Wat in het Latijnse “do ut des” (ik, magiër, geef opdat gij geeft) vastgelegd is. Binnen de diepgaande religieuze afhankelijkheid situeert zich een soort pakt, een type van contract dat wederzijdse rechten vertegenwoordigt. Wat de term “Gij moet mij gehoorzamen” uitdrukt.

Deze eis weerspreekt niet de diepgaande religieuze afhankelijkheid maar is er een uiting van, een toepassing als antwoord op een (nood)situatie waarin de magiër ingrijpt, - met de kracht (macht) die de geest schenkt. Het mensenoffer echter schept recht op machtsverlening vanwege de aangeropen geest.

Geest, ik ben van u; gij zijt van mij. Kom.-- Dit slotgedeelte onderstreept de diepe convivialiteit tussen geest en magiër die en afhankelijkheid en contractuele wederzijdse rechten behelst.

Opm.:-- Men zegge dus niet te gemakkelijk dat magie “geen religie” kan zijn!

Offermagieën.

Een traditionele religie zonder offer is bijna niet denkbaar. Laat ons nagaan met G. Welter, *Les croyances primitives et leurs survivances (Précis de paléopsychologie)*, Paris, 1960, 86 / 92 (La magie sacrificielle).

Basisaxioma - "do ut des"

(lat.: ik geef opdat gij geeft). Met name: "Ik geef (een gedeelte van mijn levenskracht) opdat gij (een gedeelte van uw levenskracht) geeft". Wat ik geef, heet "het offer". De offers zijn anorganische materie (b.v. een eetmaal onder een boom om de voorouders gunstig te stemmen,-- in Brazilië), vooral echter organische materie (plant, dier, mens). Wat men eigenlijk offert, is niet het natuur- en scheikundig tastbare maar de mysterieuze energie of levenskracht erin.

Het axioma is altijd: een gedeelte laten schieten om het geheel te redden. Een eerste schoof om de hele oogst te doen lukken. Een lam om de hele veestapel te doen lukken. Een eerstgeborene om de hele clan te redden.-- Het is duidelijk samenhangs-magie, met uitwisseling.

Applicatieve modellen.

Vruchtbaarheidsoffers.

Werden op grote schaal gepleegd in antiek Mexico, waar, bij de conquista, een Spaans soldaat +- 136.000 schedels ontdekte die in een tempel der Azteken opgestapeld lagen. In antiek Ecuador keelde men honderd kinderen ter gelegenheid van de oogst. - Steeds om .... te ... !

Stichtingsoffers

Een kanaänietisch vorst slachtofferde eerst zijn eerst- en laatstgeboren zonen: op hun lijken (vol levenskracht) bouwde hij de stad Jericho.

In India - in 1952 - werd een jongen onthoofd om met zijn bloed een nieuw altaar t.e.v. de god Sjiva te 'zalven' (die daarop met weldaden, resultaat van zijn levenskracht, antwoordt).

Hiernamalige offers.

Bij de dood van haar echtgenoot wordt de weduwe geslachtofferd: in India wordt zij verbrand op de brandstapel die het lijk van haar man verteerde. Op de Fiji-eilanden wilden missionarissen dat 'barbaars' gebruik uitroeien: de weduwen protesteerden want zij waren "als de dood" voor de wraak vanuit de andere wereld van haar man.

Opn.:-- Mensenoffers zijn desnoods vervangbaar.-- Door verminkingen (besnijdenis, clitoridektomie, castratie), misvorming, inkerving, inlegging,-- door dieren- of plantenoffers.

In de uiterste nood: een kinderoffer.

Moeilijk controleerbaar maar ergens onloochenbaar: kinderen worden sinds oeroude tijden geofferd en worden het nog.

Gustav Falke (1853/1916) geeft de sfeer weer waarin zulks gebeurt in *Das Opferkind*. Marginalen (hier: zigeuners) zijn tot alles bereid.

De tekst.

Bij Heiligenstedten was het (...) de dijk die begaf. Een gapende bres kreeg men maar niet dicht.(...). Indien de dijk begaf, dan moest het land onderlopen. Een, oude vrouw wist raad: men kon het (*opm.*:-- onheil) van de duivel afkopen! ‘Vrijwillig’ moet een kind erin dat helpt! Vrijwillig het graf in wil.-- “Een kind! Het kind van een moeder!” Iedere moeder houdt het hare nog steviger op het hart. “Wanneer het ganse marsland verzuipt, kan een moeder er h  r kind voor over hebben?”. Daar was nood. De bres moet toe!

“He! Tatersch (*opm.*:-- zigeunerin), hoor eens: bedelt gij? Hier: duizend daalders! Rinkelt dat niet goed?”. De ogen van de zigeunerin fonkelen. “Duizend daalders? Neemt de rotjongen! Hij kan toch maar ooit voor het bedelen deugen! Zo schilling (*opm.*:-- Oostenrijks muntje) na schilling scharrelt maar slecht bijeen.-- Geeft hier! Wie is graag de knecht van de honger?”.

Ze leggen een plank over de bres en een wit brood in het midden. De hongerige knaap waggelt erover met kleine, haastige pasjes: hij steekt de hand uit naar het brood. De plank kantelt om en werpt hem in de natte bedding.

Geen schreeuw. Alles staart verstomd naar het kolken en koken (van het water). Daar duikt het kind op: een bleek gezicht. Uit de leemdoorwoelde golven spreekt een simpel woord: “Niets is zo week als de moederschoot”. Het komt een tweede keer boven en zegt: “Niets is zo zoet als moederliefde”. Het woord grijpt allen aan en verschroeit ze. “Bleef het kind toch maar eindelijk onder!”. Doch een derde keer (...) zegt het opnieuw: “Niets is zo vast als moedertrouw”. Dan zinkt het weg.-- zij verademen: nu moet het werk toch lukken! De paarden hijgen. De karren knarsen. De spaden kreunen: aarde en steen in de bres! Een dure dijk. Maar nu houdt hij stand.

Opm.:-- Heden nog, in afgelegen oorden, pratikeert men die oude offermagie: de levenskracht van een slachtoffer (liefst iets marginaals) geeft boze geesten de levenskracht om een ramp te beheersen. Het ‘dynamisme’ is de achtergrond van de ballade.

De “koninklijke zonden”.

“Iedere nieuwe wetenschappelijke strekking gaat doorheen drie fasen:

1. men valt ze aan door ze absurd te verklaren;
2. daarna aanvaardt men ze als waar maar zonder enige draagwijdte;
3. tenslotte legt men zich bij haar echte draagwijdte neer en eisen haar tegenstand(st)ers de eer op ze te hebben gevestigd”. (W. James).

Men kan niet beter de mentaliteitsgeschiedenis van de westerse intelligentsia schetsen dan de Amerikaanse psycholoog James het doet! Wanneer een nieuw ‘paradigma’ (Th. Kuhn) opdaagt, ziet men zich dit driefasig schema telkens weer herhalen. Zeker inzake religie waar het gebeurt dat men in fase 1 of 2 blijft steken uit puur vooroordeel, d.i. in naam van een vorig paradigma.-- Wat nu volgt, illustreert prachtig wat James zegt.

Lezen wij een nieuw paradigma (basisdoctrine) in *Patrick Tierney, The Highest Altar (The story of Human Sacrifice)*, New York, 1989, 24/41 (*The Inca Child*). Of hoe de Inca vorsten hun zonden (in die van hun familie) door selecte slachtoffers van menselijke aard lieten uitboeten.

1.1.-- Een indiaans jongetje als ‘capacocha’ (vorstelijke zonde).

Wij zijn 1954. Februari. Op de besneeuwde, ijskoude top van de Plomo, een berg in de Andes van Chili. Twee mannen ontdekken - op 17.716 voet hoogte - een ingegraven kind, dat zij wegens zijn mooiheid voor een meisje nemen, met al de regalia der inca. Later werd duidelijk dat het een jongetje was van 8 tot 9 jaar en dan nog een colla indiaantje van rond het Titicaca meer, ver weg noordwaarts. Twee gespecialiseerden, Grete Mostny en Alberto Medina, wisten toen niet hoe dat te duiden en bewaarden de mummie in een diepvriessysteem.

1982.-- O.l.v. de Unesco hervat de Canadese nekrowetenschapper Patrick Horne, als paleopatholoog, het onderzoek. Blijkt dat de graad van bewaring uniek is,-- dat het een mensenoffer moet zijn (rond 1470/1480) dat levend begraven werd in een ommuurde diepte als offerruimte,-- wellicht dronken gemaakt d.m.v. chiché (een drank).

Een nieuw paradigma.

Horne’s stelling inzake de jongen is een uitdaging voor de verspreide vooropstelling dat de Inca Amerika’s vreedzaam systeem waren,-- een eldorado met ‘socialistische’ kentrekken. Dat was het “vorige paradigma”.

1.2.-- Een nieuw zicht op de Inca cultuur als methode.

Tierney.-- Historici hetzij loochenden dat de Inca mensenoffers pleegden hetzij deden dit af als een weliswaar betreurenswaardige maar louter bijkomstige afdwaling.

Tierney.-- Heden echter geloven wetenschappers die grondig vergeten Spaanse verslagen uitgediept hebben, dat het mensenoffer een cruciale rol speelde in de maatschappelijke, politieke en economische beheersing die de Inca over hun uitgestrekt en gevarieerd 'rijk' dat zich van Ecuador tot Chili uitstreckte, uitoefenden.(O.c., 29).

Opm.:-- Uit dit alles blijkt dat de narrativisten die beweren dat wetenschappelijke geschiedschrijving een mentale constructie is n.a.v. een dosis feitenmateriaal (en niet een zo getrouw mogelijke weergave van wat uit de feiten als werkelijkheid blijkt), niet zo ver van een gedeelte van de wetenschap inzake geschiedenis zijn.

2.1.-- Cristobal Molina.

Een abt, Cristobal Molina, voerde in het XVI- d' eeuwse Cuzco (in Zuid-Peru), ten noorden van het Titicaca-meer, gesprekken met Inca wijmannen (sjamanen): de Inca slachtofferden volgens de inhoud van die gesprekken grote aantallen zorgvuldig uitgekozen kinderen. Bij voorkeur kinderen van omtrent tien jaar, van adellijke afkomst, goed gezond en uitzonderlijk mooi.-- Tierney: "Wat een bijna exacte weergave is van het Plomo-jongetje".

Opm.:-- *Een stukje mentaliteitsgeschiedenis.*

Tierney.-- Tot aan de ontdekking van Plomo dachten vele specialisten dat Molina inzake de Inca bevooroordeeld was! I.p.v. zijn stelling aan de feiten te toetsen!

Het capacocha systeem.

Tweemaal per jaar t.g.v. de zonnewenden van juni en december - nog steeds huldigen satanisten deze twee data - werden de beste gewassen, de meest geprezen dieren, de verfijndste kleren, de kostbaarste kunstwerken, de mooiste kinderen 'ingezameld' - van Ecuador tot Chili (de Andes), van de Stille Zuidzee tot Amazonië - zo dat zij in Cuzco, de hoofdstad der Inca, aankwamen. Met het oog op vier luisterrijke processies. Elk ervan vertegenwoordigde één van de vier regio's "zuid/noord en oost/west". Cuzco was bezaaid met heiligdommen t.e.v. Viracocha (de 'veroorzaker') en Illapa (de dondergod).

De kinderen.

Dezen kregen een religieuze boodschap te horen: het offer van hun levens vestigt welzijn en welvaart van het hele Inca rijk en wettigt na de dood dat zij als godheden gelden.

Een gebed.

“O Veroorzaker die alle dingen leven schenkt, sinds jij gezegd hebt “Dat er dag en nacht zij” terwijl jij ochtendgloren en licht deed schijnen, zeg tot uw zoon, de Zon, dat zij, wanneer de dag aanbreekt, in vrede en veiligheid te voorschijn komt, schijnt over al degenen die op u wachten. Laat niemand ziek worden. Houd iedereen gaaf en gezond”.

Opm.:-- Zon en maan. als godheden, werden vereerd.

De naam.

De kinderen heetten ‘capacocha’ of “capa hucha’: d. i. “koninklijke zonde”.

De vorsten en machthebbers - alwat ‘aanzienlijk’ was - golden als de zichtbare aanwezigheid der godheden op aarde. Doch wanneer zij - en hun familieleden - zonden bedreven, kwamen rampen over het Inca rijk.

Opm.:-- Dat is de sacrale duiding van al wat aanzienlijk is. Van der Leeuw deed dit schitterend uit de doeken. De basis is dynamistisch: de aanzienlijke is de levenskracht van de rest.

Gewassen, dieren, kleren, kunstwerken, kinderen werden aan de godheden geofferd in Cuzco als ‘capacocha’, (uitboeting van) koninklijke zonden.

2.2.-- Hernandez principe.

1621.-- Wij beschikken over het verslag van Hernandez Principe, Spaans inquisiteur, “extirpador de idolatrias” (uitroeier van afgodendiensten). Hij ging vertrouwelijk om met Andeaanse sjamanen,-- o.m. met Xullca Rique, die zich van zijn sjamanisme bekeerde. Zo beschikte H. Principe over informatie omtrent een mensenoffer in Ocos, een Peruviaans dorp.

Tanta Carhua.

De dorpingen vereerden als godin Tanta Carhua. Oorspronkelijk was zij de dochter van Caque Poma, een aanzienlijke, die opgang (men denke aan Kristensen’s theorie inzake op- en neergang van het kosmische leven) wilde maken als machthebber.-
- Zijn dochter was op gegeven ogenblik tien jaar oud, -- uitzonderlijk mooi.

Opm.:-- Het valt op dat in de archaische duidingen der religie al wat “uitzonderlijk mooi’ is en opvalt, als met uitzonderlijke levenskracht geladen geduid wordt. Zelfs de dor-wetenschappelijke Aristoteles zei dat al wat (uitzonderlijk) schoon is, ‘goddelijk’ is! Wij hebben daarvan in de Bijbel een prachtvoorbeeldje: *1 Kon. 1:1/4*.

Koning David - een ‘aanzienlijke’ - werd oud, kon zich niet meer verwarmen,-- in de mentaliteit van die tijd die door en door ‘sacraal’ was: bij gebrek aan levenskracht of fluïdum.

De gewijde schrijver zegt dat de hovelingen zeggen: “Men zoek voor zijne majesteit de koning een meisje dat hem dient en verzorgt. “Zij zal in uw schoot slapen en dat zal zijne majesteit de koning warmte verschaffen”. Niet toevallig wordt Abisjag van, Sjoenem tot bij de vorst gebracht want “dit meisje was uitzonderlijk mooi”! .. Zodat de Inca gewoon een dynamistische regel hebben toegepast.

Principe's verder verslag.

Zodra duidelijk werd hoe mooi Tanta Carhua zou worden, bestemde haar vader haar ertoe mensenoffer t.e.v. de hemelgod, de Zon, te worden. Hij ging naar Cuzco: daar kende men hem binnen enkele dagen een machtspositie toe om reden van zijn dochter (o. c., 34). Hij zond ze naar Cuzco zoals hem was bevolen: nadat zij daar de viering had meegemaakt, vierde men ze zoals de gewoonte voorschreef. “De ouden” zeggen dat volgens een traditie het meisje zei: “Gij kunt het nu met mij beëindigen want ik zou niet meer geëerd kunnen worden dan door de vieringen die te mijner ere in Cuzco doorgingen”.

Zij brachten het meisje naar deze plek op de Aixa-berg, een hoge berg op zo'n vijf kilometer van hier (Ocros), in het grensgebied van de Inca. Het graf was reeds in gereedheid gebracht: zij lieten ze erin neer en muurden ze levend in.

De 'keizer' der Inca vereerde Caque Poma met de macht over Ocros in ruil voor het offer van zijn dochter.

Opm.-- Men ziet dat Principe's verslag overeenstemt met het vorige. Wat de 'geleerden' terzake tot nadenken had kunnen stemmen.

De geraadpleegde godin.

Antieke Grieken en Romeinen kenden het proces van 'the(i)osis', lat.: deificatio, vergoddelijking. Dit inca-procedé komt daarop neer! Want, in Ocros, trof Principe gelovigen aan die tanta carhua's geest of schim raadpleegden inzake de noden in de landbouw of in de gezondheid. Natuurlijk door middel van media, sjamanen, die in trance, vervoerdheid, het meisjesachtige spreken van de geest nabootsten en zo haar aanwezigheid onthulden. Wat ons de structuur van de apocalyptiek geeft.

Opm.:-- De Bijbel, *Gen. 22:1/19* (Abraham slachtoffert Isaak) - waar de hoge god van de Bijbel dit verhindert - en *Recht. 11: 29/40* - waar “een geest van Jahweh” het niet verhindert -, vermeldt het slachtofferen van kinderen maar met voorbehoud.

Isis. De 'wijze!

C.J. Bleeker, *De moedergodin in de oudheid*, Den Haag, 1960, 54/74 (*Isis*), wijdt nogal uitvoerig uit over Egyptes "goddelijke vrouwe".

1.-- Isis. de troon.

De hiëroglief die Isis aanduidt, is s.t.. Normaal betekent dat teken voetstuk, troon, zetel.-- Inderdaad: Isis wordt afgebeeld met deze hiëroglief die een hoge zitplaats bevat met een korte, rechte rugleuning en een kleine voetensteun. Op het hoofd.

Troonsbestijging.

Het ritueel van de aanstelling van de vorst omvatte o.m. het feit dat hij plaats nam op de troon om er te 'zetelen' want vanuit dat gestoelte stijgt een levenskracht op die hem tot vorst maakt (veroorzakingsproces).

1. Zo is op een reliëf op de tempel te Abydos farao Seti 1 afgebeeld: hij zetelt op de schoot van Isis die op de vorstelijke - vorstinnelijke - stoel zetelt.

2. Sinds de eerste Egyptische dynastie bestempelen de Egyptische vorsten zich als isiszonen.

Opm.!-- "Zoon van" betekent "van dezelfde kosmische (occulte) natuur als".-- Zo luidde het: "Isis heeft de koning gebaard, met haar melk gezoogd, hem als zijn moeder verzorgd".

Opm.!-- Zodat de term 'moedergodin' hier in een zeer concrete zin geldig is.

2.-- Isis, de 'wijze'

Men heette ze "groot inzake magische kracht".

De mythe terzake.

1. Isis als veroorzaakster van neergang.

Toen Re, de zonnegod, oud werd, beefde zijn mond en verloor hij speeksel. -- Isis nam dat speeksel van de aarde, vermengde het met aarde en veroorzaakte daaruit een slang, die zij wegstak aan de kant van de weg waarlangs Re placht te wandelen met zijn gevolg.

Toen Re passeerde, beet de slang hem: hij schreeuwde het uit van de pijn, zijn ledematen beefden. Hij zei: "Iets venijnigs heeft mij gestoken. Mijn hart kent het niet: nooit voelde ik dergelijke pijn! Vuur is het niet. Water is het niet. Maar mijn hart brandt en mijn lijf rilt." De goden en godinnen beklagden hem.

2. Isis als veroorzaakster van opgang.

Toen Re haar zei dat een slang hem gebeten had, beklagde zij hem op haar beurt. Maar zij bood hem aan hem met haar magische kracht te genezen. Maar op één voorwaarde: dat hij haar zijn ware naam zou meedelen.

Opm.:-- “Wie de kwetsuur toebracht, geneest ze” zeiden de oude Grieken waarbij zij de demonische natuur van degene die én het kwaad én het goed (neer- en opgang) veroorzaakt, onrechtstreeks uitspreken.

Dat Isis de naam van de oppergod wil weten, ligt daaraan dat de (ware) naam “het occulte, demonische wezen van iemand uitdrukt en meteen de rol die dat wezen speelt in het heelal”.

Meteen ook blijkt wat de antieke term ‘wijsheid’ eigenlijk betekende:

- a. wat wij daaronder verstaan (kennis van dingen en mensen);
- b. de zich verbergende oorzaken die de dingen en de mensen beheersen vanuit het onzichtbare, beheersen (wat het wezen van de magie is).

Re, zelf een demonisch wezen, somt een hele reeks namen op die alle een aspect van zijn scheppingsdaad onthullen. Maar Isis doorzag als demone het demonische in die reeks: “Uw werkelijke naam is daar niet bij! Noem hem en het vergif zal wijken!

Het gift brandde feller dan vuur. Re: “Leen mij uw oor zo dat “mijn naam” uit mijn lichaam in uw lichaam overgaat”.

Opm.:-- Hier blijkt duidelijk dat de naam (een gedeelte van) de scheppingskracht van Re is die overgedragen wordt.-- Zo geraakte Re van de beet genezen. Hij gaf een gedeelte van zijn levenskracht (do, ik geef). Zij gaf een gedeelte van haar vergoddijkte levenskracht (ut des, opdat gij geeft). De formule van het offer: men geeft iets van de eigen levenskracht om te bekomen dat de begunstigde iets van zijn levenskracht, versterkt door de gekregene, iets geeft! Do ut des! Ik geef opdat gij geeft.

Let wel.

Voor de antieke gelovige Egyptenaren was de mythe geen louter verhaaltje. Het was mysteriewijsheid. ‘Mysterie’ betekent hier “de structuur van het demonische leven in de kosmos en in de mensheid”.

Wie deze geheime structuur ‘kende’ (er thuis in was dankzij de gunst en de genade van een of ander hoger wezen dat over superieure levens kracht beschikte), werd een wijze geheten. In die zin was Isis een wijze. Op grond van haar kennis van het occulte.

Niet verwonderlijk dat mettertijd de vorstinnelijke wijze Isis tot een universele godin uitgroeide. Niet enkel werd vorige mythe gelezen toen men een slangenbeet of schorpioenbeet genas. Zij werd vereenzelvigd met Hathor, de grote moedergodin.

Gevolg: haar verering in een mysteriereligie die over het hele Romeinse rijk verspreid geraakte.

Vervloeking en ook ontvloeking.

Een 'vloek' is een bewerking van iemands levenskracht als bron van zijn lotgevallen. *Michaela Denis, Un léopard sur les genoux*, Paris, 1956, 303/309.

Het echtpaar Denis bouwt een huis te Langata, op ongeveer vijftig kilometer van Nairobi, hoofdstad van Kenya. Mevrouw bezat een koffertje 'voor droge koekjes', -- in feite voor enkele miljoenen aan juwelen die zij dankzij harde arbeid verdiend of door geschenken gekregen had (o.m. uit Zuid-Amerika). Plots was het koffertje spoorloos.

De Mganga.

Het Criminal Investigation Department deed wat het kon. Ik was als versteend toen ik van de politie de lijst onder de ogen geschoven kreeg van de mensen uit Nairobi die van heling verdacht werden.

Ten einde raad.

Ik besloot ik een mganga (*opm.*:-- magiër(in), genezer(es)) te raadplegen.

1. Ik wist dat de mganga zelden mislukt in het opsporen van een dief en het tot teruggave dwingen. Nu, ik wilde mijn juwelen.

2. De eigenaardige macht van de mganga verklaren: dat kan ik niet! Misschien is er een occulte grondslag. Misschien is zij het resultaat van een feilloze mensenkennis.

Twee van mijn negro-Afrikaanse boys gingen de mganga opzoeken. Het was een vrouw. Gezeten onder een grote acacia was zij juist aan het mediteren. Mooi was zij. Met fijne gelaatstrekken. Zij had amandelogen. - Plechtig hebben wij mekaar de hand gedrukt. Ofschoon ik de negro-afrikanen liever in hun inheemse klederdracht zie, had deze vrouw met haar Europese witte, paarsgeborduurde jurk een majestatisch voorkomen. Een witte sluier - net een toga - was haar om de schouders geworpen.

Een vreemd voorwerp.

Zij beduidde mij te wachten en ging haar hut binnen waaruit zij met haar helpster, een jongere vrouw die een vreemd voorwerp droeg, terugkeerde: men zou gezegd hebben zoiets als een boog gewikkeld in de huid van de Afrikaanse tijgerkat.

De onthulling.

In de wagen opeengepakt reden wij naar het huis in opbouw te Langata. Toen de Indische en de negro-Afrikaanse werklieden de mganga opmerkten, viel het werk stil en verrieden de aangezichten angst.

Op.:-- Dit is de huiver voor "het heilige" in primitievere culturen.

Ik begeleidde de mganga in mijn toiletkamer. “Gij hebt het koffertje hier gezet!” bevestigde zij terwijl zij de handen plaatste uitgerekend daar waar ik het inderdaad geplaatst had.-- Daarop opende zij de bundel waarin het boogvormige voorwerp zich bevond. Zij spreidde de huid van de Afrikaanse tijgerkat op de grond uit. Daarop schudde zij een kalebasfles waaruit een geel poeder kwam: daarmee tekende zij een kring rond de plek waar het koffertje gestaan had.- Daarop nam zij een tweede kalebasfles die zij heen en weer schudde zoals men met een dobbelbeker doet: parels en zaden rolden op de grond. Op de huid.- Toen begon zij prevelend te zingen.

Vol belangstelling zette ik mij gehurkt neer aan haar zijde. Weldra verschenen nieuwsgierige gezichten voor de vensters en keken in de kamer. Met een gebaar beduidde zij die gezichten. Eén van de boys vertaalde wat zij zei: “Het is een hindi. (opm.:-- ‘Hindi’ in het Swahili is ‘Indiër’). Vijf hindi’s werken hier. Eén onder hen heeft het koffertje genomen. Het is de grootste onder hen, diegene nl. die de bevelen geeft”. -- Mijn man die ons ondertussen vervoegd had, bevestigde dat er inderdaad vijf hindi’s waren en dat de ploegbaas de grootste was.

“Hij is de dief”.

Men ging hem halen.-- Ondertussen nam de mganga de boog in wier midden een kalebasfles vastgehecht was waarrond een koord gespannen was. Met een lange breinaald deed zij ze een trillend geluid geven: een vreemd geluid en een melodieuze noot weerklonk.-- Op de trillend koord stak zij het ene uiteinde van de breinaald. Het andere uiteinde bracht zij tot bij haar oor. “Hij is de dief!”. De grote hindi trad de kamer binnen.-- bleek maar met waardigheid. De mganga bekeek hem onverschillig en zonder hem in verlegenheid te brengen: “Hij is de dief!” herhaalde zij.-- De hindi protesteerde niet. Als verlamd bleef hij op zijn plaats. Met wit gelaat.

De vervloeking.

Ik nam het woord: “Ik wil dat gij een vloek uitspreekt over de mens die de diefstal bedreven heeft indien hij mij tenminste voor drie dagen mijn Juwelen niet terugbezorgt”. Zoiets was in de goede negro-Afrikaanse traditie: geloofde de hindi aan toverpraxis, dan bezorgde hij mij misschien mijn juwelen terug; was hij toevallig niet schuldig, dan zou hij in niets onder de vervloeking te lijden hebben.

De mganga legde mijn hand in de zijne en wendde de palm van mijn hand naar de hemel: zij spuwde er speeksel in en liet een beetje gele poeder erin vallen.-- Daarop nam zij de hand van de hindi en legde ze op de mijne: het was alsof heel mijn levenskracht uit mijn lichaam wegtrok om zich samen te ballen in mijn polsgewricht. Onmogelijk om mijn hand terug te trekken: het was als een onzichtbare band die ons eenmaakte, mij en de hindi.

De mganga wachtte af. Dan gaf zij mij een klein schouderklopje: onze handen gingen uiteen. ik voelde mij uitgeput .

Opm.:-- Hieruit blijkt dat de mganga én met haar levenskracht (in haar speeksel) én vooral met die van Michaela Denis werkte - veroorzaakte -. Vandaar de werkelijke uitputting van Michaela Denis.-- Die tweeledige levenskracht wordt door geesten die de mganga kennen (met haar intiem omgaan) en door het ritueel opgeroepen worden en door hetzelfde ritueel de nodige informatie verwerven (zij weten wie, wat), gebruikt om de hindi in zijn levenskracht (die zeer groot was: dat blijkt uit de uitputting van Michaela Denis) dodelijk te treffen zo dat hij “geen geluk” meer heeft.

De hindi verhief zich wezenloos. Hij hernam zijn werk.-- De mganga verzamelde in één gebaar zaden en parels bijeen, wierp ze in haar kalebasfles en wikkelde het vreemde boogvormige werktuig in de huid van de Afrikaanse tijgerkat.

De derde dag.

De dag daarop kwam ik naar het huis: steelsgewijs keken negro-afrikanen en hindi's naar mij. De beschuldigde hindi ging juist voorbij toen ik buitenkwam: ik zag hem bleek worden. De tweede dag vond ik zijn uitzicht opgejaagd en uitgeput. De derde dag had ik mijn juwelen niet teruggekregen: bij mijn aankomst bij het huis vond ik de werklieden stil en verschrikt. Hun ploegbaas had een ongelukkige val gedaan : van op het dak op de grond. Men had hem naar huis gedragen met een gebroken been.-- De kikuyiu's (*opm.:* - een Keniaans veetelend en akkerbouwend volk in Kenya) fluisterden onderling: ik verstond er enkel het woord 'mganga' uit.

De verrassing: ontvloeking.

Ik voelde mij van medelijden vergaan met de hindi. Ik stelde mij zijn gezin voor en het beangstigde wee klagen die hem hadden onthaald toen men hem naar zijn huis had teruggebracht.

Ergens voelde ik mij verantwoordelijk voor zijn ongeval. Mijn juwelen - zo zei ik bij mijzelf - waren niet het leven van een mens en de smart van zijn gezinsgenoten waard.

Opschorting van de vloek.

De dag daarop zocht ik de mganga op die meteen het doel van mijn bezoek doorhad. Ik begon met haar het wijgeschenk af te geven. Via een tolk zei ik dat ik de vervloeking wou opschorten. Met samengeknepen ogen bekeek zij mij en haalde de schouders op. “Ik zal u dus moeten tot aan het huis van de Hindi moeten vergezellen” zei zij.-- Het huis was vol vrienden en familieleden die bij onze aankomst verzwoonden.

De vrouw van de Hindi smeekte mij,-- eerst in het gujerati (*opm.*:-- neo-Indische taal), dan in het Engels, de vervloeking van haar man in te trekken. Van op zijn bed, met gespalkt been, bekeek de Hindi ons. “Ik besef uitstekend dat mijn man ongelijk heeft gehad” zei de vrouw en begon te snikken.

De ontvloeking.

Ik beduidde de maganga vooruit te komen. Zij legde een beetje poeder in mijn hand, spuwde er speeksel in en deed mij de hand van de Hindi drukken. Daarop bracht men een boordevol met water gevulde kalebasfles en het poeder werd plechtig weggezuiverd.- Met een blik bedankte de Hindi mij. Zijn vrouw deed een diepe buiging en ging weg. Keerde met wierook terug die zij aan mijn voeten legde. Bood mij een chupatty aan die ik ten teken van verzoening aanvaardde.

“Zij zouden mij vermoorden”.

Toen ik mij naar de deur wendde om het huis te verlaten, riep de Hindi: “Ik mag u niet verklappen waar uw juwelen, memsahib (*opm.*:-- aanspreektitel van een vrouw), zich bevinden. Zij zouden mij vermoorden”. Uitgeput en somber viel hij in bed terug. Ik persoonlijk denk dat ‘zij’ de helers, de doorverkopers van gestolen goederen, waren.

Meteen wist ik het: geen schijn van kans ooit mijn juwelen terug te zien. Maar ik was er mij van bewust geworden dat in de rangorde der menselijke dingen mijn juwelen tenslotte niet zo belangrijk waren. De zedenles van deze geschiedenis is dat een vrouw die op safari gaat, beter haar sieraden thuis houdt.

Opm.:-- E. Durkheim vanaf 1896, H. Hubert/M.Mauss in *Esquisse d’une théorie générale de la magie* in 1902 / 1903, benadrukken het sociale karakter van religie en magie. Het voorgaande bevestigt dat.

Een bedreven occultiste over bezwering (exorcisme).

Dion Fortune (Violet Firth) was jaren geleden een bedreven occultiste. In haar boek *Psychische zelfverdediging (Psychic Selfdefence)* - let op : 'psychisch' betekent hier 'occult' - o.c., 67 / 77, beschrijft zij de door haarzelf veroorzaakte op- en neergang van een wraakelementaal.

De weergave loont de moeite doordat D. Fortune het proces zo grondig mogelijk in zijn fasen uiteendoet. Meteen zal de lezer/ lezeres een klaar inzicht krijgen in het feit dat sacraliteit en occultisme niet uiteen te houden zijn.

Terloops: de paus en het episcopaat der katholieke kerk waarschuwen met de regelmaat van een klok tegen het plegen door ondeskundigen van bezweringen ('exorcismen'). Uit ons verslag zal duidelijk blijken waarom.

Projectie van het (etherisch) zielelichaam.

Het mana of levenskracht, de mens eigen, is zijn zielelichaam. 'Lichaam', want het heeft de vorm (verschijningswijze) van het (biologische) lichaam. 'Zielelichaam', want het is een fijn- of ijlstoffelijk, fluïdiek, lichaam of 'schim'.

Opm.:-- In occultistische middens onderscheidt men - niet zonder ernstige redenen - tussen 'etherisch' (beter: laagsubtiel) en 'astraal' (beter: hoogsubtiel) zielelichaam. Het etherische lichaam nl. situeert zich tussen de onstoffelijke ziel en het biologische lichaam zolang dat biologische lichaam biologisch leeft.

M.a.w.: met de dood verzwindt het langzaam (of soms snel) en hangt het rond het stoffelijk overschot (van het dodenhuisje tot het kerkhof). Het bewieroken van de lijkst b.v. had oorspronkelijk tot doel het zieke en ziekmakende etherische ziele-lichaam dat uit de kist ronddwaalt (tijdens de eredienst en daarna), te verdrijven.

Het astraal lichaam situeert zich tussen de onstoffelijke, immateriële ziel en het etherische zielelichaam als levendmakende 'ziel(estof)' èn van het etherische lichaam èn meteen van het biologische lichaam.

Opm.:-- Opgelet: om het nog moeilijker te maken voor buitenstaanden keren sommige occultistische scholen de termen gewoon om (zij heten 'etherisch' wat anderen 'astraal' heten).

De context in Fortune's boek handelt over de projectie of (al of niet door de bewuste wil beheerste) uittreding van één der beschreven zielelichamen of zelfs van de twee.

De context handelt verder over “kunstmatige elementalen”.- ‘Elementaal’ betekent, in occultistische middens, “met een of ander natuurelement verbonden wezen” (elementen als vuur,-- lucht, water, aarde gelden als energiebronnen waaruit deze occulte wezens levenskracht betrekken).

‘Kunstmatig’ betekent dat zij niet zomaar in de ons omringende natuur aangetroffen worden maar door mensen - erg magisch begaafd (hetzij onbewust (doordat zij het vermogen terzake als een tweede natuur bezitten) hetzij bewust) - letterlijk ‘aangemaakt’ worden.

Meestal zijn dergelijke wezens - natuurlijke of kunstmatige - ‘lager’ d.i. infrahuuman: zowel intellectueel (lagere intelligentie) als vooral ethisch (demonische gedragswijzen) staan zij onder de (moderne) mensheid. Daarvandaan de aartsmoeilijke contacttering van zo’n wezens.

De mens - b.v. een exorcist - die ze wil benaderen (om ermee in verstandhouding te treden of meer nog om ze te bezweren, d.i. uit te drijven), heeft maar één keuze: zich onder oogpunt van niveau (intelligentieel en ethisch) verlagen (zonder zijn hogere wezensaard te verloochenen).

Om heel concreet te zijn: daar waar een hoogstaand priester der katholieke kerk te vergeefs een ‘bezetene’ (wat men daaronder ook mag verstaan) ‘behandelt’, zal een prostituee, met een minimale kennis van occulte dingen, er al spelend mee klaar komen doordat zij tenminste de taal spreekt die zo’n wezens verstaan, nl. een demonische taal.

Welteverstaan: zodoende bindt zo’n ‘efficiënte’ prostituee zich des te meer aan haar reeds door haar bedrijf sterk gedemoniseerde wereld. Dat is de prijs die zij betaalt voor haar vlot contact.- Meteen is het begrip ‘lager’ wat duidelijker voor niet-ingewijden (denken wij).

Het begrip ‘gedachtevorm’

Vertaling van het Engels ‘thoughtform’. Het innerlijke leven van de mens bestaat uit twee elementen:

- a. geest (verstand en rede, gemoed en wil) en
- b. verbeelding (fantasie).

Wie b.v. wil bezweren, werkt èn met zijn geest èn met zijn fantasie. Dit zal overduidelijk blijken uit Dion Fortune’s verhaal.

1.- Geest-en-verbeelding.

Wanneer Fortune een kunstmatige elementaal ‘veroorzaakt’, dan beantwoordt deze aan een begrip (verstand) en een redenering (indien, dan), aan een gemoedsingesteldheid (b.v. wrok), aan een welomschreven wilsact (“ik zal mij wreken”),-- aan ‘fenris’, de mythische wolf (gedacht als wraaklustig).

2.-- De fluidieke aanmaking.

De bewustzijnsinhoud (geest-en-verbeelding) krijgt o.g.v. levenskrachtoverschot (dat is de hoofdvoorwaarde, want mensen die beneden hun levenskrachtpeil zijn, kunnen dit niet aan) ‘gestalte’ (‘gedaante’) of ‘vorm’ in de fijne of ijle stof (etherisch en astraal). Dat uitgerekend is de gedachtevorm. Beter ware: de gedachte- en fantasievorm.

Opm.:-- Terloops weze opgemerkt dat hieruit blijkt hoe belangrijk het (beheersen van) denk- en verbeeldingsleven is.

Niet onschuldig want enkel innerlijk gedachte en ingebeeelde bewustzijnsinhouden (begrippen-en-fantasmen) scheppen gebeurlijk in het onzichtbare entiteiten, elementalen!

De structuur van een kunstmatige elementaal.

1. Een bewustzijnsinhoud - b.v. “Ik ga mij wreken” - wordt zo helder en geconcentreerd mogelijk voor de geest-en-verbeelding gebracht.

2. Deze bewustzijnsinhoud wordt ‘opgeladen’ met mana of levenskrachtmaterie (fijnstoffelijk van aard: etherisch en astraal) afkomstig èn uit de eigen levenskrachtvoorraad èn uit een gelijkaardige (eraan beantwoordende) kracht of mana uit de omgeving.

Opm.:-- Dit opladen geschiedt hetzij onbewust (bij mensen die die magische aanleg als tweede natuur bezitten) hetzij zeker bewust (want wie het onbewuste vermogen bezit, moet minstens de bewustzijnsinhoud zeer helder voor de geest-en-verbeelding hebben). Wie het onbewuste vermogen niet bezit, verliest er veel meer energie (mana) aan.

De ontvoogding van een kunstmatige elementaal.

Terecht legt D. Fortune er de nadruk op.-- Het soortelijk verschil tussen een gedachtevorm en een kunstmatige elementaal bestaat daarin dat deze laatste om te beginnen een uittreding van zijn oorzaak is die d.m.v. het zilveren koord (vgl. *Prediker (Qohelet, Ekklesiastes) 12:6*), d.i. een fijnstoffelijke navelstreng (die wortelt in hart- en maagstreek), met de oorzaak, degene die zo’n elementaal aanmaakt, verbonden blijft.

Eens dat zo’n uittreding lang genoeg duurt en zelfs door de omgeving versterkt wordt (door gelijkgezinden die zo’n energieën uitstralen), wordt de navelstreng of zilveren koord zo dun dat hij afspringt. Vanaf dat ogenblik dwaalt de gedachtevorm als een kunstmatige elementaal zelfstandig rond,-- ertoe in staat in gelijkgezinden te trekken en ze ‘bezeten’ te maken.

***Opm.:*-- weerklink binnen de occulte ruimte.**

Wanneer een stemvork trilt, dan trilt een nabije stemvork mee (resonantie, weerklink). Zo ook via fluïdieke wegen. D. Fortune verneemt achteraf dat een huisgenote:

- a. een onrustige slaap heeft doorgemaakt,
- b. over ‘wolven’ gedroomd heeft.
- c. Ja, ‘s nacht s wakker is geworden en de vuurogen van een wild dier - in de hoek van haar slaapkamer - ‘gezien’ heeft.

***Opm.:*--** Wanneer een kunstmatige elementaal zijn (eerste) mikpunt mist, zoekt hij in de onmiddellijke nabijheid een vervangmikpunt (in dit geval een vrouw die tekens van lage levenskracht vertoont). Hij zoekt totdat hij, onverrichterzake, naar zijn ‘oorsprong’ terugkeert.

b.-- Tweede fase.

D. Fortune, door en door verontrust, vraagt raad aan haar leermeester in occultisme.

De les

1. De structuur.

De kunstmatige demon is een gedachte- en verbeeldingsvorm, uit eigen ‘substantie’ (*opm.:* hoofdzakelijk levenskracht) door wrok tot hallucinant leven gebracht. De elementaal is een werkelijk, via de subtiele (= fluïdieke) navelstreng naar buiten getreden ‘gedeelte’ van D. Fortune zelf. Hij is hoe langer hij leeft, des te moeilijker te ‘doden’ (bezweren). Ja, hij wekt de indruk dat, indien de ‘impuls’ (strekking) eigen aan de wolf (hond), eenmaal in daden omgezet is (*opm.:*-- de radicale uitschakeling van degene die D. Fortune zo erg verontrecht heeft), dan hij zich zal losrukken van het ‘psychische’ navelkoord dat hem tot nog toe aan haar plexus solaris gebonden houdt, en meteen niet langer in haarzelf opslorpbaar zal zijn.

2. Neer- of opgang.

Het mythisch ondier kan door zedelijke ommekeer (Bijbels: metanoia), d.i. niet enkel door gewone frustratiespijt, zelfs niet door wroeging (morele spijt) maar enkel door berouw, gedood worden. In die hypothese moet het tot elke prijs teruggeroepen en vooral in D. Fortune’s eigen levenskracht of mana opgeslorpt worden (en niet ergens uitgedreven worden).

***Opm.:*--** Men ziet het: de leermeester vreest dat, indien het onwezen niet opgeslorpt wordt, het “in dorre oorden” zal rondwalen en mettertijd, versterkt door gelijkgezinden, zal ‘terugkeren: erger en gevaarlijker dan te voren.

Komt D. Fortune daar niet toe, dan betreedt zij “het linker pad” (*opm.:*-- de naam voor onzedelijke, gewetenloze, ‘zwarte’ magie, die het onwezen laat geworden).

“Gelukkig voor alle betrokkenen had ik nog genoeg gezond verstand (*opm.*:-- geweten) om in te zien dat ik mij op een tweesprong bevond”.

Haar vooruitzicht was niet bepaald aangenaam: zij behoorde,-- een reeds bij oude Grieken gehuldigd, axioma, nl. eerder onrecht lijden dan begaan, in praxis om te zetten. Dat was het ethisch aspect. Het magisch aspect bestond erin een wolven-, resp; hondendemon via de navelstreng weer totaal in zich op te slorpen, waarbij zij, toevallig, noch op veel sympathie, noch op enige hulp van medemensen kon rekenen.

Besluit.

Het moest echter onder de ogen gezien worden (o.c., 75).

c. Derde fase.-- het opslorpingsexorcisme.

1. Zij roept Fenris terug wanneer de schemering invalt.

Opm.:-- In volle daglicht of zelfs bij volle kunstlicht is zo'n bewerking veel moeilijker.

Via de noordelijke zijde van de kamer keert hij terug. Hij gaat in een vriendelijke en zelfs tamme houding op het haardkleedje staan.

2. Door verdere inspanning verkrijgt zij een uitstekende materialisering: “Men zou gezworen hebben dat een elzasser dog naar mij stond te kijken. Het was zelfs een dermate tastbare verschijning dat zelfs de geur van de elzasser hond niet ontbrak”.

En nu dat waarop het begint aan te komen.

“Van mij naar de gedaante liep een schaduwachtige ectoplasmalijn” (*opm.*:-- het zilveren koord).-- Het ene eind van het zilveren koord mondde uit in Fortune's zonnevlecht. Het andere einde verdween ter hoogte van de buik in de ruige vacht van de elzasser dog, echter zo dat het juiste punt van de uitmonding niet te zien was.

De opslorping.

Deze vertoont twee aspecten.

1.-- Het manaïstisch aspect.

Zoals men d.m.v. een rietje een glas limonade opslorpt, zo zuigt D. Fortune doorheen het zilveren koord onder inspanning van denken en verbeelding het leven (o.c., 76) uit de zelfgemaakte demon weg. Waardoor deze vervaagt. Tegelijk blaast het zilveren koord zich op en wordt het massiever.

2.-- Het doorlevingsaspect.

“In mijn innerlijkheid begon een emotionele storm hevig op te steken. Ik voelde de razendste impulsen om erop uit te gaan en alles en iedereen, al wat mij voor de voeten kam, te verscheuren,-- precies zoals een amokmakende Maleier”. “Met een geweldige inspanning overwon ik die impulsen. Waarna de storm bedaarde”.

De eindopslorping

Weerom de twee aspecten.

1.-- *Manaïstisch.*

De demonengedaante verdwijnt - 'kwijnt' - onderwijl geleidelijk. Zo dat, bij het opnieuw tot innerlijke vrede komen, een vormloze, grijze nevel overschiet: "Ook die slorpte ik op, langs de zilveren draad, in mij".

2.-- *Psychologisch.*

"De spanning verminderde. Tenslotte was ik weer mijzelf,-- alleen badend in het zweet.

Zover ik weet. was dit het einde van de geschiedenis".

Tot daar Fortune's verhaal. Letten wij erop dat een zekere argwaan achterblijft: "Zover ik weet, was dit het einde". Inderdaad: D. Fortune werkt enkel met de "occultistische middelen". Van enig beroep op b.v. het Opperwezen vindt men nauwelijks spoor. Als men weet dat, op de verre achtergrond, een of andere satanie altijd mogelijk is, dan stelt haar methode vragen. Zij moet dan ook beseft hebben dat er misschien nog geen einde aan was. Daarvoor had zij te veel ervaring van het demonische in al wat occult is.

Opm.:-- Nog een psychologische opmerking.

Heden klinkt het zowat overal: de tendensen niet bewust onderdrukken, ze niet onbewust verdringen! Wanneer men enig inzicht begint te krijgen in de voor de meeste mensen verborgen occulte of sacrale mechanismen van het zieleleven wanneer het zich uitleeft - dat was hierboven toch een hoofdpunt -, dan vergt de spreuk "Niet onderdrukken! Niet verdringen!" ernstig voorbehoud en worden de morele taboes der religies terzake heel begrijpelijk en moet men nu toch geen antitaboeïstische propaganda voeren. Is onderdrukking en verdringing mogelijkerwijze een demonie, het tegengestelde dat wij nu in onze permissieve samenleving aan het werk zien, is er ook een.

Occultisme en moraal.

Wat uit D. Fortune's verhaal ook blijkt, is dat ethiek als keuze tussen goed en kwaad een wezenlijke rol speelt.-- Waardoor? Doordat alle innerlijk leven (geestes- en verbeeldingsleven) met zijn "gedachte-en-verbeeldingsvormen" in de akasja, d.i. de totaliteit van al wat mana of zielestof is, afgebeeld wordt en er een onderhuidse rol speelt. Zelfs zo dat men van weerklanken binnen een mana ruimte moet spreken. Wij zijn medeverantwoordelijk voor al wat in en rondom ons mana of zielestof is.

Het verhaal van Dion Fortune.

Nu alle hoofdbegrippen beschikbaar zijn, kunnen wij met voldoende begrip van zaken, het verhaal van D. Fortune lezen. Met enige commentaar, natuurlijk.

Aanvangssituatie.-

1. Prikkel. -- Iemand die zij ten koste van aanzienlijke financiële offers had geholpen, doet haar een groot onrecht aan.

2. Antwoord.-- Zij werd omgewoeld door aanvalsdrift. Haar frustratie neemt een agressieve vorm aan: een sterke aanvechting om “betaald te zetten” bezielt haar geest-en-verbeelding. “Ik zon op wraak”. Hallucinant type van fantasma: een wraakdemon.

1. “Terwijl ik op een middag er niet ver meer van was in te dutten, kwam in mijn verstand (*opm.*:-- èn verbeelding) de gedachte (*opm.*: en fantasma) op alle zelfbeheersing te laten varen en toe te slaan”.

2. “In mijn (*opm.*:-- geest en) verbeelding rezen de aloude Noorse mythen op : ik dacht aan Fenris, de afschuwelijke wolf”.

Opm.:-- Zo-even zegden wij dat, behalve de eigen inbreng inzake gedachte - en - fantasma èn energie (mana), iets uit de omgeving (de natuur en de mythen) bruikbaar, ja, noodzakelijk is dat beantwoordt aan de eigen inbreng.

Opm.:-- Hrodvitnir of Fenris, de wolf, wordt in de noordse mythologie veroorzaakt door de god Loki. Dit ‘wolfskind’ werd door Tyr, de oorlogsgod, opgevoed en werd zo sterk dat de godheden hem vreesden. Hij werd, dankzij de dwergen, d.m.v. ‘gleipnir’, een magisch touw, vastgebonden.

Opm.:-- Nu wordt duidelijk - zo denken wij - voor niet met het sacrale in zijn occulte graad bekenden welke belangrijke rol de mythen spelen.

3. “Onmiddellijk daarop kreeg ik het eigenaardige ‘gevoel’ (*opm.*:-- occulte waarneming) dat ter hoogte van de plexus solaris (*opm.*:-- zonnevlecht; in hart- en maagstreek) iets uit mijn lichaam trad. Jawel: naast mij, op het siëstabel, materialiseerde zich een grote wolf. Het was een welgevormde, ectoplasmatische (*opm.*:-- buiten het ‘plasma’ of zielelichaam gesitueerde) gedaante. De kleur was grijs. Ik nam via de tastzin zijn gewicht waar”.

Opm.:-- ‘Materialisering’, letterlijk ‘materiewording’ is het proces waarin de loutere gedachte-en-fantasmavorm fijnstoffelijke vorm aanneemt. In het beschreven geval was het fluïdum zo ‘zwaar’ dat het bijna grofstoffelijk en dus met de zintuigen waarneembaar was.

“Ik was destijds totaal onbekend met de kunst van het verwekken van elementalen. Doch nu had ik - door een toeval (*opm.*:-- D. Fortune was blijkbaar natuurlijk begaafd) - de juiste methode ontdekt.

Zij vat ze als volgt samen.

1. De toestand tussen waken en slapen (*opm.*:-- d.i. de toestand van zo grondig mogelijke ontspannenheid).
2. ‘Gedachten’, d.i. intellectuele en fantasmatische bewustzijnsinhouden,
3. door een zo sterk mogelijke emotie (hier: wraaklust) geladen en
4. uitgebreid (“Ik zon aldoor op wraak” (o.c., 73).
5. ‘Evocatie: oproeping, van een natuurkracht (hier: Fenris),
6. die “in aanmerking komt” (d.i. die via gelijkenis contact geeft).

De ethische tweesprong (dilemma).

Plots wordt D. Fortune vervuld van afgrijzen over wat zij gedaan had. Niet - wat psychanalisten “het (demonische) Ueber-Ich” (door de samenleving opgedrongen gedragsregels) heten - maar haar geweten - D. Fortune was van huis uit Christian Science (een door een zekere graad van Bijbelse inzichten geïnspireerde occultistische beweging) - ‘sprak’!

Zij geeft de ethische redenering als volgt weer.

a. Indien zij het door haar verwekte wezen niet weer vernietigt (d.i. opgang), dan zal het mettertijd zelfstandig worden en - zoals zij beeldrijk zegt - tot een frankenstein-monster uitgroeien.

Op.:-- Dit verwijst naar *Mary Wollstonecraft Shelley* (1797/1851), een Engelse ‘gothische’ (griezellig literatuur schrijvende) schrijfster. Zij kreeg bekendheid door haar *Frankenstein or the Modern Prometheus* (1818). In die novelle bezit een vakwetenschapper het vermogen “een menselijk wezen” te veroorzaken (tot leven te brengen) met de afschuwelijke uitwerksel ervan dat type van “menselijk wezen”, in feite een demonisch schepsel.

b. Indien D. Fortune echter het mythische griezelwezen wil ‘doden’ (d.i. zijn neergang bewerken), dan behoort zij de volgende voorwaarden te vervullen.

1. Het noodzakelijkste: niet door paniek (*opm.*:-- een vorm van Diel’s ‘nervositeit’) “in verwarring geraken.

2. Over voldoende occultistische praxis beschikken om de doding (= exorcisme) uit te voeren zo dat zij - en niet de wraakwolf - de overhand heeft.

Op.:-- Reeds Herakleitos van Efesos (-535/ -465) zei dat de strijd (‘polemos’) die alle zijnden beheerst, godheden/ mensen, vrijen/ slaven veroorzaakt”, waarbij godeden ‘heren’ en mensen ‘slaven’ zijn.

M.a.w.: de wet van de demonie! Ofwel onderwerpt de demon D. Fortune ofwel onderwerpt zij hem.

3. De ontcrachting of neergang behoort zo snel mogelijk te geschieden, want ‘mythische’ (versta: fluïdieke of mana) wezens worden des te krachtiger naarmate zij langer kunnen leven in een milieu dat gelijkgezinden behelst.

Opm.:-- In klare termen uitgedrukt: D. Fortune moet én lager (= demonisch) èn hoger (= gewetensvol) zijn, wil zij de demon der wraak overwinnen. In de termen van wat hoger hierboven: zij moet om op de demon afgestemd te zijn ‘prostitutee’ (demonische dimensie hebbend) zijn; om hem definitief te overwinnen moet zij ‘priester’ (als exorcist) willen zijn. Wie één der twee aspecten mist, delft het onderspit,- volgens de wet der occulte verhoudingen inzake ‘macht’ (levenskracht).

De bezwering.

D. Fortune besluit tot de terugroeping in zichzelf (neergang) van wat zij, in wraakzucht, zelf ‘veroorzaakt’ heeft.

a. Eerste fase.

Zij beweegt zich - heel voorzichtig - naar het mythische schepsel toe dat er blijkbaar bezwaar tegen heeft gestoord te worden, want het draait de snuit - de lange snuit - naar haar toe,-- gromt,-- toont de tanden. Zij geeft het griezelvezen een stamp in de zijde. Gebiedend zegt zij: “Indien gij u niet behoorlijk gedraagt, dan zult gij op de vloer moeten gaan liggen!”.

Opm.:-- Men ziet het: zij ‘preekt’ of ‘moraliseert’ niet. Zij verlaagt haar ‘taal’ (verstandhoudingsmiddelen, signifische tekens) tot op het niveau dat de wolf verstaat.

Mak als een schaap gaat Fenris van het bed af. Terwijl hij dit doet, verandert hij van uitzicht: tot haar grote opluchting wordt hij hond.

Opm.:-- Van woest dier tot huisdier. Meer nog: het schepsel trekt door het noordelijk gedeelte van de siëstakamer weg.

Opm.:-- Zoals D. Fortune zelf zegt, o.c., 76, gaat “het noorden” (in de mythische zin) - in een antieke duiding - door als “een kwade streek”. Nieuw gevoel van opluchting. Maar tegelijk ontstaat in haar een gevoel van spanning.-- “Het is alsof het hiermee nog niet gedaan is”.

Opm.:-- Met innerlijk voorbehoud (= mentale restrictie) is de wolf in ‘hond’ veranderd en is hij ‘gehoorzaam’ weggegaan (harmonie der tegengestelden). Onvoorspelbaar zijn dergelijke wezens: het ‘liegen’ en ‘verschalken’ zit hun diep in het bloed.

De jonge zigeunerin: haar doeltreffende - ingreep.

Staan wij nu zo oplettend mogelijk stil bij één type van magie dat miljoenen mensen angstig maakt: de zigeunermagie.

Marguerite Gillot, Des sorciers, des envoûteurs, des mages, Paris, 1961, 19/21. Gillot was verpleegster, zelfs directrice van een hospitaal maar zeer geïnteresseerd in al wat occulte fenomenen was, zonder zelf daar erg in actief te zijn (daarvoor was zij te zacht van karakter). Wat wij nu in vertaling brengen, heeft zij, naar haar zeggen, zelf direct meegemaakt. Een meisje dat zij goed kende, wordt zwaar benadeeld bij de regeling van een erfenis door een nicht.

De notaris had haar laten weten dat ieder beroep op gerechtelijke instanties nutteloos zou zijn: zo fijn was alles ineengestoken door de nicht dat deze onstrafbaar was. Ten einde raad en zwaar aangeslagen verraadt zij de zaak aan een jonge zigeunerin aan wie zij zo goed als elke maand wat geld of kleren schonk toen zij aanklopte.

De zigeunerin verneemt het verhaal en biedt haar diensten aan: zij was ertoe bereid om wat juridisch niet meer kon, occult te regelen naar alle rechtvaardigheid. Mits een zekere vergoeding zou zij de onrechtvaardige nicht een verschroeiende wroeging aandoen.

Als bewerkingsdag koos men de volle maan. Wel moest het meisje haar een nieuwe vaatdoek en een ei dat door een kip gelegd was binnen de vierentwintig uren bezorgen.

Opm.:-- Het kippenei is een veelgebruikt middel bij occulte bewerkingen ('veroorzakingen').

De 'veroorzaking'.

De bruinhuidse zigeunerin - fier en zichzelf van haar sleutelrol bewust - was in een lange rok van rode zijde gekleed. Droeg verzilverde sandalen. Een vest van spinaziegroene kleur was vormvast rond haar kleine maar rechtopstaande borstjes gespannen. De gitzwarte haren waren met zorg in een rode en goudgele sluier opgevangen. Een halsketting en oorhangers met zecchinos sierden haar.

Opm.:-- Men denke niet dat de veelal ongeletterde zigeuners/zigeunerinnen niet perfect weten dat zij, bij de magische bewerkingen, moeten gekleed zijn "als de priesters bij hun liturgieën". Zij nam plaats met haar gezicht naar het oosten gekeerd. Zegde een gebed op in een onverstaanbare taal.

Daarop sprak zij met uit de diepten opstijgende stem: mani padme om.

Zij nam het ei op wiens schaal zij drie keren met een potlood de voornaam (*opm.*:-- occult gesproken vertegenwoordigt deze, d.i. stelt tegenwoordig, de persoon zelf en wel deze in zijn occulte wezenheid) van de onrechtvaardige nicht die als mikpunt van de ‘volt’ (*opm.*:-- Franse naam voor met levenskracht of ‘macht’ geladen voorwerp) diende, schreef. Daarna murmelde zij nog enkele woorden (*opm.*:-- zoals de woorden van haar gebed zo-even zijn deze woorden dragers van haar schrikwekkende levenskracht). Concentreerde zich in alle stilte gedurende een tijdje. (*opm.*:-- dit is de meditatieve fase die bij iedere magische act die naam waardig hoort: niet meditatief goed gevormde mensen kunnen gewoonweg nooit enige magische act doen lukken).

Zij plooit het doek in tweeën, plaatst het ei in het midden, plooit het linnen toe terwijl zij het ei (*opm.*:-- dat de naam van het mikpunt draagt) als van woede gedreven tussen haar beide handen verplettert.

Het doek werd open geplooid: verbaasd zagen wij beiden - het meisje en ik - in het uiteen gevloeide eigeel een kastanjebruine haarlok.

Nawoord.

De zigeunerin: “Het is gelukt. Gij hebt vastgesteld dat ik het ei in uw bijzijn heb verpletterd in het doek dat gij mij bezorgd hebt. Zelf kunt gij zien dat de haren van uw nicht erin zitten Over drie weken zal ik er terug zijn: ik schenk u vertrouwen”. En weg was zij.

Opm.:-- Ik had alles met een dosis wantrouwen waargenomen: ik was in er zeker van dat in het ei geen haarlok kon ingewerkt zijn. Het meisje was formeel: de haarlok had juist dezelfde kleur als het haar van de onrechtvaardige nicht.

Het resultaat.

Vijf dagen later was de nicht doodziek in bed. Zij telefoneerde: de nacht te voren had zij een bevreemdende droom doorleefd Gezichten trekkende demonen sloten haar in: “Dievegge! Dievegge”. Uw straf komt! Aan onze greep ontsnapt gij niet!”. Zij grijnslachten. Bespotten ze.-- Wakker geworden werd zij angstig en besloot het onrecht te herstellen. Zij smeekte het meisje de helft van haar erfenis te willen aanvaarden. Nadien herstelde zij.

Bwiti menseneterij.

Bibl. st.: Chr. Dedet, *La mémoire du fleuve (L'Afrique aventureuse de Jean Michonet)*, Paris, 1984, 268 / 271.-- Behalve bwiti disomba, de echte der mitsogho, en bwiti bakowa, eigen aan, de pygmeëën, is er n'déa, een ontaarde bwiti die eigenlijk menseneterij is.-- Michonet, de patroon van een houthandel, was zelf lid van de disomba.

Guilanda, een arbeider, het schuim op de lippen en de ogen glazig, valt uit zijn vrachtwagen, maakt enkele stuiptrekkingen door en sterft.

Een zeer verdachte dood.

Inderdaad de hele werf krijgt koorts: de bavongo arbeiders trekken de ene na de andere weg; de tamtam 's avonds is "om gek te worden". Guilanda, als bwiti lid, had gepocht: "Om "mijn geheimen" (*opm.*:-- de occulte macht als bwiti) te hebben, zult gij mijn lever moeten eten".

Michonet verneemt dat n'déa gaat plaats hebben.

Stiekem, op levensgevaar, begeeft hij zich tot tussen de palmbomen, in de nabijheid van het kerkhof, om zijn n'déa arbeiders - het gelaat met kaolin bewerkt - te betrappen.-
- De 'n'ganga' (hier: wijman, leider) - het mes tussen de tanden - bewerkt het lijk dat onder bladeren van varens weggestoken was. Plots rukt hij het met het slagersmes open: de lever en gebeurlijk andere ingewanden wil hij te voorschijn halen. -- Het zicht was zo weerzinwekkend dat Michonet op dat moment weggaat.

Ondertussen luidt het dat "men enkel de lever gegeten had". Hij roept enkele dagen later de n'ganga en de medeplichtigen die hij herkend had.

"Ik weet wat zich op het kerkhof heeft voorgedaan: hebt gij de lever van Guilanda opgegeten?" zegt hij op gebiedende toon als patroon.

"Gij moet verstaan: hij zei altijd dat "zijn geheimen" in zijn lever zaten" zei er een.

Een andere: "Wij hebben hem als bwiti lid opgegeten".

Michonet: "Is dat bwiti? Gij hebt de lever versneden en gegrild.

Eén antwoordt "Het kon niet anders."

"En na de lever: wat hebt gij nog gegeten?"

"Het hart".

"En na het hart?"

Daarop bedreigt hij ze en kiezen zij het hazenpad uit schrik met de overheden te doen te hebben. Hij heeft er nooit meer last van gehad op zijn werf.

Opm.:-- Dynamisme, geloof in occulte levenskracht, is de ware achtergrond van alle archaische religies. Hier neemt dit 'geloof' een rauwe vorm aan. Barbaars.

“Menselijke gerechtigheid”

Job 4: 12/16:- “Op mij kwam onopvallend - een woord (*opm.*: een gebeuren) af. Mijn oren namen er het gefluister van waar.-- Op het ogenblik waarop dromen - op verwarde wijze - de geest omwoelen.-- wanneer diepe slaperigheid (*opm.*: *Gen. 2:21 (Adam); Gen. 15:12 (Abraham)*) de mensen overrompeld, maakt zich een huiveringwekkende beangstiging van mij meester en vervult deze heel mijn gebeente van schrik (*opm.*: *Dan. 4:2; 5:6*)”.

Een ademtucht gleed over mijn gezicht -- deed de beharing van mijn vlees rijzen. Iemand kwam op. Zijn gezicht herkende ik niet. Het beeld echter bleek mij voor de ogen hangen. -- stilte.

Daarop kwam een stem door “Is een sterveling ‘gerechtig’ (*opm.*: gewetensvol en dus met God en zijn gebod in orde) in Gods ogen? Zou een mens, geconfronteerd met zijn maker, ‘rein’ (*opm.*: niet enkel ritueel maar vooral ethisch) zijn? Want zelfs zijn dienaars (*opm.*: de godszonen, de engelen) levert hij het overtuigend bewijs van afdwaling. Wat dan te zeggen van degenen die onze lemen woningen bewonen? Van de mensen die zelf “op het stof opgetrokken zijn” (*opm.*: uit moeder aarde (stof) ontstaan zijn)? Men verplettert ze als een mot: één dag volstaat om ze te verpulveren. Voor altijd verzwinden zij want niemand bezorgt ze terug (*opm.*: onder de levenden). Hun tentharing is uitgerukt en zij gaan dood zonder de (*opm.*: nodige) Wijsheid (te hebben verworven). - Tot daar de gewijde tekst..

Opm.-. Hij herinnert aan wat meer dan één mens heden nog kan beleven op zijn wijze.

Opm. -- Het is zeer moeilijk om uit te maken of het gebeuren het ‘woord’ - dat hierboven verhaald wordt, een eigenlijke nachtdroom is ofwel een - ‘s nachts maar bij volle bewustzijn beleefde - waarneming (d.i. én gezicht (visioen) én stem).

Wat vaststaat, is dat *Job 33:15/18* zegt: “In dromen, in nachtelijke gezichten (...) spreekt God in hun gehoor, jaagt hij de mensen schrik aan door verschijningen. Dit om de mens van zijn (*opm.*: verkeerd) gedrag afkerig te maken en aan zijn eigendunk een einde te stellen. Op die wijze bewaart hij de ziel voor de groeve (*opm.*: de weg naar de onderwereld), -- zijn leven voor de doorgang doorheen de gang van de dood”.

Opm.. -- Deze “gang van de dood” herinnert aan de tunnel waarover mensen met doodservaringen het steeds weer hebben.

God spreekt tot mensen via engelen.

Job 33: 44vv.-- “God spreekt nu eens zo dan weer anders - zonder dat erop gelet wordt. - Een voorbeeld daarvan volgt *Job 33:19/30*. Dit bewijst dat Gods heealbestuur (‘rijk’) zich bedient van bemiddelende wezens (zoals de heidense religies in vele gevallen ook aannemen).

1. -- *Ziekte en andere misrekeningen.* - God voedt de mens ook op door het lijden wanneer de mens aan bedlegerigheid toe is,-- wanneer zijn gebeente onophoudelijk beeft, zijn ‘leven’ van voedsel afkeer krijgt en zijn eetlust van snoep. Wanneer zijn vlees zienderogen wegwijnt en het gebeente dat normaal niet opvalt, bloot komt, -- wanneer zijn ziel “de groeve” (*opm.*: die naar de sjeol leidt) nadert en zijn leven het ‘verblijf van de doden. - Ziedaar de situatie. En nu Gods antwoord.

2. - *De rol van een duider.* - Indien in zo’n omstandigheden een engel zo ‘n mens begeleidt, - een duider gekozen uit duizenden, - iemand die de mens attent maakt op zijn plicht, met hem medelijden heeft en zegt “(God), ontsla hem van de nederdaling in de groeve! Ik heb de losprijs voor zijn (in) leven (blijven) gevonden: dan hervindt diens vlees jeugdige frisheid, -- keert hij terug naar de dagen van zijn jeugd.

Zo’n mens bidt God die hem zijn gunst terug schenkt want God komt hem zien in vreugde.-- Aan anderen ook verkondigt hij zijn rechtvaardiging (*opm.*: het feit dat God hem weer in ‘orde brengt met God en zijn gebod). De mensen laat hij volgend lied horen: “Ik had zonde bedreven, het recht miskend (*opm.*: Is. 24;5). Maar God heeft mij niet volgens mijn misstap behandeld: hij heeft mijn ziel ervan ontslagen de groeve in te gaan,-- heeft mijn leven het licht laten genieten”. -- Ziedaar wat God doet - twee keren, drie keren - om de mens aan de groeve te onttrekken en het licht van de levenden te doen schitteren over hem. - Tot daar de gewijde tekst.

Opm.- De ‘engel’ (‘heilige’ (*Job 5:1; Zak. 14:5*); ‘altijd wakende’ (*Dan. 4:14*); “engel van God” (*Zak. 1:11v.*) treedt op als duider of interpretant bij de zieke omtrent de door Gods raadsbesluit (*Is. 24:51*; de ‘oorsprong’ (*Tobit 6:18*)) veroorzaakte misrekening. ‘Veroorzaakt’ om reden van de afwijking van Gods raadsbesluit of, in christelijk-platonische taal, “goddelijke idee”, die de oorsprong in God is van al wat ons overkomt.

Het godsbegrip in de Bijbel.

In de termen van N. Söderblom, waar hij spreekt over ‘Urheber’, veroorzaker, kan de Bijbelse godheid getypeerd worden als alveroorzaakster. --. Wij geven uiterst kort de hoofdkentrekken weer.

1. -- De scheppende macht-- “In het begin schiep God de hemel en de aarde”. (*Gen. 1:1*). “De hemel en de aarde” staat voor “al wat buiten God bestaat”. Voor “de schepping” of “het (geschapen) heelal”.

Anders gezegd: “hemel en aarde zijn het werk van God” (de term van *Exod. 34:10*, waar het in de aretalogische zin gebuikt wordt). Vgl. *Is. 48:7*; vooral *Is. 65:17* (“Ik, God, ga nieuwe hemelen en een nieuwe aarde scheppen”); *Jer. 31:22* (“Jahweh schiept iets nieuws op aarde”). Merkwaardig is *Ps. 51(50): 12*; “God, schep voor mij een rein hart”.

Opm. - De algehele beginschepping wordt voortdurend - scheppenderwijze - ‘bijgewerkt’ door latere deelscheppingen.

2.1 . - “God der god(hed)en”. *Dan. 3:90*. - “Zegent (*opm.*: spreekt lovend over) de heer, de god der goden”. M.a.w.: al wordt de term ‘god(heid)’ nog steeds toegepast op “de god(hed)en der volkeren”, toch balt de betekenis zich samen in Jahweh (in het Nieuwe Testament “Vader, Zoon, H. Geest” of “H. Drie-eenheid”) in wie godheid is als absolute oorsprong van al wat ook maar in de verste verte ‘goddelijk’ zou kunnen zijn.

Opm.- - De volkeren rond Israël spreken over de hemelgod.-- *Zo Tobit 5:17 (6:18*: “de heer van de hemel”); *7:12*. *Zo Dan. 2:18*. Maar opgelet: ‘hemel’ betekent, op de Bijbelse keper beschouwd, ‘transcendentie’ d.i. dat gedeelte van al wat is, dat radicaal voor al wat geschapen is, ontoegankelijk is. Dermate verheven of hoog (“de Allerhoogste”) is God.-- De ‘hemel’ in de kosmologische zin is enkel een spreekwijze, een stijlfiguur die de ‘hoogheid’ suggereert.

Opm.- Zichtbare tegenwoordigstelling. - Men lette ook op wanneer God met zijn schepping communiceert. Als radicaal ontoegankelijke en onzichtbare ‘materialiseert’ hij zich dan. Zo als “de engel van God”. Deze uitdrukking betekent nu eens een geschapen godszoon of hoger wezen dat God vertegenwoordigt (als taakuitvoerder), dan weer God zelf in een verschijningswijze (Hij toont zich alsof hij een engel was). Zo ook als ‘heerlijkheid’ (denk aan het visioen van *Isaias 6:1/5*, waar ‘materialiseren’ het onzichtbare zichtbaar maken).

Opm.- God. in de Bijbel, scheidt “uit het niets”. -- De term ‘niets’ betekent hier “(uit) niets buiten God”.

M.a.w.: God scheidt louter uit zichzelf, d.i. uit zijn oneindige werkelijkheidsrijkdom.-- Wanneer van het christendom gezegd wordt, dat het staat of valt met “De genade (versta God als actief in de christelijke vorm)

a. stelt voorop,

bl. zuivert uit in

b.2. verheft op hoger, bovennatuurlijk, vlak wat voorchristelijk is”, dan is dat zo dat God zijn scheppingen bijwerkt met ‘latere’ scheppingen, waarbij hij het nieuwe uit zichzelf scheidt. Daarom ook heet het ‘genade’, d.i. een geschenk. -- God heeft b.v. geen ‘offers’ nodig zoals de heidense ‘godheden’ die de “do-ut-des” formule moeten toepassen uit onmacht. Want zij beschikken niet over Gods onuitputtelijke rijkdom.

2.2. -- De alom aanwezige. -- *Ps. 139 (138):1/18.* -- “Waar - buiten het bereik van uw geest, Jahweh zou ik geraken? Waar - buiten het bereik van uw aanschijn (*opm.*: onmiddellijke aanwezigheid) zal ik vluchten? Beklim ik de hemelen: gij zijt er! Leg ik mij te rusten in de sjeol (onderwereld): gij zijt er”.

Het begrip ‘rijk Gods’. - God, in de Bijbel, is geen “deus otiosus” (een vadsige god)! Hij heerst. ‘Rijk’ betekent hier allereerst “werkzaamheid als schepper, bestuurder in rechter”. Pas dan betekent het het domein van die werkzaamheid, nl. de hele schepping.

M.a.w.: Heelalbestuur. -- Gods aanwezigheid is geen inerte, trage aanwezigheid.

Weliswaar eerbiedigt zij de grondige autonomie van de schepping en de wetmatigheden ervan,-- Zo blijkt niet enkel uit *Job 1:6vv.* maar op iedere bladzijde van de Bijbel dat God een hofraad van godszonen (engelen, hogere wezens waaronder demonen) heeft met wie hij het heelal bestuurt. Deze ‘helpers’ beschikken - zeker tot aan de tweede komst van Jezus - over een zeer grote dosis autonomie. Zo beheerst Satan alle ‘rijken’ (politieke systemen) van de aarde (*Matth. 4:8; Luk. 4:5*) en levert hij Jezus ter dood uit aan de joodse autoriteiten (*Luk. 22:53*). Zo legt God de keuze tussen eeuwig leven uit God (geest) en onderwerelds leven uit eigenzinnig gedrag (vlees) in de handen van zijn met geest begaafde schepselen zoals *Ekkk.kus (Sirach) 15:11/17* klaar en duidelijk zegt.

Opm.- Dit verklaart waarom de Bijbelse mens zich niet dooergert aan het bestaan van het (fysische in ethische) kwaad in de schepping: niet God is er onmiddellijk verantwoordelijk voor. Wel duldt hij het uit eerbied voor de creatuurlijke autonomie.

Opm.- En hemelgodheid én heealbestuur samen: ziedaar wat Godheid is in de Bijbel. Beide samen maken dat God centraal staat (en niet, zoals de vage opperwezens der heidenen (dei otiosi), op wie men maar beroep doet in uitzonderlijke omstandigheden). “Ik heb u, Jahweh, voor de ogen geplaatst zonder ophouden” (*Ps. 16 (15):8*) betekent dat de Bijbelse mens “in Gods voortdurende tegenwoordigheid leeft”. En dat het voortdurende bidden als de levensadem van de Bijbelse vroomheid is. Wij zijn ver van iedere “God-is-dood-theologie”. God leeft en doet leven.

Opm.- “Wat zijn uw gedachten voor mij moeilijk! God, wat is het aantal ervan indrukwekkend! Ik tel ze: meer dan de korrels van het zand zijn er (...)”. (*Ps. 139 (138) 117v.*)-- Dit is christelijk platonisme in Bijbelse termen.

Het boek Tobit geeft daarvan een prachtvoorbeeld. *Tobit 6:18* zegt dat Sarra en Tobias “vanuit de oorsprong” (andere vertaling: “vanuit de eeuwigheid”) voor mekaar bestemd zijn. Dat en niet iets anders is de gedragsregel van een Bijbelse mens. Hij/ zij denkt voortdurend: “Welke gedachte koestert God nu wat mij betreft?”. Welke idee of hogere norm beheerst van Godswege, mijn leven? Biddend, voortdurend biddend, in Gods tegenwoordigheid levend, zoals *Ps. 16 (15)* het zegt, wordt voor hem/ haar die goddelijke idee klaar.

Opm.: Daarin spelen de Tien geboden (*Ex. 20:1vv.*) een hoofdrol maar enkel van algemene aard: ieder mens afzonderlijk behoort binnen dat algemene kader van zich gedragen zijn eigen rol te vatten. Dat juist lukt maar wanneer men *Ps. 16 (15)* ernstig neemt.

Opm.- Het voortdurend maar ook en vooral het uiteindelijk oordeel. -- *Ps. 139 (138)* zegt het: “In uw boek, staan geschreven al de dagen die al vooraf werden vastgelegd: elk van die dagen heeft er zijn plaats”.

Inderdaad: een stijlfiguur. *Dan. 12:1* vermeldt “het boek (van het leven, van de voorbestemden). *1 Sam.* zegt het volks-pittig: “het levenszakje”. Daarin staan Gods vrienden/ vriendinnen vermeld. M.a.w.: God volgt van uiterst nabij al wat geschapen is, -- vooral zijn vrienden-en-medewerkers.

Zelfs wanneer zijn schepselen hem teleurstellen: “Gij spaart alles omdat het van u is, Heer, vriend van het leven. Uw onbederfelijke ‘geest’ (*opm.:* levenskracht) is in alle dingen”. (*Wijsh. 11:26/12:1*). Juist doordat God almachtig is, vertedert hij zich over allen (*Wijsh. 11:23*)

Gods oordeel over “valse profetessen”

Ps. 16 (15): 2/4 stigmatiseert het joodse syncretisme, d.i.:

a. verering van Jahweh (“Mijn Heer, gij mijn geluk. Niet (ga ik in op wat) boven u zou zijn)

b. maar tegelijk verering van b.v. tellurische wezens (“Gericht naar de ‘heiligen’ (*opm.*: hogere wezens), -- die in de aarde, die dus, en degenen die huiveringwekkend zijn: al mijn genoeg is in hen”). Meteen vervallen zulke Israëlieten in heidense religie.-- Eén voorbeeld: *Ezek, 13: 17/23*, waar sprake is van ziensters (‘profetessen’) die het lot der mensen eigenmachtig manipuleren.

“Gij, mensenzoon (*opm.*: mens, nl. de profeet), richt u tot de dochters van uw volk die eigenmachtig ‘profetere[n]’ (*opm.*: als zien(st)er of profeet of profetes optreden) (...)”.
- “Wee haar die linten rond de polsen naaien en sluiers maken om rond het hoofd van de mensen - grote en kleine - te winden, om de zielen te vangen”.

Opm. -- De bedoelde ziensters plegen eigenlijk “zwarte magie”, want zij hebben het op ziel(en) gemunt, d.i. dat in de mens dat het leven bepaalt, met of zonder Gods geest of levenskracht. Zij ‘vangen’ ze, d.i. beheersen ze zo dat zij aan hogere wezens die zowel goed als kwaad plegen, onderworpen geraken.

“Gij vangt de zielen der mensen en gij zoudt daarbij uw eigen zielen redden? Gij onteert mij, Jahweh, bij mijn volk voor enkele handvullen gerst en enkele brokken brood (*opm.*: het offer waarvoor zij dienst betonen volgens het “do-ut-des”-axioma).

a. Door mensen te doen sterven die niet moeten sterven (*opm.*: *Tobit 3:8, 6:14v.*),-- door diegenen te sparen die niet moeten leven.

b. Door mijn volk te beliegen dat naar leugens luistert”.

“Kijk: Ik, Jahweh, ga uw linten aanpakken (...). Ik zal de zielen bevrijden die gij als vogels vangt. Ik zal uw sluiers stukscheuren en mijn volk uit uw greep bevrijden. (...). Gij zult beseffen dat Ik Jahweh ben”.

Opm.- De eigennaam van God luidt “Ik ben” (*Ex. 3: 14; Deut. 32:39; - Joh. 8:24*), d.i. “Ik ben als de ene God actief”. Wat het “rijk Gods” als eigennaam uitdrukt.

“Omdat gij het hart van de gewetensvollen angst hebt aangejaagd d.m.v. leugens, uitgerekend wanneer ik, Jahweh, ze niet met een kwaad getroffen heb. Omdat gij de handen van de gewetenloze gesterkt hebt opdat hij zich niet zou bekeren en zo het leven (*opm.*: Gods leven) terugvinden (...)”.

God, de vriend van het leven.

Heel veel mensen hoort men spreken van “de vreselijke god van het Oude testament”. Dat komt doordat zij er enkel stukjes van vernomen hebben. Lezen wij maar het Oude testament, *Wijsheid 11: 15vv.*

De Wijsheid (*opm.*: axiomatic) van God aan het werk in de gewijde geschiedenis. Zo kan men de hoofdstukken 10/19 van *Wijsheid* betitelen. Dit is een gedeelte van Gods heealbestuur of ‘rijk’.

Het gedeelte dat wij aanhalen, gaat over Gods geduldig wachten op de bekering van de Egyptenaren. Zij hadden zijn volk, behandeld volgens de Egyptische religie, waarin het element ‘dier(en)verering’ een merkwaardige rol speelde. De profeet Daniël zal mettertijd door God de dieren als godheden zien vervangen worden door wat hij heet “een mensenzoon”, d.i. een wezen dat de natuur en het gedrag van een mens heeft én door de Allerhoogste, God, een wezenlijke rol toebedeeld krijgt. Wijsheid denkt in een gelijkaardige zin.

“Om reden van hun onzinnige en schuldige denkbeelden waardoor zij misleide werden - door ze een eredienst gericht op kruipdieren (*opm.*: krokodillen, slangen, hagedissen, kikkers) zonder geest (*opm.*: inzicht) en op waardeloze diertjes (*opm.*: scarabeeën) te doen plegen, - hebt gij, God, als straf op hen een menigte dieren zonder geest (*opm.*: inzicht) afgezonden. Opdat zij zouden tot het besef komen dat men gestraft wordt door datgene waarmee men gewetenloos handelt (*opm.*: vgl. *Wijsheid 12:23*; wat men ‘lex talionis’ de wet van de vergelding van het gelijke d.m.v. het gelijke, heet).

Opm.- -- Ten tijde van het ptolemeïsche Egypte stond de cultus van “heilige dieren” (*opm.*: als goddelijks wezens of zelfs als godheden) in hoog aanzien. Voor Israël was dit een ‘gruwel’.

Opm.- - De “lex talionis” is en blijft Gods “stok achter de deur”. Waardoor? Doordat iemand die het eeuwig verbond (*Is. 24: 5/6*) schendt op grensoverschrijdende wijze (denk aan de hoofdzonden, de wraakroepende zonden en vooral de zonden tegen de heilige geest in de traditionele, katholieke theologie), zich van Gods ‘geest’ (*Gen. 6:3* (Gods bovennatuurlijke levenskracht)) berooft dermate dat hij/ zij ‘vlees’ (levend wezen zonder Gods levenskracht of “heilige geest”) wordt en prijsgegeven is aan de demonische krachten, processen en wezens (waarover hoger in deze cursus) zonder uitzicht.

De andere zijde van Gods heealbestuur.

Wanneer God, verwaarloosd op grensoverschrijdende wijze door zijn geestbegaafd schepsel, dit laatste op zijn beurt verwaarloost (o.m. volgens de lex talionis), dan is dat doordat hij ertoe gedwongen word “de stok echter de deur”, d.i. de laatste oplossing, te gebruiken. Maar - en dat onderstreept Wijsheid zeer sterk - dat is niet Gods eerste reactie op kwaad.

Wijsh. 11:20. -- “Ook zonder die straf konden zij in één oogwenk geveld worden (...). Maar Gij hebt alles geregeld volgens maat, getal en gewicht (*opm.*: als een verantwoordelijk wezen). Want uw overmacht is altijd aan u onderworpen! (...) De hele wereld is voor u als een nietigheid op de weegschaal. (...). Maar uitgerekend doordat gij alles aankunt, vertedert gij u over allen. Uw ogen sluit gij voor de gewetenloze gedragingen der mensen: opdat zij tot inkeer komen”.

De reden van Gods geduldig wachten.-- “Immers al wat bestaat, hebt gij lief. Van al wat gij geschapen hebt, hebt gij geen afkeer. Want, indien gij iets had gehaat, dan hadt gij het niet tot bestaan gebracht. Overigens: hoe zou iets in stand zijn gebleven indien gij dat iets niet hadt gewild? Of hoe zou wat gij niet tot bestaan hadt gebracht, kunnen standhouden?”. -- Dit legt de nadruk op Gods almacht, die het bestaan zelf der geschapen dingen aangaat.

“Maar gij spaart alles omdat het “van U” is, Heer, vriend van het leven”. Immers uw onbederfelijke geest (*opm.*: Levenskracht: vgl. *Gen. 6:3; 2:7; Ps. 104 (103):29v.; Job 34: 14v.*) is in alle dingen”.

Opm. - God dus als levengevende almacht vereenzelvigd zich met zijn ‘werk’. Hij leeft zich in, in wat het (afgeweken, schuldige, cynische) schepsel ervaart wanneer het zich van hem en zijn ‘wet’ (het eeuwig verbond; *Is. 24: 5/6*) afkeert op grensoverschrijdende wijze.-- “Ook: slechts gaandeweg straft gij degenen die misdoen. Gij waarschuwt ze eerst (...) opdat losgekomen uit het kwaad zij tot het geloof in u, Heer, komen”.

Opm.- “Zodoende leert gij ons de les, wanneer gij onze vijanden met maat kastijdt, opdat wij, op onze beurt, wanneer wij oordelen, aan uw goedheid denken en, wanneer wij geoordeeld worden, op uw genadigheid rekenen”. (*Wijsh. 12:22*).

Ziedaar in enkele hoofdstukjes een schets van wat ‘God’ is in de Bijbel,-- ook reeds in “het Oude testament met zijn vreselijke God”.

Bijbelse wijsheid.

De Bijbel steunt niet op (moderne) wetenschap maar op wijsheid. Wat is Wijsheid?
Wijsheid is

a. ervaringsweten, waarbij ‘ervaring’ ook mantische (zien(st)ers eigen) ervaring omvat,

b. verwerkt volgens twee vooropstellingen:

1. het identiteitsaxioma (“Al wat is, is”) dat op de ervaren ‘evidentie(s)’ slaat, en
2. het axioma van noodzakelijke en liefst voldoende reden of grond dat het ‘verklaren’ of ‘begrijpen’ van het ervarene aangaat (“Al wat is heeft hetzij in zich hetzij buiten zich een reden of grond”).

1. -- 2. *Petr. 1: 16/21.*

“Niet door over ingewikkelde mythen in te volgen hebben wij u de macht en de komst van onze Heer Jezus Christus doen kennen doch nadat wij ooggetuigen van zijn luister (*opm.*: Jezus’ gedaanteverandering) waren.

Hij kreeg nl. vanwege God de Vader eer en heerlijkheid toen de Heerlijkheid vol verhevenheid (*opm.*: God als bron van al wat goddelijke levenskracht (“heilige geest”) in haar schittering is) tot hem sprak: “Deze is mijn welbeminde zoon die heel mijn welbehagen wegdraagt: (*opm.*: “zoon van God” is vorst, Messias).-- Deze stem hebben wij gehoord: zij kwam uit de hemel. Wij waren met hem op de heilige berg”.

Opm.- Een ‘mythe’ is een gewijd verhaal dat een of ander sacraal (occult) gebeuren weergeeft. Althans ‘mythe’ in de religieuze zin.

Laatantieke filosofieën gebruikten dergelijke mythen als inspiratiebron voor wijsgerige uiteenzettingen die soms uiterst gesofistikeerd waren (denken wij aan de gnostiekers).-- Radicaal zet Petrus zich daartegen af: hij heeft het zelf beleefd, ook al vertoont de gedaanteverandering van Jezus ‘aretalogische’ (wonderen behelzende) aspecten. Een ervaren feit is een ervaren feit! Ook wanneer het ongewoon is.

2.1. *De waarde van het Oude testament.*-- Petrus vervolgt.-- “Hiermede houden wij ons nog meer vast aan het woord der profeten (*opm.*: de teksten van het Oude verbond). Gij doet er wel mee het profetische woord te beschouwen als een lamp die in een donkere ruimte schittert (...)”.

Opm.- Door eigen ervaring voorgelicht inzake waarneming van Gods ‘heerlijkheid’ (rijk Gods) verstaat Petrus nog beter de juiste draagwijdte van het Oude testament als ‘profetie’.

2.2. Duiding. -- Steeds Petrus,-- “Vooral beseft het volgende: geen enkel profetisch woord van de schrift laat eigenmachtige duiding toe, want niet een menselijk opzet is de oorsprong van een profetisch woord maar door de heilige geest (*opm.* Gods inspirerende levenskracht) ertoe aangezet hebben mensen in Gods naam (*opm.* ‘naam’ hier als bron van levenskracht) gesproken”.

Opm.- - M.a.w. : wie dergelijke teksten wil duiden, moet zelf over iets dergelijks beschikken! Zoniet duidt hij wellicht nevens Gods bedoelingen.

De voldoende reden of grond. -- Het is duidelijk dat Petrus hier het principe of axioma van voldoende reden toepast : hij heeft het over de oorsprong of ‘oorzaak’, resp. Veroorzakende macht (in dit geval God heilige geest), Juist daardoor verschilt een echt - dit is onder verstaan - profetisch woord van een niet-profetisch woord.

Opm.- -- Hermeneutiek der H. Schrift. -- ‘Hermèneutikè’, Oudgrieks, betekent ‘duidingsvaardigheid’. Petrus legt de hoofdregel inzake duiden van Bijbelteksten vast : niet eigenmachtig, zeker niet misarchisch (d.i. met misprijzen voor hoge waarden en voor gezagdragers) maar wel ‘profetisch’. Dit is: vanuit de axiomata zelf van de Bijbel.

Opm.- Dit belet niet enige modern-wetenschappelijke studie van de Bijbel: wel integendeel. Het eeuwig verbond (*Is. 24:1/6*), de wet der heidenen (*Rom. 2:14v.*) - inhouden eigen aan de Bijbel overschrijden het eng joodse of zelfs eng christelijke standpunt. Dit blijkt uit onze uiteenzetting omtrent de heidense religies.

Natuur, buitennatuur, -- bovennatuur.

Lezen wij *Num, 16:28vv.* -- Moses, ofschoon levend in de XIII- de eeuw voor Christus, maakt een zeer duidelijk onderscheid tussen natuurlijke oorzakelijkheid (‘verklaring’ vanuit een reden of grond: “de natuurlijke dood”, eigen aan het menselijke lot) en de buiten-, resp. bovennatuurlijke oorzakelijkheid (‘verklaring vanuit een reden of grond: “God doet iets ongehoords”). Men bewere dus niet dat een Mozes, ofschoon levend in een premoderne cultuur, met haar religieuze axiomatic, geen onderscheid maakte tussen wat natuurlijk is (en dus een natuurlijks verklaring van feiten) en wat niet-natuurlijk is (en dus een buiten- of bovennatuurlijke verklaring). M.a.w.: dat onderscheid is geen moderns of zelfs antiek-Griekse cultuurverworvenheid.

Resten van heidens dynamisme in het oude testament.

“In de jaren 1975/1976 worden in Kuntillet Ajzrud, gelegen in het noordoostelijk deel van de Sinai (een gebergte), restanten aangetroffen van een karavaanhaltplaats die uit de eerste helft van de VIII-ste eeuw voor Christus (-800/-700) zouden dateren.

Daarbij komt ook een aantal inscripties aan het licht waarin sprake is van “JHWH en zijn Asjera”. Deze en soortgelijke vondsten leiden, binnen de oudtestamentische wetenschap tot een bijzonder levendig debat over oorsprong en omvang van het monotheïsme (*opm.*: ééngodgelooft) van Israël, een discussie die tot op de dag van vandaag (april 1993) voortduurt.

Voeg daarbij nog de vanuit de theologische vrouwenstudies steeds meer benadrukte aandacht voor o.a. de moedergodin en het religieuze leven van vrouwen in het oude Israël en men heeft een bijzonder actuele problematiek”.

Aldus *Panc Beentjes*, *Godinnen, goden en godsymbolen*, in: *Streven* 60 (1993): 4 (april), 373v.. wanneer hij het heeft over *O. Keel / Chr. Uehlinger, Göttinnen, Götter und Gottessymbole (Neue Erkenntnisse zur Religionsgeschichte Kanaans und Israëls aufgrund bis lang unerschlossener ikonographischer Quellen)*, Freiburg L. Br., 1992.

P. Beentjes: “De officiële nationale cultus - de verering van de ene god JHWH - blijkt nog heel lang te hebben moeten opboksen tegen meer particuliere praktijken als de verering van eigen goden en godinnen in het huisgezin, de clan, het dorp of de kleine stad”.

Opm. - Het syncretisme, d.i. het combineren - tegen Jahweh in - van heidense vereringen met elementen van Jahwehgeloof, is een sinds lang bekend fenomeen. Maar werken die steeds meer bewijzen aanvoeren, versterken de indruk van een taai heidendom.

Opm.- Beentjes verwijst ook naar *M. - T. Wacker / E. Zenger, Hrsg., Der eine Gott und die Göttin (Gottesvorstellungen des biblischen Israel im Horizont feministischer Theologie)*, Freiburg i. Br., 1991.

Opm.- *Beentjes*, in: *Streven* 55 (1987): 2 (nov.) 183, bespreekt *Kl. Berger/C. Colpe, Hrsg., Religionsgeschichtliches Textbuch zum neuen Testament*, Göttingen, 1987. Geleerden inzake nieuw testament kennen wel verwijzingen naar joodse, gnostische of oudchristelijke parallellen. Dit werk legt de nadruk op heidense parallellen.

Het voorgaande diene tot achtergrond van wat nu volgt. Wij steunen ons daarbij op A. Bertholet, *Die Religion des alten Testaments*, Tübingen, 1932, 1/9 (*Dynamistisches*), dat wij steekproefmatig weergeven.

Bertholet.-- Welomschreven voorwerpen golden als ‘bijzonder’ (*opm.*: voor sensitieven en mantisch begaafden vooral) krachtgeladen. Zo: onderdelen van het lichaam (haar, oog, hand,-- bloed, speeksel, adem). Zo: het gesproken én geschreven woord (zegen- of vloekwoord). Zo verder: de naam. Maar ook werktuigen, klederen sieraden,-- staf, wapen. -- Ook water en vuur, planten, dieren.

Opm. - Al deze ‘kosmische’ of tot het heelal behorende dingen kunnen (let wel: kunnen) krachtgeladen zijn.

Lev. 17:11v.-- “De ziel (*opm.*: nefesj, het levensbeginsel van het lichaam) van het vlees bevindt zich in het bloed. In die zin heb ik, Jahweh, het u (*opm.*: de Israëlieten) als offergave op het altaar toegestaan zo dat het voor uw zielen verzoenend werkt. Want door de levenskracht bewerkt het bloed verzoening. Daarom heb ik de Israëlieten bevolen: “Niemand onder u mag bloed als voedsel innemen (...)”.

Opm.- De ‘volkeren’ voor en tijdens Israëls periode kenden de levenskracht of ziel(estof) in bloed aanwezig zeer goed. Dit dus echt heidens gegeven wordt blijkbaar geïntegreerd in het systeem van de Jahwehreligie. Wat op een door Jahweh geduld ‘syncretisme’ neerkomt, want het is sedert *Gen. 6:3* (“Dat mijn geest (*opm.*: typisch goddelijke levenskracht) niet eindeloos verantwoordelijk zij voor de mens want hij is ‘vlees’ (*opm.*: van Jahweh vervreemde werkelijkheid)) duidelijk dat niet (de levenskracht van) het bloed op zich maar wel Gods ‘geest’ in en doorheen (de levenskracht van) het bloed ‘werkt’ (b.v. verzoening bewerkt).

Hooglied 4:9. - “Gij hebt mij van mijn verstand beroofd, mijn zuster en bruid! Met één van uw ogen, met één der kettinkjes van uw halssnoer”.

Bertholet: dit is in verband te brengen met *Gen. 30: 14vv.*, waar over ‘liefdes-appels’ sprake is. Dudaïm, alruin- of mandragorevruchten, werden immers als afrodisiaca gebruikt.

Opm.- Deze Bijbelse beeldspraak verraadt, als getuigerest, het voorisraëlitisch geloof in de magische levenskracht eigen aan de mandragoraplant. - Niet verwonderlijk dat de doorsnee jood soms met gemak in een syncretisme bleef hangen.

.3.4. Religiefilosofie. Deel IV, p. 301 tot 343.

Resten van demonisme in de Bijbel.

De Bijbel, oud en nieuw testament, is één religie tussen vele vorige en gelijktijdige en toch is zij, in haar eigen duiding, het oordeel van God (Jahweh, H, Drie-eenheid) over die religies. Meer nog: zij is de voortzetting én herstelling van het eeuwig verbond (*Is. 24:5; Rom. 2:14v.; Hand, 2:5; 19:5v.;* vooral *10:34v.; 10:44v.; 15:7/9*) met de universele draagwijdte daarvan. Haar hoofdpdracht, ja, eigenlijk de enige opdracht, is de geest van Jahweh (H. Drie-eenheid) doen doordringen in het vlees (d.i. de van God vervreemde schepping). Zoals *Gen. 6:3* insinueert.

De Israëlieten staken tot boven hun hoofden in “het vlees”, d.i. in de extra-Bijbelse religie. Laat ons dat even nagaan aan de hand van A. Bertholet, *Die Religion des alten Testaments*, Tübingen, 1932, 9/14 (*Dämonistisches*), waaruit wij een paar steekproeven nemen.

Gen. 32: 25/32.- “Jakob bleef alleen ter plaatse. - Daar worstelt iemand tot aan het aanbreken van de dageraad met hem. Toen deze inzag dat hij hem niet aankon, greep hij hem tegen de heup zo dat deze ontwricht werd. De ‘andere’ zei “Laat mij los want reeds is het morgenrood daar”. Maar Jakob: “Ik laat u niet los voordat gij mij gezegend hebt”. Hij: “Hoe heet gij?”. “Jakob”. “Niet Jakob zult gij heten voortaan maar Isra.el (*opm.:* “Het numen (de geest) vecht”), want gij hebt met elohim (*opm.:* God ofwel een geest; - *1 Sam. 28:13; 28:28*) gestreden en met mensen en het gehaald”.- Jakob smeekte “Maak mij toch uw naam bekend!”.

Opm. - De kennis van de naam (persoon en rol van iemand) geeft ‘macht’ over persoon en rol of functie van iemand; *Ex. 3:13v.*). - Hij: “Waartoe vraagt gij om mijn naam?”. Hij zegende hem ter plaatse. - Jakob heette die plaats Peni.el.

Opm.- Letterlijk: “Aangezicht van het numen of onzichtbare wezen: “Want - zo zei hij - ik heb toch een elohim van aangezicht tot aangezicht gezien en het overleefd”.

Opm.- Men was ervan overtuigd dat het zien van een hoger wezen (el, elohim) dodelijk was (*Ex. 33:20; Recht, 6:22; 13:22*),

Terloops: Dat het zien de dood betekent, wijst erop dat “hogere wezens” demonisch zijn en, zonder reden, de dood veroorzaken bij mensen die ze “van te dicht” benaderen. Wat Jahweh, normaal gesproken, niet doet maar toch in leven houdt. Zodat hij ‘demonische’ kentrekken bewaart.

Deut. 2:17.-- “Zij (*opm.*: de Israëlieten) offerden aan demonen (*opm.* sjudim; vgl. *Ps. 106 (105): 37*: “Zij hadden hun zonen en dochters geofferd aan demonen”),-- aan niet-goden, - aan goddelijke wezens die zij nooit hadden gekend, -- aan nieuwelingen die pas opgekomen waren, - voor wie hun voorvaders geen eerbied opgebracht hadden.

Opm.- Deze tekst meldt dat de Israëlieten minstens gedeeltelijk, het Jahwegeloof ofwel hadden laten schieten ofwel hadden ‘vermengd’ met verering van wat de Bijbel ‘demonische’ wezens heet. Tot en met het offeren van “zonen en dochters” (als holocaust of brandoffer). Dit is dan de krasse vorm van heidendom binnen Israëls cultuur.

1 Sam. 16:14vv., -- “De geest van Jahweh week van Saul (*opm.*: de koning) en een boze geest van Jahweh afkomstig kwelde hem”.

Opm.- “De boze geest van Jahweh” is een stijlfiguur. Zij betekent dat de werking in Saul die blijkbaar ergens occult begaafd was, van een niet-gewetensvol wezen van hogere aard door Jahweh geduld werd. Al wat in het heelal gebeurt, is op een of andere wijze (niet op eenduidige wijze) de wil of geschiedt met de toelating van Jahweh. Daarvandaan die uitdrukking “een boze geest van Jahweh”. Daaruit blijkt dat zelfs de vorst niet zomaar beschermd was tegen verkeerd werkende, demonische wezens. Dat blijkt overigens uit de hele geschiedenis van koning Saul.

Is. 34: 1/17. -- Kenners der schrift duiden dit hoofdstukje als “kleine Apocalyps”, d.i. onthulling van het balladeske einde van een heidense, Jahweh afwijzende cultuur (Edom).-- De barre aanwezigheden allerhande van demonische wezens is de sanctie die de puinhoop van een ‘vleselijke’ (van God vervreemde), van “Gods geest” (levenskracht) beroofde cultuur vertoont.

“(…). Wilde katten zullen er hyena’s ontmoeten. De ene sater (*opm.*: boksfiguren; *Is. 13:21*) zal er de anders oproepen. Daar uitgerekend zal Lilith zich innestelen: zij zal er een rustplek aantreffen”. (*opm.*: Lilith was oorspronkelijk een Babylonische stamdemone; vgl. *Sofon. 2:14*, waar eveneens wilde dieren als strafgericht voorkomen; daar te midden van de wildernis, de brousse, is de demone Lilith thuis).-- De wil van Jahweh als oordelende macht, staat achter die puinhoop en zijn wildernis, de demonische wezens inbegrepen.

Resten van heidense erediensten in Israël.

De Bijbelse openbaring schiet wortel te midden van “de religies”. Blijft er niet afstandig tegenover. Zet er zich in voor:

- a. een aanvaarding,
- b. een (soms zeer radicale) uitzuivering (‘catharsis’),
- c. een verheffing op bovennatuurlijk (niet enkel buitennatuurlijk) vlak, van wat zij inzake religies aantreft. Met als axioma’s twee hoofdwaarheden:
  - a. Het typisch Bijbelse monotheïsme (dat in het nieuwe testament niet voor een driepersoonlijke godheid terugschrikt);
  - b. De decaloog (“tien geboden”).

Doch staan wij met A. Bertholet, *Die Religion des alten Testaments*, Tübingen, 1932, 24/33 (*Vormosaïsche Kulte und ihre nachwirkungen*) stil bij religieresten van heidense aard.

a. -- Doden en vooroudereredienst. -- *Gen. 35:19v.* - “Toen Rachel gestorven was, werd zij op de weg naar Efrata (dat is Bethlehem) begraven en Jakob (*opm.*: haar man) richtte op haar graf een heilige steen (*opm.*: in de tekst: ‘massaba’) op. Dat is de heilige steen van Rachels graf “tot op de huidige dag”. - Cfr. *Deut. 26:14* (waar van “aan een dode offeren” sprake is); *1 Sam. 28:5/25* (waar koning Saul, in uiterste nood geraakt, een zienster (*opm.*: *1 Sam. 9:9*; “zien(st)er = profetisch begaafde”) raadpleegt die een elohim, uit de aarde opstijgend, oproept, nl. de gewezen profeet Samuel).

Opm. - Niet-gewone, opvallende, d.i. met bijzondere levenskracht geladen doden of voorouders bleven zeer nabij voor de levenden die ze gebeurlijk raadpleegden.

b. - Astrologische eredienst. - *Amos 8:4v.*, -- “Luistert, gij die de arme verdrukt en de geringen in het land zoudt willen doen verdwijnen, - gij die spreekt: “Wanneer zal de nieuwe maan (*opm.*: *Lev. 23:24*: de nieuwe maan was een taboe voor handelspraktijken) toch voorbij zijn zo dat wij graan kunnen verkopen, en de sabbat, (*opm.* - *Ex. 20:8*: deze heiligdag bevatte een taboe voor handeldrijven) zo dat wij tarwe opdoen?”.

Opm. - “Sabbat-en-nieuwe-maan” komen herhaaldelijk voor (*2 Kon. 4:23*; *Osee 2:13*; *Is. 1:13*): zouden zij oorspronkelijk een maandelijkse eredienst geweest zijn? Aldus Bertholet die de vraag stelt.

Opm. - *Job 38:7* insinueert “de hemellichamen” als “godszonen” d.i. hogere wezens of zelfs als ‘helden’. Dit is een rest van astrotheologie, d.i. astrologie die hemellichamen en “goddelijke wezens” ineen denkt.

c. -- Steeneredienst. -- Na de kosmos (astrologisch) nu onderdelen van de kosmos: de steneneredienst. -- *Jer. 2:26v.* -- “Zoals een dief beschaamd is, wanneer hij betrapt wordt, zo zal “het huis van Israël” beschaamd zijn. Zij, hun vorsten, hun prinses,-- hun priesters en profeten die tot het hout (*opm.*: boom) zeggen “Mijn vader zijt gij” en tot de steen “Gij hebt ons verwekt”.

Opm.- Vergelijk met het dynamisme dat in *Spr. 17:8* uitgesproken wordt: “Een gelukssteen is een steekpenning voor wie ermee werkt: waarheen hij zich ook wendt, gelukken zal het hem”. Vgl. ook met *Gen. 35:20* (grafsteen). - *1. Kon. 19.* -- “Adonia slachtte schapen, runderen en mestkalveren bij de slangensteen die nevens de volderbron ligt”. Bertholet: “Blijkbaar een oude eredienstplek (vgl. *Neh. 2:13*)”.

d. -- Bronneneredienst. -- *Gen. 14:7.* -- “Zij maakten een omweg en kwamen aan de gerechtsbron. Dat is Kades”. -- Bertholet: “Reeds de naam ‘kades’ (de heilige) toont aan dat het om een heilige plaats gaat: gerechtshandelingen vinden plaats bij een heilig water of onder een heilige boom”.

Gen, 21:22vv.. -- Abimelek en Pikhol eisen een eed van trouw van Abraham die een eed zweert. Hij stelt zeven lammeren op. “Deze lammeren moet gij van mij aannemen: zij moeten bewijzen dat ik deze bron gegraven heb”. Daarom heet men deze plaats Beerseba omdat zij daar beiden een eed gezworen hebben”. Bertholet: “Deze naam betekent ‘zevenbronnen’ (sjaba (zweren)/ sjeba (zeven)). Beerseba, in het uiterste zuiden van Palestina, bleef nog lang, ook in het noorden, een geliefde eredienstplek”.

Gen. 21:33 voegt daaraan toe: “Abraham plantte er een tamarisk in riep de naam van Jahweh - “El olam” (*opm.*: El (God) der eeuwigheid, -- langlevende God) - op die plaats aan”. -- Bertholet: “Weerom een Jahwegelovige beaming van een wellicht in voorisraëlitische tijd als ‘heilig’ bestempelde boom”.

e. -- Bomeneredienst. -- Wij zagen het zo-even in *Gen. 21: 33.* -- *Osee 4: 13.* -- “Op bergtoppen offeren zij en op heuvels branden zij wierook, -- onder eik en populier en terebint omdat hun schaduw kostbaar is. Daarom leveren uw dochters zich aan ontucht over en begaan uw schoondochter overspel”.

Opm.- Wat op erotisch-sacrile rituelen lijkt te wijzen, die onder de - heilige want met cultus verbonden - bomen gepleegd werden.

f. -- Diereneredienst - De reinheidswet (*Lev. 11/18*), in het spoor van *Gen. 7:2* (Noë (Noah) neemt van de reine en onreine dieren koppels op om in “de ark” te overleven), keert minstens gedeeltelijk terug in *Deut. 14:6vv.*

Zo luidt het b.v. “Alle dieren die herkauwen en gespleten hoeven vertonen” mogen gegeten worden (*Lev. 11:3*), *Deut. 14:6*: “Van de herkauwers en van de dieren met gespleten hoeven moogt gij de volgende niet eten: kameel, haas, klipdas, want, ofschoon herkauwers, zij hebben geen gespleten hoeven. Deze dieren behoren voor u onrein te zijn.

Verder: het zwijn, want, ofschoon van gespleten hoeven voorzien, het is geen herkauwer. Het behoort als onrein te worden. - Het vlees van deze dieren moogt gij niet eten en hun kadavers moogt gij niet aanraken. (...). -- *La Bible de Jérusalem* zegt daarbij:

- a. rein is al wat God - Jahweh - mag benaderen;
- b. onrein is al wat ongeschikt maakt voor Jahweh' s eredienst of ervan uitgesloten is.

Cfr. *Gen. 7:2*.-- De reine dieren passen in het kader van Jahweh 's eredienst. De onreine dieren zijn die welke de heidenen als ‘heilig’ duiden of weerzinwekkend of schadelijk voor de mens lijken en dus “niet in Jahweh 's smaak vallen”.

Opm.: Het lijkt zeker dat, althans bij heidenen, die dieren die in een vruchtbaarheidsreligie passen, ‘rein’ heten terwijl de andere dieren als ‘onrein’ afgewezen worden. Natuurlijk werd zo iets enkel door wijmannen en wijvrouwen ‘gezien’ en ‘aangevoeld’ en ontsnapte dit aan de grote massa die de taboes en aanbevelingen ‘zomaar’ op gezag, aannamen. Daarvandaan de ‘irrationaliteit’ van de reinheidswetten bij de volkeren, Dit des te meer dat wijmannen en wijvrouwen dit onderscheid invoerden onder ingevingen allerhande van ‘demonische’ en - Bijbels gezien - satantische heilige wezens (gods-zonen, godsdochteren), die zich nooit heel en al aan louter objectieve gegevens houden,

Num. 21:6/9. -- Dat dieren een machtgeladen werkelijkheid zijn, blijkt uit deze tekst. -- Jahweh zendt over zijn ‘weerspanning’ volk “giftige slangen” (*opm.:* slangen - sarafs, - wat op hogere wezens in die slangen wijst). Mozes krijgt van dezelfde Jahweh de opdracht “een saraf” aan te maken en op een op een (heilige) paal te steken. “Wanneer daarop een slang iemand beet en deze de koperen slang (saraf) bekeek (*opm.:* in geloof aan de levenskracht ervan), bleef hij in leven”.

Opm.- Opnieuw zien wij het Jahwehgeloof beaamen wat voordien heidens was.

‘Oorsprongsgeschiedenis’ in de Bijbel.

Knopen wij even aan bij A. Bertholet, *Die Religion des Alten Testaments*, Tübingen, 1932, 14/18 (*Mythologisches*),-- 21/24 (*Ätiologische Sagen*).

Opm. - Bertholet onderscheidt tussen mythe en sage. Met reden. En toch: zijn als sagen aangehaalde teksten zijn meestal erg mythisch tenzij wat betreft een klein gedeelte dat streng ‘sage’ is. Laten wij klaar zijn:

a. de sage is aan tijd en plaats (een historisch-geografisch gegeven) gebonden, terwijl de mythe en het sprookje dat niet zijn;

b. de mythe is wezenlijk een universeel bedoeld oorsprongsverhaal omtrent een toonbeeldige daad of gebeuren (een oerdaad of oergebeuren) die - later, in de loop van de geschiedenis van kosmos en/ of cultuur levenskracht verleent aan al wat leeft en diens milieu.

Het Bijbelse begrip ‘toledot’ (oorsprongsgeschiedenis). - De hebraïsche term ‘toledot’ (Grieks: genesis; Lat.: generatio) betekende

a. oorsprong, - schepping;

b. oorsprongs- of scheppingsgeschiedenis of oorsprongs- of scheppingsverhaal.

Opm.- In feite - ook binnen de Bijbel - komt toledot neer op genealogisch verhaal; de biologische oorsprong (in de brede zin want adoptie geldt ook als ‘biologische’ oorsprong) primeert. Dat is wellicht aan de vruchtbaarheidsreligie(s) te danken, Deze immers - men denke aan de oorsprongsverhalen in Sumerië of in Egypte zijn verwekkings- of voortplantingsgeschiedenissen waarin godheden (mannelijke en vrouwelijke) ‘vruchtbaar’ zijn en die in vruchtbaarheidsriten zichtbaar tegenwoordig gesteld worden. - Van hier uit zal het volgende veel duidelijker overkomen.

1. -- Oud testament. - De tekst der teksten is *Gen. 2:4* : “Dat was dan de toledot of ontstaansgeschiedenis van de hemel en de aarde toen zij geschapen werden”. En inderdaad: *Gen. 1:1* luidt: “In het begin schiep God de hemel en de aarde”.

Opm.- Waaruit worden zij geschapen? Uit “de geest” (‘ruah’ Gr.: pneuma, Lat. : spiritus) van God. Niet uit wat de Bijbel heet “het vlees” (of: “vlees en bloed” (*Joh. 1:13*)) zoals de heidense mythen het, in de grond, voorstelden: God in de Bijbel is ‘oorsprong’ o.g.v. ruah, d.i. levenskracht die hem eigen is, d.i. goddelijke geest of “heilige geest”.

Opm.- De genealogische betekenis blijkt uit wat volgt. -- *Gen, 6:9*: “Ziehier de oorsprongsgeschiedenis van Noah (Noë)”. *Gen, 25:19*: “Ziehier de oorsprongsgeschiedenis van Isaak, “zoon van” Abraham.” *Gen. 37:2*: “Ziehier de oorsprongsgeschiedenis van Jakob”. Wat tekens volgt, is de geschiedenis van de afstamming.

De vorst als ‘verwekte’. -- *Ps. 2:7*. -- De psalm is een beschrijving van de strijd rond (Jahweh in zijn) ‘Messias’ (gezalfd) of vorst Jahweh zegt: “Ik, ik heb hem gezalfd, mijn koning op de Sion, mijn heilige berg! De vorst daarop: “Hij (*opm.*: Jahweh) heeft mij gezegd: “Gij zijt “mijn zoon.” Ik, heden, heb u verwekt”.

Opm. -- Niet verwonderlijk dat *Matth. 17:5* zegt: “Deze (Jezus) is mijn welbeminde zoon in wie ik mijn gehele welbehagen heb”. In de gedaanteverandering toont Jezus zijn heerlijke uitstraling (aura) en krijgt hij te horen dat hij werkelijk de vorst is, d.i. de zoon van God (in de taal van die tijd).

Opm.- Pilatus had het ook vernomen: “Zijt gij de koning der joden?”. Wat Jezus, op zijn wijze natuurlijk, bevestigt.

2 -- Nieuw testament. -- Bekijken wij hoe *Mattheüs, 1:1*, de blijde boodschap begint: “Boek omtrent de ‘genesis’, geslachtslijst, van Jezus de Christus (gezalfd), “zoon van” David, “zoon van” Abraham”. Dat spreekt, na wat wij hoger zagen, voor zichzelf. - Vooral Maria’s rol (en die van Jozef zijdelings) krijgt Mattheüs’ aandacht: “Wat in haar (Maria) verwekt werd, vindt zijn oorsprong in de heilige geest”.

M.a.w. wat *Lukas, 1:35*, zegt, bevestigt Mattheüs: “De engel tot Maria (*opm.*: die ongelovig a.h.w. reageert): “De heilige geest zal over u komen en de macht van de Allerhoogste zal u overschaduwen. Uitgerekend daarom zal het heilige wezen dat zal geboren worden (*opm.*: Jezus), “zoon van God” heten”.

Opm.- De ‘mythische’ denkwijze kijkt eerst en vooral naar de genealogie (in de mythische zin)! Want, zoals in het Grieks ‘genesis’, oorsprong, met ‘fusus’, (Lat.: natura), natuur (in de mythisch-brede zin) ineenloopt, zo ook in de Bijbel: zo b.v. heeft het alle belang welke oorsprong Jezus heeft want dat beslist over zijn natuur in zijn ‘naam’ (functie, rol, vermogen om op te treden). De ‘naam’ (“zoon van God”) is immers, in het Bijbels taalgebruik, de persoon zelf in zijn rol binnen een context.

Het begrip ‘oorsprong’ als ‘schepping’ (nader omschreven)

De mythe onthult een toonbeeld dat navolging en deelname uitlokt.-- Waar en hoe geschiedt dit o.m. met de scheppingsact “in het begin”?

Ps. 51(50):12/14.-- De psalmist - zich bekerend van het ‘vlees’ (d.i. godvervreemd en decaloogvervreemd leven) - vraagt, zeer nederig overigens om ‘herboren’ - ‘herverwekt’, ‘herschapen’, te worden: “God, schep mij een rein hart. Herstel in mijn ‘borst’ (*opm.*: binnenste, hart en nieren) een leefkrachtige geest (*opm.*: levenskracht). - Verwijder mij niet, - ver van uw aanschijn (*opm.*: direct context; vgl. *Ps. 16 (15) 11; Ps. 27(26): 5/9*),-- Ontneem mij niet uw geest (*opm.*: Levenskracht) van heiligheid (*opm.*: vgl. *Wijsh, 1:5; 9:17; Ps, 143(142):10*). Schenk mij opnieuw de vreugde van uw heil: stel in mij een grootmoedige geest (*opm.*: levenskracht) veilig”. –

Ziedaar waar in het proces van herschapen worden door God bestaat! Het is dezelfde ‘geest’ (macht, levenskracht) die “in het begin” hemel en aarde ‘verwekte’, ‘schiep’. In degene die zich bekeert tot God en zijn gebod, is die oorsprongsact zichtbaar aanwezig. De schepping van “in het begin” is nog steeds én toonbeeldig én aanwezig: in onze bekering van vlees tot (goddelijke) geest (zoals *Gen. 6:3* insinueert), Want “Gods geest is niet eindeloos verantwoordelijk voor die mens die “enkel vlees” (niets tenzij van God en zijn geboden vervreemd) wil zijn”. Men ziet hoe “de mythe” van de Bijbel centraal staat in het begin en nu en altijd en in de eeuwen (= tijdperken) der eeuwen! God, als verwekker van hemel en aarde, is en blijft - in een eeuwig heden of nu verwekker en schepper.

Opm.- La bible de Jérusalem merkt op dat de term ‘scheppen’, (in *Ps. 51 (50)*) enkel van God wordt uitgezegd, met name: wanneer hij iets nieuws (en verwonderlijkst) doet ontstaan als oorsprong ervan.

Zo in *Gen, 1:1*. -- Zo ook, in andere woorden maar binnen dezelfde term, in *Ex, 34:10*.-- “Jahweh antwoordde (in een gesprek met Mozes die vergiffenis vraagt): “Ik wil een verbond met u sluiten: voor heel uw volk zal ik wonderen verrichten (...). Heel het volk zal met eigen ogen te zien krijgen hoe huiveringwekkend de werken zijn die ik, Jahweh, voor u ga doen”.

Dat begrip ‘(her)scheppen’ keert terug: *Is. 48:7; 65:17; Jer. 31:21v.; 31:32/39; Ezek, 36:25v.*

Het begrip 'vader' in de Bijbel.

Beginnen wij met *Efes. 3:14*. -- Paulus bidt. Zijn gebed is 'mythisch', d.i. het doet beroep op de oorsprong. "Ik kniel neer in de aanwezigheid van de Vader uit wie "pasa patria", alle 'vaderschap' - in de hemel en op de aarde zijn naam betreft".

Opm.- 'Patria', eponieme groep. Is 'patria' ieders groep die èn ontstaan (oorsprong) èn samenhang ontleent aan éénzelfde voorouder. Wij zijn dus in de sfeer van 'tôledot' (oorsprongsgeschiedenis)!- Paulus wil zeggen dat iedere eponieme groep - in de hemel of op aarde - als oorsprong heeft de vader, God de vader, de verwekker, zoals *1 Joh. 5:1* zegt.

Het bidden Bijbels (mythisch) gezien is niets anders dan zich tot de oorsprong van alles wenden. Zoals *Hebr. 11:3* het zegt in verband met geloven: geloven is die oorsprong 'zien' en beamen.

De werkelijke 'vader' der ongelovige Joden.

Lezen wij in het licht van Gods vaderschap, *Joh. 8:31/59*. Een felle discussie wordt door Johannes dramatisch opgevoerd tussen die joden die Jezus willen uitschakelen door hem te doden: "Gij zoekt mij te doden" (*8:37; 8:40; 8:44*) en Jezus die zich verdedigt op een voor ons hier en nu zeer boeiende wijze.

"Ik (*opm.:* Jezus) zeg wat ik bij mijn Vader gezien heb. En gij doet wat gij bij uw vader gehoord hebt". M.a.w. Jezus wordt innerlijk verlicht door heilige geest waardoor hij gezien heeft wat bij zijn Vader is (aangaande zijn taak). De weigerige, ja, erg vijandige joden echter worden innerlijk 'verlicht' (men zou, Bijbels gesproken, beter zeggen 'verduisterd' zoals *Luk. 22:53* zegt ("Uw uur en de macht der duisternis") door hun 'vader', d.i. ingever die zij horen in hun binnenste door innerlijke stem. "Gij voert de werken van uw vader uit".

M.a.w.: Dit waardoor de geheimzinnige en occulte vader in de ongelovige joden zich onthult (apokalupsis), zijn de werken, Met name: hun ongeloof, hun dodingswil.

Samengevat.

"Gij zijt "uit de duivel" (*opm.:* als oorsprong), uw vader en de begeerten van uw vader zoekt gij uit te voeren. M.a.w.: zij leven uit "het vlees" (godvervreemd), missen Gods 'geest' (levenskracht), behoren tot een andere eponieme groep.

Mythe en sage in de Bijbel.

A. Bertholet, *Die Religion des alten Testaments*. Tübingen, 1932, 14/18 (*Mythologisches*), -- 21/24 (*Ätiologische Sagen*), staat stil bij een aantal voorbeelden waaruit wij er enkele aanhalen.

Gen. 1:1v.. -- “In het begin - toen God hemel en aarde schiep - was de aarde woest en leeg en duisternis was over de oerzee (*opm.*: tehom). En de geest (*opm.*: levenskracht) van God broedde over “de wateren”.

Opm.- De ‘oerzee’, tehom, herinnert duidelijk aan ‘tiamat’ uit de Babylonische scheppings- of althans ordescheppingsmythe, waarin tiamat, de ‘goddelijke’ oerzee in een oergevecht met de oppergod Marduk, het pleit verliest.

Opm.- Het ‘broeden’ van Gods geest herinnert misschien aan de werldei-mythe (aldus Bertholet). -- In alle geval: de niet-Bijbelse mythe, in de landen rond Israël, gaat ervan uit dat er - voordat de oppergod (wie dat ook zij) orde sticht - wanorde, ‘oerwanorde’ geheten, bestaat.

M.a.w.: die oerwanorde wordt niet door de oppergod geschapen; zij wordt enkel als te ordenen ‘materie’ aangetroffen. Niet zo in de Bijbel: God scheidt alles, -- ook de oerwanorde indien deze al bestaat. Want Gods scheppen is van meet af aan ordentelijk: “ordo ducit ad Deum” zegt de spreuk (“Orde leidt tot God”).

Gen. 2:2v.. - “Toen God met het werk dat hij verricht had, gedaan had, rustte hij op de zevende dag. (...). God zegende de zevende dag en duidde hem als heilig. Want op die dag rustte hij uit van al zijn werk dat hij scheppend verricht had”.

Opm.- -- Deze mythe komt neer op een soort ‘aitiologiea’; oorsprongsverklaring. Aangezien het een historisch feit is dat de sabbat, de zevende dag, heiligdag was, is de ‘verklaring’ eigenlijk een sage en geen echte mythe.

Gen. 3:13vv.. -- “Jahweh zei tot “de vrouw” (*opm.*: Eva): “Wat hebt gij gedaan?”. Zij: “de slang heeft mij verschalkt zo dat ik (*opm.*: van de boom van de kennis van goed-en-kwaad) at”. God tot de slang: “Aangezien gij dit hebt gedaan, zult gij vervloekt zijn onder alle dieren en onder alle dieren der wildernis: op uw buik zult gij kruipen en stof vreten uw leven lang.

Vijandschap wil ik scheppen tussen u en “de vrouw” en tussen uw ‘zaad’ (*opm.*: tôledôt, nakomelingschap) en haar ‘zaad’: zij zal op uw kop treden en gij zult ze in de hiel treffen”.

Opm.- Mythisch is het feit dat de zonde die evident is op universele wijze (uitzonderingen niet te na bekeken), als oorsprong heeft de verleiding van Eva door “de slang” (die daardoor tot haar ‘vader’, d.i. haar ingever werd (*Joh. 6:38; 8:41; 8:44*) en haar tot goed-en-kwaad aanzet),

Sage is:

a. het natuurgedwongen kruipen van de slang (in de biologische zin) - “de slang” die Eva verleidt, is een mythische slang - ‘verklaard’ als gevolg van de misdaad van de mythische slang,

b. de vijandigheid van mens (vrouw) en slang wanneer men op de (biologische) slang treedt, ‘verklaard’ als gevolg van wat de mythische slang deed.

Men ziet hoe de gewijde schrijver het biologische dier ‘slang’ verwart met het mythische ‘dier’ ‘slang’ (*opm.*: blijkbaar een saraf die boosaardig goed en kwaad als ‘egaal’ duidt: Kristensen’s “harmonie der tegengestelden”).

De erfzonde. - Wij maken nu een uitweiding en geen uitweiding, want het gaat erom de mythe van Eva’s zondeval te situeren in de gewijde geschiedenis.

1. -- *Wijsh. 2:23v.* -- “God schiep “de mens” met het oog op onbederfelijkheid (*opm.*: die een typisch goddelijke kentrek is); hij maakte er een beeld van zijn eigen natuur van (*opm.*: *Gen. 1:28*).-- Door de afgunst van “de duivel” (*opm.*: blijkbaar is de mythische slang bedoeld) trad “de dood” de wereld (*opm.*: allereerst de mensheid) binnen: degenen die tot “de wereld” behoren, ondervinden het wel”.

Opm.- Wie uitgaat van het Bijbelse begrip ‘tôledôt’ (afstammingsgeschiedenis) dat de schrijver van het boek *Wijsheid* huldigt, weet meteen dat de oer- of eerste zonde (Eva, Adam) zich ‘voortplant’ (niet biologisch zoals sommigen nog steeds menen maar mythisch) doorheen de nakomelingen, de ‘patria’ (*Efes. 3:14*: de groep die éénzelfde voorouder(paar) heeft).

2. -- *Rom. 5:12v.* -- (...) Door één enkel mens (*opm.*: Eva) is “de zonde” de wereld binnengetreden én door “de zonde” “de dood”. En zo is “de dood” overgegaan op alle mensen: door het feit dat allen gezondigd (*opm.*: nl. in die eerste mens) hebben”.

Rom. 5:18. -- “De fout van één mens behelsde voor alle mensen een veroordeling”.

Rom. 5:19. -- “Door de ongehoorzaamheid (*opm.*: aan de tien geboden) van één mens werd “de massa” tot zondares”.

Opm.- Wanneer men het begrip ‘tôledôt’ of nakomelinggeschiedenis (patria) vooropstelt, dan is men op weg om te begrijpen hoe *Wijsheid* en *Romeinenbrief* tot het zo omstreden begrip ‘erfzonde’ komen.

De mythe - niet de sage - heeft het over “het verborgene” (heten wij dat maar gerust “het occulte”): de mens die uit

a. vlees bestaat dat

b. door ziel (nefesj) op natuurlijke wijze én door Gods geest (ruah) op bovennatuurlijke wijze tot ‘leven’ gebracht wordt, én die zonde, versta: gewetenloos gedrag, pleegt, wordt getroffen in de drie aspecten (vlees/ ziel/ bovennatuurlijk leven) en op mysterieuze wijze gaat dit over in en doorheen de (nooit louter biologische maar altijd ook ‘psychische’ (nefesj) en vooral ‘bovennatuurlijke’ (‘pneumatische’)) voortplantingsacten op die drie vlakken.

Hoe dat verder concreet ineenzit, zegt de Bijbel ons niet. Wel zegt hij dat met de zonde (gewetenloosheid) van een eerste voorouderpaar een nawerkingsmechanisme in gang werd gezet dat gehoorzaamt aan *Gen. 6:3*, waar gezegd wordt dat “Gods geest (*opm.*: bovennatuurlijk leven) niet eindeloos wil verantwoordelijk zijn voor de mens voor zover hij ‘vlees’ (*opm.*: louter biologie en natuurlijke ziel) wil zijn”.

Wat nu onmiddellijk volgt, krijgt zijn zinnigheid van wat wij zo-even zegden inzake de tôledot van de zonde.

Gen. 6:1/5.-- “Toen de mensen zich op de aardbodem vermenigvuldigden én hun dochters geboren werden en toen de godszonen (*opm.*: hogere wezens) de schoonheid der mensendochters zagen, namen zij al diegenen die hun in de smaak vielen, tot vrouwen.-- Maar Jahweh sprak: “Niet zal mijn geest (*opm.*: bovennatuurlijke, typisch goddelijke levenskracht op de lange duur in de mensen aanwezig zijn aangezien zij toch maar ‘vlees’ (*opm.*: louter aardse, van God en zijn gebod vervreemde wezens) zijn. Zo zal hun levensduur hondertwintig jaar zijn.

De ‘nefilim’ (*opm.*: ‘reuzen’) echter kwamen op de aarde te dien tijde - en ook later -, wanneer nl. de godszonen geslachtsgemeenschap hielden met de mensen-dochters en deze kinderen kregen: dat zijn dan de ‘helden’ uit de voortijd, -- die beruchte mensen.

Jahweh zag dat de gewetenloosheid van “de mens” (*opm.*: collectief begrip) groot was op de aarde en dat ‘s mensen hart (*opm.*: zetel van vrije beslissingen o.m.) gewetenloze plannen smeedde dag-in dag-uit. Jahweh betreurde het de mens op de aarde gemaakt te hebben (...).

Opm.- Judas 6 - net als 2 Petr. 2:4/5 duidt de godszonen als ‘engelen’ (inderdaad godszonen) die hun hoog peil van hemels bestaan ontrouw geworden, gekerkerd werden “in de diepste duisternis” tot aan het (laatste) oordeel.

La bible de Jérusalem noteert o.m. dat de nefilim ergens ‘Übermensen’ waren die door hun misarchisch (alle gezag en hogere waarden minachtend gedrag) de ontaarding “in de dagen van Noe” (zoals Jezus zegt (*Luk. 17:26/30*), zal die ontaarding zich opnieuw voor zijn wederkomst) versterkten en zo mee de zondvloed als oordeel van God uitlokten.

Het feit dat Petrus en Judas alsook en voor Jezus opvallend ingaan op *Gen. 6:1/5*, wijst erop dat wij hier met een mythe van doorslaggevend belang te doen hebben. En zeker niet met een gewone sage omtrent historisch-geografisch omschreven gegevens.-
- Zij krijgt overigens door *Tobit 3:17, 6:8, 6:14/18, 8:3* een zeer concrete bevestiging.

Gen. 19:25v. “Jahweh vernietigde Sodom en Gomorra en de hele streek en alle inwoners ervan en de gewassen van het land.-- De vrouw van Lot echter keek om en veranderde in een zoutzuil (vgl. *Deut, 3:11*)”.

Opm.- - Bertholet duidt dit als een “geologische sage”. Toch lijkt dit, ofschoon misschien in eerste instantie waar, niet zo simpel.

1. Wijsh. 10:6/8 noteert dat de ‘sage’ een getuigerest bevat van zedelijke ontaarding (‘vlees’, zoals *Gen, 6:3* zegt),-- dat “de zoutzuil als een gedenkteken aan men ongelovige ziel” in de hoogte reikt. M.a.w.: het ongeloof staat centraal.

2. Judas 7 noteert dat de sodomieten “een ander vlees”, d.i. de engelen (op bezoek bij Lot), begeerden. Wat tot “het eeuwig vuur” als Gods oordeel leidde. Wat *2 Petr. 2:6/10* bijvalt. En ... Jezus, in *Luk, 17:28/30*, heeft het over “de dagen van Lot” die in de dagen van de terugkerende mensenzoon, Jezus dus, zich opnieuw zullen voordoen.

M.a.w.: de sage die het heeft over een geografisch omschreven fenomeen, reikt tot in het mythische! Het mythische dat een zich telkens weer voordoende gewetensontaarding noteert, die een oordeel van God, d.i. een rechtstreekse ingreep van God, uitlokt.

Waarbij de ‘tôledôt’ van het voortwoekerende kwaad in de mensheid steevast achtergrond uitmaakt. Het zich herhalen van hetzelfde, verraadt het nog steeds nawerkende eerste kwaad, het feit dat Eva op het gewetenloze voorstel van “de slang”, haar ingever, inging.

“De wetten” van het eeuwig verbond.

Wie “de wetten” - het raadsbesluit (dat ze samenvat) - van “het eeuwig verbond” niet praktisch waarmaakt, “ontheiligt de aarde” en lokt een vervloeking uit. Aldus *Is. 24:1/6*. Staan wij stil bij die ‘wetten’.

De grote theofanie. -- *Ex. 20:1/17* en *Deut. 5:6/21* geven ons twee verwoordingen van de tien woorden (*Ex. 34:28*) of decaloog. *Ex. 20* situeert de grote ethische theofanie op de Sinaïberg, -- met veel ‘vertoon’.

De eerste drie geboden. -- Zij zijn de theologale (op God direct gerichte) geboden.

1. Gij zult, behalve mij. Jahweh, geen andere god(hed)en hebben. **2.** Gij zult de naam (*opm.*: het wezen en de rol) van Jahweh niet ijdel (*opm.*: ongewettigd) uitspreken. **3.** Gij zult de sabbatdag in eer houden om hem te ‘heiligen’, (*opm.*: aan God streng voor te behouden).

De zeven laatste geboden. - Zij zijn de strikt ethische (vooral de samenleving beheersende) ‘wetten’. **4.** Eer uw vader en moeder. **5.** Gij zult niet doden. **6.** Gij zult geen echtbreuk plegen. **7.** Gij zult niet stelen. **8.** Gij zult tegen uw naaste geen valse verklaring afleggen. **9.** Gij zult de vrouw van uw naaste niet begeren. **10.** Gij zult niets van wat uw naaste bezit, begeren.

Opm.- Men ziet dat de waarden die de radicale heiligheid (onschendbaarheid) van al het geschapene funderen, steekproefmatig, vermeld worden: **4:** gezag; **5:** leven; **6:** geslachtelijk leven; **7:** bezit; **8:** waarheid; **9:** geslachtelijk leven; **10:** bezit. De geboden **6/9** en **7/10** worden tot in het innerlijke leven (‘begeren’) doorgeformuleerd.

De heiligheidswet. -- *Lev. 17/26*.-- “Weest heilig want ik, Jahweh uw God, ben heilig” (*Lev. 19:2*). “Ik, Jahwe, uw God ben ik. Gij hebt u geheiligd en zijt ‘heiligen’ (*opm.*: o.g.v. toewijding God benaderende wezens) geworden want ik ben heilig”. (*Lev. 11:44*). De tekst gaat door: “Gij zult dus heilig zijn omdat ik heilig ben”.

De hele tekst van de ‘heiligheidswet’ in Leviticus krioelt van steekproeven uit de decaloog: **1/3** (zich niet met ‘nietsen’ (afgoden) inlaten; geen metalen beelden van Jahweh maken; de sabbat ‘heiligen’); **4** (ouders eren); **5** (de arme en de vreemdeling laten leven door oogstoverschotten vrij te geven); **6/9** (een dochter niet ontheiligen door er een prostituee van te maken); **7/10** (geen diefstal plegen); **8** (niet achterbaks of bedrieglijk te werk gaan).

Paulus' "vlees/ geesttegenstelling:

Gen. 6:3 zegt het: "Dat mijn geest (*opm.*: Jahweh 's levenskracht) niet onbepaald voor de mens (*opm.*: collectief) verantwoordelijk zij aangezien (voor zover) hij/ zij vlees (*opm.*: van God en zijn decaloog vervreemd is)". Lezen wij in dit licht *Gal. 5:13*vv..

1.-- "Gij, mijn broeders (en zusters), werdt geroepen tot vrijheid.

Maar dat deze vrijheid niet omsla in voorwendsel voor het vlees". M.a.w.: vrijheid van mogen (die de mogelijkheden van een situatie beperkt) verschilt van vrijheid van kunnen (die de mogelijkheden van een situatie uitbuit). 'Mogen' staat of valt met de grenzen van het geweten.

2.1.-- Vlees, duisternis (*Efes. 5:11*). Dwaasheid (*Efes. 5:15*). De oude mens (*Kol. 3:9*; *2 Tim. 3:1*vv.)....- Prostitutie, onkuisheid, uitspatting, -- afgoderij, magie, -- haat, tweedracht, afgunst.-- woedeaanvallen, twisten, onenigheden, partijdigheden, -- lustgevoelens, orgieën, fuiven en dgl.-- 'Vlees' in de strenge zin is gedrag dat van de dood van God getuigt en van de decaloog als dode letter.

2.2.-- Geest (van God), licht (*Efes. 5:8/9*), wijsheid (*Efes. 5:15*), de nieuwe mens (*Kol. 3:10*). Liefde, vreugde, vrede, geduld, gediensigheid, goedheid, vertrouwen in medemensen, zachtzinnigheid. zelfbeheersing.-- Dat alles heet Paulus "vrucht van de geest (van God)".

De uiteindelijke afloop. -- Geruisloos is Gods oordeel - het laatste oordeel inbegrepen - aan het werk in de loop van de geschiedenis.

1. "Degenen die de misstappen van het vlees begaan, zullen het rijk van God (*opm.*: Gods heelalbestuur voor zover het wangedrag afwijst) niet erven".

2. "Degenen die Christus Jezus toebehoren, hebben "het vlees" met zijn driften en begeerten gekruisigd. En, gezien het feit dat de geest (*opm.*: Gods levenskracht in ons) leven is, dat die geest ons ook inspireert".

Ziedaar de schifting die het oordeel van God (*Gal. 6:7/9* : zaai- oogstwetmatigheid) geruisloos doorvoert in de loop van de geschiedenis. "Wat men zaait, zal men oogsten: wie zaait in het vlees, zal bederf oogsten o.g.v. dat vlees; wie zaait in de geest (*opm.*: van God), zal o.g.v. die geest het eeuwig leven oogsten".

Ziedaar één van de redenen waarom wij beweren dat *Gen. 6:3* de basistekst van oud en nieuw testament, -- van het eeuwig verbond (*Is. 24:1*vv., *Rom; 2:14*vv.) is en blijft.

De elementen van de(ze) wereld.

Deze paulinische term komt voor in *Gal. 4:3* en *4:9*, in *Kol, 2:8* en *2:20*,-- “Stoicheia tou kosmou”, Lat.: *elementa mundi*, elementen van de wereld, leggen wij nu uit,

1. De algemene betekenis. -- ‘Stoicheio’ (Lat. : *elementum*) betekent in oud Grieks - net als ‘archè’, Lat. *principium*, vooropstelling - hetzij een exemplaar binnen een verzameling hetzij een gedeelte binnen een geheel (systeem) waarvan het begrip toeliet de verzameling of het systeem te begrijpen. Want een element, als exemplaar of onderdeel, beheerst zijn verzameling of zijn stelsel en maakt begrijpelijk.

“**Elementen van, de wereld**” betekent dus, algemeen gezien, al wat de wereld beheerst en meteen begrijpelijk maakt. Zo zijn de regeringen in onze wereld dingen die het leven - mede - beheersen: wil men dat leven begrijpen, dan is het kennen van de regeringen een noodzaak. De regeringen behoren dan ook tot de elementen van de wereld.

2. -- De paulinische betekenis. -- Deze beperkt zich, in hoge mate, tot religieuze systemen binnen onze wereld. Zo de voorchristelijke galatische religie als systeem of het joodse wetssysteem. Wil men het voorchristelijke galatische leven kennen, dan behoort men er het religieuze systeem van te doorgronden. Evenzo indien men de joodse wereld waaruit Paulus gedeeltelijk stamde, wilde kennen. - Leggen wij even uit.

1. -- Gal, 4:3/10.-- “Ook wij (*opm.*: Paulus spreekt als jood) waren als slaven (...) in dienst van de elementen van de wereld. -- Doch, toen de volheid van de tijd (*opm.*: de eindtijd) eraan kwam, zond God zijn zoon (*opm.*: Jezus), geboren uit een vrouw (*opm.*: Maria), om de onderdanen van “de wet” (*opm.*: hier: het volledige joodse religieuze stelsel met al zijn voorschriften) vrij te kopen. Dit om ons de aanneming tot kinderen (*opm.*: uit God geboren) te bezorgen”.

Opm.- Men lette op de systecheie “slavernij/ vrijheid” die Paulus’ weergave van de elementen van deze wereld beheerst: de elementen ‘beheersen’ (en maken begrijpelijk) maar op een voor Paulus’ christelijk aanvoelen onderwerpende, verslavende manieren.

Waartegenover de religie die hij voorstaat, als vrijheid overkomt: i.p.v. kinderen van de elementen te zijn wordt men kinderen van God, -- van God die niet verslaaft maar vrijmaakt.

Ook de galatische religie.

“Indertijd, in uw onbekendheid met God, waart gij als slaven in dienst van god(hed)en (*opm.*: de heidense numina of hogere wezens) die in de grond (*opm.*: vergeleken met de God van de Bijbel) - er geen zijn.

Doch, nu gij met God bekend zijt - of liever: nu God met u bekend is (*opm.*: vertrouwelijk met u omgaat) - waarom nog terugkeren naar die elementen zonder kracht of waarde, -- van wie gij zoals indertijd (*opm.*: voor uw bekering tot het christendom) weerom als slaven in dienst wilt zijn? Dagen! Maanden! Jaargetijden! Jaren! Almaar in acht nemen! (...).”

Opm.- Weerom de verhouding “onvrije slavernij/ vrij Godskindschap”. Met op het laatste dat wat één der tekens bij uitstrek van slavernij is: het scrupuleus-bevend letten op de liturgische kalender met zijn dagen, maanden, jaargetijden en jaren.

M.a.w.: niet de algemene wet van God maar de strenge, onderwerpende voorschriften van de galatische religie verslaven. Voorschriften die “de wil” van hogere wezens, de elementen van de wereld bij uitstrek (als achtergrond van de voorschriften), zijn, maken tot onvrije wezens. -- Van religiekritiek gesproken!

2. -- Kol. 2:8; -- 2:16vv.. -- Paulus herhaalt zijn kritiek. -- “Dat niemand het in zijn hoofd krije aanmerkingen op u te maken in de stijl van “Wat mag gegeten of gedronken worden?” of “Welke jaarlijkse vieringen, nieuwe-maanfeesten, sabbatdagen zijn voorgeschreven?”. (...). Dat niemand u bij de neus neme die opgaat in zelfkastijdingen (letterlijk: vernederingen, strenge zelfbehandelingen) in het kader van een religie van engelen (*opm.*: een andere naam voor de hogere wezens die mede de elementen van de wereld zijn), want zo iemand gaat helemaal op in dingen die hij “gezien” (*opm.*: in visioenen of o.g.v. eigen denkmechanismen) heeft. (...). Waartoe u plooiën onder voorschriften alsof, gij nog in deze wereld leeftet?

“Niet in de handen nemen”. “Niet van proeven”. “Niet aanraken”. Al zo’n dingen die, door het gebruik ervan tot vergaan gedoemd zijn! Zo’n voorschriften kunnen weliswaar het aanschijn van ‘wijsheid’ vertonen door hun overdreven vroomheid of zelfkastijdingen die het lichaam niet sparen: in feite hebben zij geen enkele waarde (...).

Opm.- Weerom Paulus’ felle religiekritiek die in de religies de onderwerpende - tot zich plooiën dwingende - voorschriften bloot trekt op hun werkelijke waarde.

Jezus: zijn ware wezenheid.

Beginnen wij met de titel ('naam', d.i. rol) "nieuwe Adam" want daarmee situeren wij hem in de gewijde geschiedenis, d.i. de 'tôledôt' of oorsprongsgeschiedenis. Jezus is de nieuwe oorsprong.

Rom. 5:18: "Zoals de fout van één enkel mens (*opm.*: Eva/ Adam) over alle mensen een veroordeling wierp, zo ook verschaft het werk der gerechtigheid (*opm.*: Jezus' gewetensvol optreden) van één enkel mens aan allen een verrechtvaardiging (*opm.*: met God en de decaloog in orde gebracht worden) die het leven (*opm.*: dat soort leven dat een Gods geest (*Gen. 8:3*), ontspringt) geeft".

M.a.w.: de eerste zonde die in de erfzonde voortwoekert en a.h.w. zichzelf voortdurend herverwekt, wordt te niet gedaan. Want Jezus' 'vader' (*Joh. 8:38*) is de hemelse Vader, de Eerste persoon der H. Drie-eenheid, en niet "de slang" die Eva/ Adam inspireerde.

M.a.w.: Jezus zet een nieuwe tôledôt of afstammingsgeschiedenis in, die op het 'geloof', zo typisch voor Abraham (*Gen. 22:1/19*)- steunt in 'genereert', d.i. doet herboren worden, "uit God" (*Joh. 1:12v.*).

Jezus, de mensenzoon. -

Deze term die Jezus zelf geregeld op zichzelf toepast, dateert van *Dan. 7:13*, waar het werelddoordeel vooraf geschouwd wordt: "Ik 'zag' gedurende de nachtelijke gezichten en kijk; met de hemelwolken kwam iemand die op een mens geleek (...). Hem werd gegeven macht en eer en koningsheerschappij en alle volkeren (*opm.*: Daniël als eindtijd-apocalyptieker situeert zich "te midden van de volkeren" en niet meer in het te enge kader van het jodendom), naties en talen dienen hem (...)".

A. Bertholet, *Die Religion des alten Testaments*, Tübingen, 1932, 131, zegt het kort maar definitief: "Mensenzoon. -- 'Zoon' betekent enkel het als mens geklasseerd worden. Op een mens lijkt het rijk van God zoals de rijken van de wereld (*Matth. 4:8/9* (waar Satan ze aan Jezus presenteert)) op dieren".

Bertholet als godendiensthistoricus zal wel geweten hebben dat de heidense religies als demonische structuren iets 'dierlijks', vertonen dat juist vanaf Jezus vooral (het oude testament liep daarop enigszins vooruit) tot iets menselijks omgevormd, hersticht, herschapen, herverwekt wordt. In het doopsel nl. ontsnapt de mens aan de dierlijke rijken en wordt hij lid van "Gods rijk" dat 'menselijk' is als de mensenzoon die uit God, de vader, geboren is.

Jezus: de lijdende en verheerlijkte dienaar van de Heer.

Filipp. 2:9/10 zegt dat “God Jezus een ‘naam’ (*opm. rol*) gegeven heeft die iedere ‘naam’ overschrijdt opdat alles - in de ‘naam’ van ‘Jezus’ - neerkniele: in de hoogste hemel, op aarde en in de onderwereld”. Indien er één titel is die die passus van Filippensenbrief waarmaakt, dan is het de oudtestamentische titel “ebed Jahweh”, dienaar van de Heer.

Luk. 22:37: “Het is een noodzaak dat in mij verwerkelijkt wordt, wat geschreven is: “Hij werd tot de misdadigers gerekend” (*Is. 53:12*)”. Aldus Jezus over zichzelf. Daarmee verwijst Lukas’ tekst naar Deutero-Isaias (*42:1/4 (5/9); 49:1/; 50:4/9 (10/11)*); -- vooral *52:13/53:12*).

De tweeledige structuur.

1. Er is een overgangsstructuur van vernedering (tot een ongehoorde graad zelfs) naar verheerlijking (tot een even onvoorstelbare graad. Dat wordt samengevat in de term ‘exodos’, uittocht (van Jezus die sterft op het kruis (kruispasen) maar onmiddellijk in volle macht heerst (verrijzenispasen).

2. Er is ook, daarmee ineens, een solidariteitsstructuur. -- “Onze kwalen nam hij op zich. Met onze smarten heeft hij zich gelast (...). De straf die ons vrede bracht, is de zijne. Dankzij zijn striemen vonden wij genezing (...).”. De oude Romeinse paasliturgie zegt het in het spoor van deze tekst: “(Jezus) vernietigde door te sterven onze dood en door te verrijzen herstelde hij ons leven”.

Voor de oosterse theologen en liturgieën herhalen eindeloos deze basisstructuur: een mysterieuze lotsgelijkloop (maar met een omslag in het tegendeel) beheerst Jezus als “hoofd van het (*opm.: mystieke*) lichaam” dat zijn kerk is, ‘Kerk’, d.i. degenen die een doopsel ondergingen (heilige geest en begeerte, heilige geest en bloedgetuigenis, heilige geest en (ritueel) water).

Tôledot.

Is, 53:10/12. -- “Hij zal zijn nakomelingschap zien, -- zijn dagen lang zien worden”. Men ziet het: reeds deutero-Isaiaans is de tweeledige structuur van hierboven oorsprongshistorisch geduid. Als men wil maar dan in de godsdiensthistorische zin (zoals wij dat doorlopend doen): “mythisch geduid”. Wanneer men zich buiten het recentere rationalisme, stelt, dan pas komt men open voor de (toegepaste) logica van de gewijde teksten die pas dan overigens een zeer strikte logische (en geen ‘prelogische’) stijl vertonen.

Jezus' verheffing

Gen. 5:24: “Henok leefde in eenheid met God. Daarna verdween hij want God nam hem weg”. *2 Kon. 2:9vv.*, vertelt hetzelfde van de profeet Elias. -- *Mark. 16:19* “Jezus werd ten hemel opgenomen en zetelde aan Gods rechterhand. - Staan wij even stil bij Jezus' wegneming.

Afgewerkt. -- *Luk. 13:31.*-- Enkele farizeeën komen tot bij Jezus: “Vertrek en ga weg van hier want Herodes wil u doden (vgl. *Joh. 8:44*)”. -- Jezus: “Ga aan die vos zeggen: “Kijk: ik jaag demonen uit en voer genezingen uit. Vandaag, morgen, de derde dag (*opm.*: over kort) ben ik afgewerkt”. Maar vandaag, morgen en overmorgen moet ik mijn weg verder zetten want het is het lot van een profeet dat hij niet buiten Jeruzalem sterft”.

Opm.: -- Over kort - zo wil Jezus zeggen - zal mijn werk ‘af’ zijn. Dat slaat op zijn wegneming van deze aarde, -- zijn ‘verheerlijking’, zoals S. Jan verkiest te zeggen.

Jezus' duidelijke maar onbegrepen voorspellingen. -- Wij vatten samen.

1. -- *Luk. 9:51.* -- Aangezien het moment waarop Jezus moest ‘verheven’ (*opm.*: opgeheven) worden, naderde, ging hij met beslistheid de weg naar Jeruzalem op.

Opm.: -- Jezus als helderziende ‘ziet’ het!

2. -- *Luk. 9:22.* -- “De mensenzoon moet veel lijden, -- door de oudsten, hogepriesteres en schriftgeleerden verworpen worden. Gedood worden en de derde dag verrijzen”.

Opm.- Hier komt de “ebed Jahweh”, de vernederde en verheerlijkte dienaar van de Heer ter sprake. En wel in de vorm van kruispassen-verrijzenispasen. Beide, vernedering en verrijzenis zijn éénzelfde verheffend gebeuren.

3. -- *Luk. 9:43v.* - “Gij, knoopt het goed in uw oren: “De mensenzoon staat op het punt in de handen der mensen overgeleverd te worden”. Maar zijn leerlingen verstonden dit woord niet. - Jezus ‘zag’ in de toekomst. De leerlingen niet.

4. -- *Luk. 18:31.* -- Jezus tot de twaalf: “Kijkt! Wij stijgen op naar Jeruzalem. Al wat de profeten (vgl. *Luk. 24:25/27; 24:44*) geschreven hebben, zal m.b.t. de mensenzoon vervuld moeten worden. Hij zal aan de heidenen (*opm.*: de Romeinen) uitgeleverd worden, -- bespot mishandeld, bespuwd worden. Na hem gezeseld te hebben zullen zij hem doden en de derde dag zal hij verrijzen”. Maar zij verstonden niets van dit alles.

Het teken van Jonas.

Matth. 12:40 (// *Luk. 11:30*). -- “De mensenzoon zal in de schoot der aarde verblijven gedurende drie dagen en drie nachten”. Enige Schriftgeleerden en farizeeën vroegen Jezus “een teken”. Een teken waardoor zij, ofschoon “een slecht en overspelig geslacht” (sic Jezus), zouden met zekerheid weten dat hij wel degelijk “van God gezonden” was.

Want, in tegenstelling tot een zeker gedeelte van “de menigte” die in Jezus een profeet, d.i. een ziener van God gezonden, zag, -- in tegenstelling zelfs tot sommige bezetenen die - geïnspireerd door hun vader (de duivel) Jezus onderkenden als “de zoon van God”, ‘zagen’ die schriftgeleerden en farizeeën dat niet.

Zoals *Joh. 12:37* o.m. zegt: “Ofschoon, Jezus zulke grote tekens in hun tegenwoordigheid had verricht, toch geloofden zij niet in hem”. Hij had zieken en bezetenen ‘genezen’ meermaals en in het publiek. Maar Jezus koesterde geen enkele illusie terzake: “Als zij niet luisteren naar Mozes en de profeten, dan zullen zij zich ook niet laten gezeggen zelfs al stond er iemand op uit de doden”. (*Luk. 16.31*).

Zoals zo-even gezegd: “Een boos en overspelig (*opm.*: een gewetenloos en van God vervreemd) geslacht vraagt een teken, En geen teken zal het gegeven worden tenzij het teken van Jonas de profeet; Hij liet hen staan en ging heen”. (*Matth, 16:4*).

Mirakels overtuigen sceptiekers niet.

Want deze zijn altijd voor een tegengestelde duiding vatbaar. Aangezien die Schriftgeleerden en farizeeën in kwestie zich door Jezus in hun ‘naam’ (versta: persoon en rol) wezenlijk en grondig bedreigd zagen, interpreteerden zij Jezus’ wonderwerken (aretologisch aspect van zijn optreden) anders dan zij objectief, op zich, waren.

Desnoods duiden zij Jezus’ wonderwerken, ontsprongen aan Gods scheppende kracht, als “door Beëlzebub, de vorst der duivels” veroorzaakt (*Matth, 12:24*).

M.a.w. zoals zij dat meenden te moeten duiden, -- geïnspireerd door hun vader (*Joh, 8:43*): “Waarom begrijpt gij mijn taal niet? Omdat gij zelfs niet ertoe in staat zijt naar mijn woord te luisteren, Gij hebt de duivel tot vader (*opm.*: ingever) en de zin van uw vader verkiest gij te doem; “Gij gelooft niet in mij juist omdat ik de waarheid (*opm.*: zoals deze van God komt) zag”. (*Joh, 8:45*).

Ziedaar de juiste betekenis van Jezus dood en verrijzenis als teken van Jonas.

Door de sjeol, de onderwereld, getroffen.

“Vanuit de schoot van de sjeol heb ik geroepen: gij hebt mij verhoord. (...). Vanuit de grafkuil hebt gij mijn leven doen opstijgen (...).

Zo bidt *Jonas 2:3; 2:7*. -- Wat juist “het doodse leven in de sjeol” is echter voor zover het bij Gods uitverkorenen soms doordringt, leert ons *Ps. 88 (87)*. Wij halen het voornaamste aan.

Jahweh, God van mijn heil wanneer ik ‘s nachts tot u roep, dat dan mijn gebed tot u doordringe. Verhoor mijn tranen want mijn ziel is van kwalen boordevol en mijn leven bevindt zich op de rand van de sjeol.

Reeds bekeken als iemand die in “de groeve” is afgedaald, ben ik een doodlopend mens, -- als een vrijgelatene die tot de doden behoort (*opm.*: slaven/ slavinnen behoorden tot het dodenrijk), gelijkend op vermoorden die in de grafkuil liggen. Wezens die gij vergeten zijt,-- die van uw hand (*opm.*: levenskracht) afgesneden zijn.-- In het diepste van de groeve hebt gij mij thuis geweest, -- in de duisternis -- in de afgronden.

Op mij weegt blijkbaar uw woede: gij laat al uw golven los. Wie met mij waren, hebt gij van mij verwijderd, - van mij voor hen een griezelfiguur gemaakt, -- een aangehoudene die niet buiten kan. (...).

Heel de dag roep ik tot u, Jahweh. (...). Verricht gij voor doden wonderdaden? Staan refaïm (*opm.*: schimmen in de onderwereld, zonder enige ‘geest’ (levenskracht; *Gen. 6:3*) van God) op om u te leven? Gewaagt men van uw liefde in de grafkuil? Van uw waarheid in de abaddon (*opm.*: oord van de verlorenheid)? Weet men van uw wonderdaden iets of in de duisternis? Van uw gerechtigheid (*opm.*: uw genadige tussenkomst) in het oord der vergetelheid?

Ik: ik roep tot u, Jahweh, ‘s morgens is mijn gebed er al voor u. (...). Ongelukkig - stervende vanaf mijn kinderjaren heb ik uw verschrikkingen doorstaan: ik ben aan het einde (...). Uw griezels hebben van mij ‘niets’ gemaakt. Zij verstikken mij als water: de hele dag. (...). Vrienden, naastbestaanden verwijderd gij van mij: mijn gezelschap is de duisternis.

Opm.- Ziedaar wat de oudtestamentische gelovige dacht wanneer hij in diepste ellende geraakte. Het hiernamaals - voor het eerst duidelijk als Gods oordeel geduid *Num, 16:28/35* - was nl. de plaats waar “God niet meer verantwoordelijk was voor de mens voor zover hij (louter ‘vlees’ (van God en zijn gebed vervreemd) was (*Gen. 6:3*)).

Jezus: ter helle (sjeol, onderwereld) neergedaald.

Als “dienaar van de Heer” gaat Jezus zo ver te sterven! Maar, zoals *Ps. 118 (117): 19v.* voor ieder ‘gerechtige’ (gewetensvolle) voorziet, hij treedt “de poorten der gerechtigheid,” of nog “de poort van Jahweh” de tegenhanger van “de poorten der hel” (*Matth., 16:18*), binnen als de verheerlijkte dienaar van God. Wat hem niet belet “de onderwereldse poorten der hel” te bezoeken.

1 Petr. 3:18vv. -- “Christus zelf is eens en voorgoed voor de zonden gestorven: als gewetensvol mens voor gewetenlozen! Om ons tot God te brengen. Weliswaar gedood “volgens het vlees” (*opm.: Gen. 6:3*) werd hij tot leven gewekt “*volgens de geest*” (*opm.: van God; Gen. 6:3*)”.

Opm.- Paulus zegt dat Jezus zelfs een levendmakende geest werd: dermate beschikte hij, onmiddellijk na zijn dood, over Gods levenskracht (zoals *Joh. 7:37/39* zo duidelijk voorspelt).

Petrus gaat verder: “In die geest (*opm.: nieuwe levenskracht*) ging hij zelfs die boodschap verkondigen aan de geesten in de kerker (*opm.: sjeol*),-- aan diegenen die indertijd geweigerd hadden te geloven, toen Gods geduldig optreden uitstel verleende, - in de degen waarin Noë de ark bouwde (*Gen. 7:14*), waarin een klein aantal (...) uit de zondvloedwateren gered werden”.

Opm.- Men ziet hier weerom hoe “de dagen van Noe” (*Luk. 17:26v.; Jud. 6*) wegen op het nieuwtestamentische denken.

De geesten in de kerker. -- Volgens sommigen zouden die geesten in de kerker de heiligen zijn die *Matth. 27:52* vermeldt als verrezen en zich aan velen tonend (in verschijningen, -- uit de graven komend met het ‘lichaam’ (*opm.: het zielelichaam*) na Jezus’ verrijzenis). Van dezen echter zegt Mattheüs “dat zij in de heilige stad binnentraden”, met Jezus blijkbaar “de poorten der gerechtigheid” binnentredend (vgl. *Openb. 21:2; 21:10; 22:19*: het hemels Jeruzalem). Welnu Jezus is neergedaald in de sjeol.

Anderen echter - met veel meer reden - duiden “de geesten in de kerker” als de zielen van degenen die als ‘vlees’ (gewetenloos en zonder geloof) n.a.v. de zondvloed stierven en dus in de sjeol terechtwamen -- doordat God zich niet meer verantwoordelijk voelde met zijn geest (levenskracht, ruah), zoals *Gen, 6:3* - het kan nooit genoeg herhaald - duidelijk zegt in dat kader.

Opm.- Een andere mening: het zijn de zielen van de geketende demonen waarover *het boek Henok* het heeft,-- “Geketende demonen” is een term die vaag genoeg is om juist te kunnen zijn.

1 Petr. 4:6. -- Eerst de context. -- Petrus schetst de afgrond tussen de heidenen, -- in hun extreme afwijkingen vooral, en de toenmalige christenen. “Tijd genoeg is reeds voorbijgegaan met te doen wat de heidenen willen door zich over te leveren aan uitspattingen, driften uitleven, dronkenschappen orgieën, drinkgelagen, aan door God afgewezen afgodische erediensten, Wat dat betreft: zij vinden het bevreedend dat gij niet meer met hen op dat buitensporige leven zonder hoop op heil (*opm.*: Gods’ heil) inrent. Gevolg: zij lopen over van beledigende uitspraken”. - Tot daar de context.

“Zij zullen daarvan rekenschap moeten afleggen voor Jezus die zich gereed houdt om levenden en doden te oordelen. Daarom nl. werd de blijde boodschap zelfs aan de doden verkondigd opdat zij, ofschoon volgens de mensen “naar het vlees” (*Gen. 6:3*) geoordeeld (*opm.*: veroordeeld), zij toch volgens God “in de geest” (*Gen. 6:3*) leven”.

Opm.- Het is weer uit Petrus’ tekst duidelijk dat Jezus, na op deze aarde, in het enge joodse kader, de blijde boodschap te hebben verkondigd, ook de blijde boodschap van Gods heil verkondigde in de sjeol waar de doden verblijven.

Opm.- -- Of die ‘doden’ de ongelovigen zijn die de lezers van Petrus’ brief vervolgen (zoals sommige duiders beweren), blijkt nergens direct maar kan zijn natuurlijk.

Het oercredo. -- *1 Kor. 15:3.* -- “Ik heb u doorgegeven (...) wat men mij had doorgegeven, nl. dat Christus gestorven is voor onze zonden, -- volgens de schriften, -- dat hij in het graf is gelegd, -- dat hij de derde dag verrezen is, -- volgens de schriften, - - dat hij verschenen is aan Kefas (*opm.*: Petrus), daarna aan de twaalf (*opm.*: apostelen) (...)”.

Paulus slaat hier één zeer doorslaggevend heilsfeit over, nl. de nederdaling “ter helle” van Jezus zodra hij, aan het kruis gestorven, verheerlijkt was en over zijn volle macht beschikte.

De geloofsbelijdenis die de nederdaling ter helle - in rationalistische zin geduid als een ‘mythe’ (versta: product van prelogisch denken) - laat vallen, miskent op eigenzinnige wijze de teksten van het nieuwe testament.

Jezus “zetelt aan Gods rechterhand”.

Jezus verkondigt de blijde boodschap op deze aarde, in de onderwereld en in het hemelruim. Petrus is duidelijk: “Nadat hij de engelen (*opm.*: godszonen, ‘heiligen’ (in de archaïsche zin), -- de machten (‘lexousiai’, potestates), de krachten (‘dunameis’, virtutes) aan zich onderwierp, dringt Jezus als verrezene tot de hemel door en zetelt aan Gods rechterhand”.

Opm.- Het “zetelen aan de rechterhand (van een vorst b.v.)” betekent het beschikken over de macht van degene aan wier rechterhand men zetelt; Aldus *1 Petr.* 3:22.

De oorsprong van de ‘namen’ -- Het is duidelijk dat termen als ‘machten’, ‘krachten’ e.d.m. ‘namen’ bedoelen, d.i. personen én hun rol, in Gods schepping, vooral in dat gedeelte der schepping dat de hemel(en) heet.

Opm.- ***De term ‘hemel(en)’ (en ‘hemels’) is meerzinnig.***

Wanneer hij aanduidt “de poorten van Jahweh” (“de poorten van gerechtigheid”) zoals in *Ps. 118 (117): 18/20*, dan betekent hij dat wat wij christenen, nu bedoelen met “de hemel” der gelukzaligen. Maar, wanneer hij in louter kosmische zin gebruikt wordt, dan bedoelt hij het domein van de wezens die hun sacrale biotoop hebben in het hemelruim boven onze hoofden.

Men onderscheide dus scherp tussen de heilshistorische en de louter kosmische betekenissen. Zo kunnen wezens die in de hel thuishoren, zich per toeval b.v. in het hemelruim boven onze hoofden bevinden. De heilshistorische betekenis staat of valt met het gewetensvolle leven; de louter kosmische slaat op een gedeelte van de schepping. De “poorten der hel” (*Matth. 16:18*) zijn de wezens die in de onderwereld als refaïm thuishoren maar doordringen tot ons dagelijks aards bestaan, vooral in de ‘wereldrijken’ (*Matth. 4:8*).

De oorsprong van de namen. -- De oorsprong van b.v. de term ‘engel’ is duidelijk Bijbels. - Maar volgens kenners zou de term ‘kuriotes’ (dominatio, majesteit of hoogheid) slaan op sacrale wezens die de politieke macht en vooral al wat gerecht is, beheersen. Om met Söderblom te spreken: als ‘veroorzakers’. Om met Usener te spreken: als functiegodheden.

Vgl. teksten als *Luk. 12:11* en *20:20 (magistraten)*. Vgl. *Gen. 3:5*, *1 Sam. 28:13,-*, *Ex. 21:6*. *Ps, 82 (81)*:, waar rechters ‘goden’ (elohim) heten.

Namenlijsten.

Efes. 2:1vv. -- “Gij die door uw afdwalingen en uw zonden (*opm.*: gewetenloze handelingen) ‘dood’ (*opm.*: van goddelijke levenskracht (‘geest’) beroofd) waart, waarin gij eertijds geleefd hebt volgens de god van deze wereld, de heerser over het machtsgebied van de lucht, de geest die nog altijd aan het werk is in degenen die hem weerstaan (...)”.

Opm. - M.a.w.: het verloop van deze wereld en buiten ons én in ons ontspringt minstens voor een gedeelte aan satan, die ook elders “de vorst van deze wereld” heet (*Joh, 12:31*), De atmosfeer die wij inademen, is zijn biotoop, -- beter: is ook zijn biotoop.

Juist die “vorst van de wereld” werd door Jezus’ exodos of wegneming “buitengeworpen”. Hij is immers, volgens de Bijbel, het kopstuk van de hogere wezens en in die zin de eerst bedoelde wanneer Jezus zetelt aan Gods rechterhand.

Efes. 6:10vv.

“Maakt dat gij leefkrachtig wordt “in de Heer”, in de macht van zijn kracht (...) om te weerstaan aan de kuiperijen (= manipulaties) van de duivel”.

Opm.- Paulus bedoelt weerom Satan. Maar deze keer situeert hij hem in het geheel der “elementen van deze kosmos”: “Want niet tegen tegenstanders van bloed en vlees (*opm.*: mensen op deze aarde) hebben wij te strijden, doch tegen de heerschappijen (‘archai’; principes), de machten (‘exousiai’; potestates),-- tegen de beheersers (‘kosmokrates’, mundi rectores) van deze wereld dezer duisternis (vgl. *Luk. 22:53*),-- tegen de geesten (‘ta pneumatika’, spiritualia, letterlijk: de geestelijke machten en invloeden) van het kwaad die in de hemelse (*opm.*- in de kosmische zin) ruimten wonen”.

Efes. 1:21v.

“Nadat Jezus zich verheven heeft boven iedere heerschappij (‘archè’, principatus), macht (‘exousia’, potestas), kracht (‘dunamis’, virtus, -- hier in de zin van wezens “in den hoge”), majesteit (hoogheid: ‘kuriotes’, dominatio), werd hij uit de doden opgewekt en zetelt hij aan de rechterhand. Met een naam boven iedere naam die zal kunnen genoemd worden niet enkel binnen deze ‘eeuw’ (*opm.*: omvattend tijdperk) maar bovendien in de komende ‘eeuw’”.

Daar de hogere wezens blijkbaar tegen Jezus stelling nemen, met of zonder Satan, “vernietigt hij iedere heerschappij, macht en kracht” (zoals *1 Kor, 15:24* zegt.) Niet te verwonderen: wij zagen dat zij demonisch (in de godsdiensthistorische zin) zijn.

De volkeren.

Gen. 6:9/10:32 heeft het over de ‘tôledôt’ (nakomelingengeschiedenis) van Noë. Met wie Jahweh - in het kader van het eeuwig verbond (*Is. 24: 5; Rom. 2:14v.*) - het noahisch verbond (*Gen, 6:18; Matth, 5:44v.*) beslist.

Noë wordt zo tot “vader der volkeren”, die zijn ‘patria’ (*Efes. : 3:15*) zijn, d.i. zijn ‘vaderschap’, beter: afstammelingen.

Zoals (*Gen. 1:28*) in de aanvang God de mensheid opdroeg zich te vermenigvuldigen, zo ook zegt hij tot Noë en zijn ‘zonen’: “Weest vruchtbaar.(....). Bevolkt de aarde. (...)”.

De talen der volkeren en hun ‘verwarring’.

De postnoahische mensheid evolueert tot ‘vlees’ (*Gen. 6:3*), d.i. van God en zijn geboden vervreemde mensheid. -- Wat volgens een Bijbelse schrijver zichtbaar is in ‘Babel’ d.i. Gods oordeel over “de volkeren”.

Gen. 11:1vv. -- “De hele wereld bediende zich van éénzelfde taal en van dezelfde woorden. (...). De mensen troffen een dal aan in Sjinear (*opm.*: Babylonië) en vestigden er zich. -- De ene tot de andere: “Komaan! Maken wij stenen en bakken wij ze in het vuur.” (...). -- Zij zeiden “Komaan! Bouwen wij ons een stad en een toren waarvan de top tot in de hemelen reikt (vgl. *Dan. 4:18*). Maken wij ons een naam (vgl. *Ekkk.kus (Sir.) 40:19*) en wezen wij niet gespreid over de hele aarde!”.

Godsoordeel.

“Welnu, Jahweh daalde neer om de stad en de toren (...) te zien: “Kijk! Allen maken éénzelfde volk uit en spreken éénzelfde taal en dat is pas het begin van hun plannen! Nu echter zal geen enkel plan voor hen uitvoerbaar blijken, Komaan! Dalen wij neer en verwarren wij hun taalgebruik zo dat zij mekaar niet meer verstaan”. Jahweh spreidde ze over het aanschijn van de hele aarde en met de bouw van de stad hielden zij op.

Gevolg: men noemde ze ‘Babel’, want daar verwarde Jahweh het taalgebruik van alle aardbewoners en van daar uit spreidde hij ze over het hele aanschijn der aarde”.

Opm.- Gods ‘geest’ (levenskracht; *Gen. 8:3*) drijft “het vlees” waarvoor hij niet verder verantwoordelijk wil zijn, uiteen.-- Let wel: ‘Babel’ betekende “poort van de god(heid)” (vgl. “poorten der hel” in *Matth. 16:18*), d.i. de plek waar de heidense godheid ‘heerste’ als element van de(ze) wereld. Daarvan was de toren - ziggurat - “de heilige berg”, d.i. het concentratiepunt.

Geestesuitstortingen.

“Heilige of God geest”, zoals in *Gen. 6:3* of *Ps. 51 (50) :12vv.*, is het bij de ziel (nefesj) gevoegde zuiver goddelijk of liever bovennatuurlijk levensbeginsel (heiligmakende genade). Maar “heilige geest” betekent ook “charismatische geest”, d.i. Gods levenskracht voor zover zij eveneens in de mens, genadegaven - begaafdheden - scheidt.

‘Profeteren’. -- ‘Zien(st)er’ was de oudere term voor “profeet/ profetes” (*1 Sam, 9:9; Joh. 4:19*). -- Luisteren wij naar wat Balaam zegt: “Het oog dat feilloos is. Het horen van Gods woorden. Het zien van wat Sjaddai (God) toont. Het doorkrijgen van het goddelijk antwoord (*opm.*: wanneer de profeet God raadpleegt). Het opengaan der ogen. -- Het kennen van het weten van de Allerhoogste”. (*Num. 24:3v.*; -- *24:15v.*; -- *23:3vv.*). -- Ziedaar wat “het komen van de geest van God” over Balsam uitwerkt.

Profeteren als algemene begaafdheid.

Num. 11:24/30 vertelt hoe Jahweh Mozes’ heel bijzondere profetische geest (*opm.*: begaafdheid) uitbreidt tot “zeventig oudsten”. Waarbij Mozes, die een heel eenvoudig man was, zich laat ontvallen: “Ach, kon het hele volk van Jahweh profeet zijn doordat Jahweh hun van zijn geest geeft”! (*Num. 11:29*).

Joël.

Mozes’ wensdroom wordt hernomen door de profeet Joël. In *3:1* luidt het: “(Daarna) zal ik (Jahweh) mijn geest over *alle vlees* uitstorten”

Opm.

In het licht van *Gen. 6:3*, die de basistekst van oud en nieuw verbond blijft, klinkt het verrassend want daar luidt het: “Dat mijn geest niet onbepaald verantwoordelijk zij voor de mens (*opm.*: als collectief begrip) aangezien (beter: voor zover) hij vlees is”. -- ‘Vlees’ is al wat God als ‘dood’ beschouwt en de decaloog als dode letter naast zich neerlegt, zoals Jezus parabel het zo schitterend zegt: “Een rechter die God niet eerbiedigde en zich aan de mensen niet stoorde” (*Luk. 18:2; 16:4*).

Maar Joël:

“Uw zonen en uw dochters zullen ‘profeteren’ (*opm.*: profetisch begaafd zijn). Uw bejaarden zullen dromen zien.-- Uw jongeren gezichten. Zelfs over slaven en slavinnen - in die degen (*opm.*: in een latere fase van de gewijde geschiedenis) - zal ik mijn geest uitstorten”.

Opm.- Dat behelst dat God “wijsheid en onthulling” (*Efes. 1:18*), “wijsheid en wonderkracht” (*Matth. 13:54*) op planetaire schaal mettertijd gaat ‘uitstorten’

Mozes en de andere profeten.

Lezen wij *Num.*, 12:1vv.. -- Miryam (een profetes (*Ex.* 15:20)) en Aäron nemen het op tegen Mozes om reden van de kusitische vrouw (vgl. *Ex.* 4: 24/26) die hij tot zich had genomen: “Jahweh zou dus enkel tot Mozes spreken? Heeft hij ook niet tot ons gesproken?” Waarop Jahweh tot beiden: “Indien er onder u een profeet is, dan onthul ik mij aan hem in een gezicht, -- spreek ik tot hem in een droom. -- Zo is het niet met mijn dienaar Mozes gesteld. -- Heel mijn huis is hem toevertrouwd (*opm.*: hij gaat vertrouwelijk met mij om): met hem spreek ik van aanschijn tot aanschijn (*opm.*: rechtstreeks, intiem),-- op klaarblijkelijke wijze en niet in raadselachtige uitspraken. En hij ziet de verschijningswijze van Jahweh (*opm.*: Jahweh ‘s heerlijkheid) (...)”.

Ex. 33:11 (“Jahweh sprak met Mozes van aanschijn tot aanschijn”). -- *Ex* 33:18vv, (“Gij kunt mijn aanschijn niet zien want “de mens” kan niet mij zien én overleven”) o.m. tonen aan dat, onder de zieners of profeten, Mozes eersterangs was. Mozes zal, in de lange reeks profeten, “de grootste” (*Deut.* 34:10) blijven.

Andere profeten. -- Het zien(st)erschap is een veelvormig fenomeen.

Zo zijn er de zeventig profeten die Mozes' gave delen (*Num.* 11:24vv.), Zij ‘spreken’, d.i. beschikken over een gave die maakt dat hun woorden direct Gods woorden uitmaken. In die zin kan men reeds van een zekere ‘glossolalie’ (taalspreken) gewagen. Met name: niet het spreken in ‘vreemde’ taal maar het spreken zo dat de gesproken taal niet die van de zicht- en tastbare mens is maar van die mens als middelaar/ middelares (‘medium’ zegt men nu) van b.v. Jahweh.

1 Sam. 10:5/6 -- “Zodra gij de stad intrekt ziet gij een groep profeten van de offerhoogte komen,-- voorafgegaan door harp, tamboerijn, fluit en citer, en zij zullen in vervoering zijn. Dan zal “de geest van Jahweh” (*opm.*: een geest of levenskracht door hem geduld) u aangrijpen: met hen zult ook gij in vervoering geraken en in een ander mens veranderen”. Aldus de profeet Samuel tot koning Saul.

Dat type bestond lang in Israël (*1 Kon.* 18:4; *2 Kon.* 2:3; -- *1 Kon.* 22:10). Het vergt voorbehoud want muziek en gebarenspeel (*1 Sam.* 19:34: ritus paganus) leiden wel tot vervoering in, maar waarborgen niet “de vader” (de ingever) van de inspiratie.

De eerste geestesuitstorting te Jeruzalem.

Hand. 2:1vv. -- Allen (Maria. de twaalf, sommige andere leerlingen: *Hand. 1:13*) waren op pinksterdag bijeen. Rond 9.00 h. 's morgens (het derde uur).-- Plots kwam vanuit de hemel een geluid als van een hevig wind die het hele huis waarin zij zich bevonden, vervulde. Zij zagen tongen verschijnen - men zou gezegd hebben: vuurtongen -: deze spreidden zich en één tong zette zich neer op ieder onder hen. -- Allen werden van de heilige geest (*opm.*: Gods levenskracht) vervuld en zij begonnen in 'andere' (*opm.*: vreemde) talen te spreken naargelang de geest ze te vertolken gaf.

Opm.: Dat is de glossolalie te Jeruzalem (vgl. *1 Kor. 14:2*).

1. -- Het Pinkstertalenwonder is de tegenhanger van de 'talen' van de babelse talenverwarring door Jahweh verwekt (*Gen. 11:11 11:6; 11:9*): de heidense godspoort (domein van heidense entiteiten) - Babel - werd door een Godsoordeel talenverwarring - Babel -. Hier ontstaat het tegengestelde: onderlinge verstandhouding.

2. -- Vanuit de hemel. -- Jezus, na zijn laatste adem, daalt neer in de onderaardse regionen om de blijde boodschap ook daar te verkondigen. Daarna stijgt hij op in de hemelse regionen om ook daar dezelfde blijde boodschap te verkondigen.

Ps. 68(87):11vv. zegt: "Verricht gij voor de doden wonderen? De schimmen: staan zij op om u te loven? Spreekt men in "de grafstede" over uw waarheid (*opm.*: wat gij als waarheid onthult) in het oord van abaddon (verderf)? Kent men in de duisternis uw wonderen en in het land der vergetelheid uw gerechtigheid?"

M.a.w.: in het eindpunt van al wat 'vlees' (*Gen 6:3*) is, de onderwereld, heerst, inzake Gods wonderdaden volstreekte stilte! Niet zo in de wereld van Gods 'geest' (*Gen. 6:3*) vanuit de hemel, van bij de hemelgod (*Tobit 7:12; 7:16; 10:13*), daalt een glossolalia, het uitspreken van Gods wonderdaden (aretalogie), neer!

Opm.- Het talenwonder en andere geestesgaven (charismata) zijn het effect van "heilige of Gods geest" maar b.v. in *Joh. 16:13* komt de derde persoon der H. Drie-eenheid door in die "heilige geest": "Wanneer hij zal komen, de Geest der waarheid, zal hij u in de gehele waarheid binnenleiden, want hij zal niet uit zichzelf spreken maar wat hij hoort (*opm.*: komende van de Vader en de Zoon) zal hij zeggen".

“Alle volkeren”

Hand. 2:5vv..

Er woonden in Jeruzalem vrome mannen uit alle volkeren die onder het hemelruim zijn. N.a.v. het geluid dat zich voordeed, liep de menigte te hoop en was zij verbaasd: ieder hoorde ze in zijn eigen taal spreken! (...). Parthen, Meden en Elamieten, inwoners van Mesopotamië, Judea en Cappedocië, van Pontus en Asia, Frygië in Pamfylië, Egypte en het gedeelte van Libye dat aan Cyrene paalt, Romeinen alhier verblijvend, zowel joden als proselieten (*opm.*: niet-joden die besneden waren), Kretenzers en Arabieren: “Wij horen ze in onze taal, de wonderdaden van God verkondigen”.

Opm.- Net zoals later in Cornelius’ huis is de inhoud van de taal die de heilige geest (de H. Geest) spreekt, grondig het tegengestelde van (de stilte inzake Gods wonderdaden in) de sjeol of onderwereld.

Het wezen van het christendom.

‘Kèrugma’ is, in antiek Grieks, ‘boodschap’. “Christelijk kerugma” drukt dan het wezen van het christendom uit, d.i. dat waardoor het van de rest onderscheidbaar is. Dat kerugma vertoont twee luiken.

Petrus.

“Neen! Deze mensen zijn niet dronken (...). Maar het is wel wat de profeet Joel zei: “Het zal zich in de laatste dagen (*opm.*: in de eindtijd) voordoen - zo spreekt de Heer - dat ik van mijn geest (*Gen. 6:3*) over alle vlees (*Gen. 6:3*) zal uitstorten (...).” Volgt dan de hele aanhaling van Joel (zie hoger), waarin het “politiek correcte” (in Bijbelse taal: geen aanzien des persoons kennen) opvalt: mannen en vrouwen, ouden en jongeren, zelfs slaven en slavinnen komen in aanmerking en dit bij alle volkeren.

1. - Jezus, door de vader gezonden.

Petrus.-- Jezus was de man die God geloofwaardig maakte in uw midden door ‘dunameis’ (krachten), ‘terata’ (indrukwekkende goddelijke tekens) en ‘sèmeia’ (tekens). (...). Zoals gij zelf weet. Deze man die volgens een welomschreven raadsbesluit en Gods voorkennis was overgeleverd, hebt gij gedood (...). Maar God heeft hem doen verrijzen (...) uit de kwellingen van de onderwereld.-- Daarvan zijn wij de getuigen (vgl. *2 Petr. 1:16*):

2. -- De heilige Geest, door de Vader en de Zoon gezonden. -- “Nu, verheven door Gods rechterhand, heeft hij van de Vader de heilige Geest ontvangen - zoals beloofd - en hem uitgestort. Dat uitgerekend is het wat gij ziet en hoort!

Cesarea: tweede geestesuitstorting.

De pijnlijke overgang van het 'enge' jodendom naar "de volkeren".

Petrus, "de eerste paus" (volgens de katholieken), heeft er moeite mee gehad. Want hij zat nog vast in "de voorschriften" der wereldelementen.

1. -- *Hand. 10: 1vv.*

Cornelius, Romeins militair, godvrezend (sympathiserend met jodendom maar onbesneden), beleeft een aretalogisch moment. En wel in de vorm van een 'gezicht', (één der vormen van 'geest' door Joël voorspeld): "de engel van God" treedt rond het negende uur (15 h.) bij hem binnen, "Hij zag het duidelijk" (zegt Lukas). De verschijning roept: "Cornelius!". Deze kijkt toe en wordt angstig. "Wat is er, Heer?". "Uw gebeden en vrijgevegheden zijn tot voor God opgestegen (vgl. *Tobit 12:12*) en God gedenkt u. Zend nl. dadelijk manschappen naar Joppe om Petrus te ontbieden. Deze woont aan zee in bij een zekere Simon, een leerlooier:-- Cornelius voert uit: de volgende morgen reeds naderen zijn boden Joppe.

2. -- *Hand 10:9vv.*

Petrus ging het terrein op rond het zesde uur (12 h.). Om daar te bidden. Terwijl men zijn eten klaarmaakte, overviel hem een vervoering: hij ziet de hemel (*opm.*: niet wat b.v. uit de aarde en haar onderwereldse rijken opstijgt) geopend en iets - net een groot laken aan de vier uiteinden opgehangen - op aarde neerdalen. Daarin: allerlei viervoetige in kruipende dieren en alle vogels van het hemelruim. Een stem: "Komaan, Petrus! Slacht en eet". "Ach, neen, Heer! Want ik heb nog nooit iets bezoedelds of onreins gegeten".

Opm.- Men leze b.v. *Lev. 11* (Voorschriften inzake 'reine' en 'onreine' dieren) of *Kol. 2:16* (Kwesties van voeding en dranken) of nog *Kol. 2: 21* ("Neem niet vast! Proef niet daarvan! Raak niet aan!"). M.a.w. : de voorschriften van "de elementen van deze wereld"! Petrus is een rechtgelovig jood.

De stem: "Wat God heeft gezuiverd, noem dat niet bezoedeld!". Dit deed zich driemaal voor. Onmiddellijk daarop werd het laken ten hemel opgetrokken. Petrus was perplex.

Petrus overschrijdt "de voorschriften".

Wij staan hier voor een synchronie zoals in *Tobit 3:17*: juist op dat ogenblik arriveert Cornelius gezantschap. "De geest" ("de engel") zei: "Zie: er zijn mannen die u komen opzoeken. Ga en daal af en ga zonder aarzelen met hen mee! Ik ben het die ze gezonden heb".

De dag daarop vertrekt Petrus. Een dag later komt hij in Caesarea aan. Met familieleden en intieme vrienden wachtte Cornelius hem op. Petrus: “Gij weet het: voor een jood is het volstrekt verboden met een niet jood om te gaan of bij hem aan huis te komen Maar God heeft mij zo-even te kennen gegeven dat men geen enkel mens bezoedeld of onrein moet heten”.

Petrus' uiteenzetting. -- “Ik stel vast dat God echt geen aanzien des persoons (vgl. *Mal.* 2:9; *Matth.* 22:16) kent maar dat in ieder volk degene die god ‘vreest’ en gewetensvol leeft, hem welgevallig is.”

Opm.- Dit is blijkbaar het eeuwig verbond (*Is.* 24:5) dat in de wet die in het hart der heidenen geschreven is (*Rom.* 2:14v.), actief is.

Zoals Petrus zelf, *Hand.* 15:9, zegt: “God heeft hun hart door het geloof gezuiverd nl. het hart der volkeren. Wat in kerkelijke taal het doopsel van heilige geest en begeerte heet.

Het wezen van het christendom. -- Trinitair in twee luiken.

1. -- De zoon.

Petrus. -- Gij weet wat zich in heel Judea heeft voorgedaan: Jezus van Nazareth. Zijn beginoptreden in Galilea - na het door Johannes (de Doper) verkondigde doopsel - : hoe nl. God hem zalfde met heilige geest en macht (vgl. *Matth.* 3:16). Hij die rondging om wel te doen en te genezen allen die in de macht van de duivel (*opm.:* *Matth.* 4:1/11; *Joh* 8:44) geraakt waren. Want God was met hem. Wij: wij zijn de getuigen (*Hand.* 1:8; *2 Petr.* 1:16) van al wat hij gedaan heeft in het land der joden en in Jeruzalem.

De dienaar van de Heer. -- Hij die men het aandurfde te doden door hem aan het kruishout op te hangen. Maar God heeft hem doen verrijzen de derde dag. (*opm.:* *Is.* 52:13/53:12: ebed Jahweh). - En hem laten verschijnen niet aan het hele volk doch aan getuigen die God vooraf had uitgekozen,-- aan ons die met hem gegeten en gedronken hebben na zijn verrijzenis uit de doden. (...).

2. -- De heilige Geest.

Petrus was nog aan het uiteenzetten toen de heilige Geest (*Gen.* 6:3) over allen (*Joël* 3:1 “alle vlees” (*Gen.* 6:3)) die het woord beluisterden, neerdaalde. -- Al de besnedenen die met Petrus meegekomen waren, waren ontzet toen zij zagen dat de gave van de heilige geest ook over de heidenen uitgestort werd. -- Het christendom kent geen aanzien des persoons en is dus “politiek correct”.

Het talenwonder.

Zij hoorden ze nl. in talen spreken en God prijzen.-- Waarop Petrus: “Kan men het doopwater weigeren aan diegenen die de heilige geest ontvangen hebben evengoed als wij?”. Hij beval ze te dopen “in de naam van Jezus Christus”.

Opm.- Het geestesdoopsel of - uitstorting gaat hier vooraf aan het kerkelijke rituele doopsel! M.a.w.: het doopsel van heilige geest en begeerte, typisch voor gewetensvolle en Godgelovige heidenen, was noodzakelijke en voldoende voorwaarde voor de H. Geest met zijn gaven om neer te dalen en de weg naar het typisch kerkelijke doopsel te wijzen dat het doopsel van heilige geest en begeerte kerkelijk ‘valoriseert’.

Ook over de ‘johannieten’.

Hand, 19:1vv.. -- Efese, derde grootste stad van het Romeinse wereldrijk, na Rome en Alexandrië.

Multicultureel trefpunt.-- Paulus ontmoet er enkele leerlingen: “Hebt gij de heilige Geest ontvangen wanneer gij het geloof hebt aangenomen?” “Wij hebben niet eens vernomen dat er een heilige geest is!”. “Welk doopsel hebt gij dan ontvangen?”. “Het doopsel van Johannes (de Doper)”. Paulus: “Johannes doopte met een doopsel van bekering terwijl hij het volk erbij zei in hem te geloven die na hem zou komen, d.i. in Jezus”. Daarop lieten zij zich dopen “in de naam van de Heer Jezus” en, wanneer Paulus hun de handen had opgelegd, kwam de heilige Geest over hen en begonnen zij in talen te spreken en te profeteren. -- In totaal waren deze mannen een twaalfstal.

Opm.- De johannieten waren geen echte joden meer. Waren ook geen christenen. En waren zeker geen heiden. --Toch stort de rechter over levenden en doden die Jezus is, de heilige Geest uit over hen! Zonder veel ‘formaliteiten’ gaat Paulus, door Jezus geïnspireerd, te werk.

Merkwaardig: wij weten dat Paulus inzake charismata (geestesgaven) eerder terughoudend was (zoals *1 Kor. 13:1/13* verduidelijkt). Maar kijk: dermate associeert Paulus ritueel doopsel met gave van de heilige Geest dat zijn vraag luidt: “Hebt gij de heilige Geest ontvangen wanneer gij het geloof aangenomen hebt?”. Geloof, d.i. wat Abraham, de ‘vader’ der gelovigen, kenmerkt, lijkt met heilige Geest samen te gaan. Hebben wij, huidige christenen, deze band niet wat te veel vergeten zo dat Joël’s voorspelling inzake geest over alle vlees in het niets opgaat?

Het ingegeven spreken.

De geest van wijsheid en onthulling heeft, behalve de eigenlijk, sterk irrationele glossolalie, nog een ander type van ‘taalspreken’ ter beschikking.

1. -- De zoon spreekt in en doorheen de gelovige. -- “Het uur komt (en het is er nu) waarop “de doden” (*opm.*: al wie Gods geest of levenskracht mist) de stem van de zoon van God zullen horen” (*Joh. 5:25*). -- *Luk, 20:14v.*: “Onthoudt het goed: gij moet uw verdediging niet vooraf gereedhouden, want ik (Jezus) zal u een taal en een wijsheid geven waaraan geen van uw tegenstanders zal kunnen weerstaan (...)”.

Jezus verneemt in zijn binnenste de stem van de Vader “(..) mij, een mens, die u de waarheid gezegd heb die ik van God gehoord heb” (*Joh. 8:40*). “Ik oordeel volgens wat ik hoor (*opm.*: van de Vader; *Joh. 5:30*).

Opm.- “Wanneer gij (*opm.*: ongelovige joden) de mensenzoon zult opgeheven hebben (*opm.*: aan het kruis), dan zult gij beseffen dat “Ik ben” en dat ik niets doe uit mijzelf maar zeg wat de Vader mij heeft geleerd” (*Joh. 8:28v.*).

Opm.- “Ik ben” (*Ex 10:2; Is. 43:12*) duidt de eigen ‘naam’ van God (de Vader) aan, nl. God als eeuwig aanwezige die zich telkens weer in zijn heealbestuur (“rijk Gods”) doet gelden. Jezus is dus, met de Vader, de eeuwig aanwezige die actief is.

2. -- De Heilige Geest spreekt in en doorheen de gelovige.

Matth, 10:17vv.: “Wanneer men u zal overleveren, zoekt dan niet als ongeruste mensen hoe te spreken of wat te zeggen. Wat gij te zeggen zult hebben, dat zal u op het ogenblik zelf gegeven worden. Want niet gij zult spreken doch de geest van uw Vader die in u zal spreken”. *Mark, 13:11* en vooral *Luk. 12:12* bevestigen : “Want de heilige Geest zal u op dat uur leren wat moet gezegd worden”.

Opm.- “De bijstand (voorspreker) - de heilige Geest - die de Vader in mijn naam zal zenden, hij zal u alles bijbrengen” (*Joh. 14:26*). “Wanneer de bijstand die ik u van bij de Vader zal zenden, de geest van waarheid die van de Vader komt, zal voor mij getuigen” (*Joh. 15:26*) -- “De geest van waarheid: hij zal u de hele waarheid binnenleiden, want hij zal niet uit zichzelf spreken maar wat hij zal horen, dat zal hij zeggen” (*Joh. 16:13*).

Ziedaar de leer over de innerlijke stem en woord van de schrift.